

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Afrika: střet dvou hegemonů?

Alžběta Dunajová

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně, uvedla jsem v ní všechny zdroje, s nimiž jsem pracovala a v textu řádně vyznačila jejich použití. Souhlasím také se zveřejněním textu pro studijní a vědecké účely.

V Praze 19. května 2009

.....

Alžběta Dunajová

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PhDr. Kateřině Werkman za její laskavé vedení a veškeré komentáře a připomínky k této práci.

DUNAJOVÁ, Alžběta . *Afrika: střet dvou hegemonů?*. [s.l.], 2009. 72 s.
Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií.
Vedoucí diplomové práce PhDr. Kateřina Werkman.

Tato práce se na základě sledování konkrétních ukazatelů odvozených z teoretického konceptu hegemonie snaží objasnit, zda lze Spojené státy a Čínu ve vztahu k africkému kontinentu považovat za odcházejícího, respektive nastupujícího hegemonu. Teoretickým východiskem je pojetí Immanuela Wallersteina a Roberta Gilpina, který vytváří analytický rámec pro vyvození čtyř skupin ukazatelů – zahraničně-politické, ekonomické, vojenské a kulturní. Výsledkem zkoumání bylo potvrzení pozice Číny jako nastupujícího hegemonu a Spojených států jako aktuální hegemonické moci na africkém kontinentu.

On the base of the theoretical concept of hegemony, the work tries to discover whether the United States and China can be considered a leaving, respectively rising hegemonic power in Africa. The theoretical part is based on the conception of hegemony by Immanuel Wallerstein and Robert Gilpin and sets an analytic framework for the identification of four groups of indicators – political, economic, military and cultural ones. The results of the research confirmed China as a rising hegemon and United States as an actual hegemonic power in Africa.

Klíčová slova: hegemonie; Afrika; Spojené státy; Čína

Keywords: hegemony; Africa; United States; China

Obsah

Úvod

1. Koncepty hegemonie.....	1
1.1 Pojetí Immanuela Wallersteina.....	2
1.2 Pojetí Roberta Gilpina.....	6
1.3 Definice pojmů a ukazatelů vlivu.....	11
2. Čína a Afrika.....	15
2.1 Historie čínského vlivu na africký kontinent.....	15
2.2 Vybrané ukazatele vlivu Číny.....	25
2.2.1 Zahraničně-politická oblast.....	25
2.2.2 Ekonomická oblast.....	31
2.2.3 Vojenské ukazatele.....	38
2.2.4 Kulturní sféra.....	41
2.3 Zhodnocení a analýza z hlediska konceptu hegemonie.....	43
3. Spojené státy a Afrika.....	45
3.1 Historie vlivu Spojených států na africký kontinent.....	45
3.2 Vybrané ukazatele vlivu USA.....	53
3.2.1 Zahraničně-politická oblast.....	53
3.2.2 Ekonomická oblast.....	58
3.2.3 Vojenské ukazatele.....	65
3.2.4 Kulturní sféra.....	70
3.3 Zhodnocení a analýza z hlediska konceptu hegemonie.....	71

Závěr

Seznam příloh a tabulek:

Přílohy:

1. Principy vztahů ČLR s arabskými a africkými zeměmi a zásady poskytování pomoci cizím zemím
2. Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation
3. Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development
4. Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006)
5. Declaration of the Beijing Summit Of the Forum on China-Africa Cooperation
6. Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2007-2009)
7. China's African Policy
8. Vzájemný obchod USA-Afrika (2000-2008)
9. Americká rozvojová pomoc Africe (2002-2007)

Tabulky:

1. Navazování diplomatických styků ČLR a afrických zemí, čínská diplomatická přítomnost v Africe.....27
2. Návštěvy čínských státních představitelů v Africe (1996-2009).....30
3. 10 zemí s největším objemem vzájemného obchodu mezi ČLR a Afrikou (2006-2008)...32
4. Nejvýznamnější afričtí exportéři do ČLR (2006-2008).....32
5. Čínské FDI v Africe 2003-2006.....34
6. Transfery vojenského materiálu z Číny do Afriky (1990-2008).....40
7. Americká diplomatická přítomnost v Africe.....53
8. Návštěvy amerických státních představitelů v Africe (1993-2009).....56
9. 10 zemí s největším objemem vzájemného obchodu mezi USA a Afrikou (2000-2008)...58
10. Americké FDI v Africe 2000-2007.....61-62
11. 10 největších příjemců americké rozvojové pomoci v Africe (2002-2007).....64
12. Transfery vojenského materiálu z USA do Afriky (1990-2008).....67

Seznam zkratek:

AEI – Africa Education Initiative
AFRICOM – United States Africa Command
AIDS - Acquired Immune Deficiency Syndrome
ACOTA - African Contingency Operations Training and Assistance Program
ACRI – Africa Crisis Response Initiative
AGOA – African Growth and Opportunity Act
AU – Africká jednota (African Union)
CEDEAO - Communauté économique des États de l'Afrique de l'Ouest (fr. ekvivalent zkratky ECOWAS)
CENTCOM – United States Central Command
CIA – Central Intelligence Agency
CJTF-HOA - Combined Joint Task Force: Horn of Africa
COMESA - Common Market for Eastern and Southern Africa (Společný trh východní a jižní Afriky)
ČLR – Čínská lidová republika
DOD – United States Department of Defense
ECOWAS - Economic Community Of West African States
EU – Evropská unie
EUCOM – United States European Command
FDI – foreign direct investment (přímé zahraniční investice)
FES – Friedrich Ebert Stiftung
FOCAC – Forum on China-Africa Co-operation (Fórum spolupráce Čína-Afrika)
FY – Fiscal Year (fiskální rok)
HRW – Human Rights Watch
IAWG – Interagency Working Group on U. S. Government-Sponsored International Exchanges and Training
IGAD – InterGovernmental Authority for Development (Mezivládní orgán pro rozvoj)
IMET - International Military Education and Training
IT – informační technologie
JAR – Jihoafrická republika
KDR – Konžská demokratická republika
LANTCOM – United States Atlantic Command
MINURSO – United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara
MOFCOM – Ministry of Commerce (Ministerstvo obchodu ČLR)
MONUC – United Nations Mission in the Democratic Republic of the Congo
NEPAD – New Partnership for Africa's Development (Nové partnerství pro africký rozvoj)
OSN - Organizace spojených národů
OECD – Organization for Economic Co-operation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)
PACOM – United States Pacific Command
PEGOA – Partnership for Economic Growth and Opportunity in Africa
PEPFAR - President's Emergency Plan for AIDS Relief
PKO – peace-keeping operations (operace na udržení míru)
ROC – Republic of China
SADC – Southern African Development Community
SIPRI - Stockholm International Peace Research Institute
STRICOM – United States Strike Command

UNITA - União Nacional para la Independência Total de Angola (Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly)
UNMEE – United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNMIL – United Nations Mission in Liberia
UNMIS – United Nations Mission in Sudan
UNOCI – United Nations Operation in Cote d’Ivoire
USAID – United States Agency for International Development
USD – americký dolar
VPP – virtual presence post
WTO – World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Summary

The presented work deals with the issue of hegemony in Africa, more specifically with the engagement of the United States and China at the continent. It seeks to find out whether the U.S. and China can be currently considered a leaving, respectively a rising hegemon in Africa.

The text is divided into three chapters. The first one sets as an analytic framework, presenting the theoretical conception of hegemony by Immanuel Wallerstein and Robert Gilpin, which serves as a base for developing specific indicators. These are used to evaluate the activities of the U.S. and China in Africa with regard to the hegemony in Africa. The indicators can be divided into four groups – political, economic, military and cultural ones. The second part is devoted to the engagement of China in Africa, presenting an overview of their mutual relations after the end of the Cold War, followed by the analysis of the indicators mentioned above. These include the official visits by Chinese leaders in Africa, the diplomatic presence at the continent, volume of trade, FDI, development aid, Chinese military presence at the continent etc. The third chapter has the same focus and structure with regard to the U.S.

In the end, the engagement of the two countries is compared and evaluated with respect to the concept of hegemony and it is stated that the U.S. represents an actual hegemon in Africa, while China a raising state with the aspiration on hegemony.

Úvod

Africký kontinent byl místem soupeření a střetů států vyspělého světa od dob kolonizace přes poválečné období až dodnes. Tato diplomová práce se bude zabývat Afrikou po skončení studené války, kdy se stává opět předmětem zájmu, tentokrát pro nově nastupující ekonomicky silné státy – Čínu, Indii, Brazílii či Rusko. Práce bude hodnotit vliv dvou hlavních hráčů v oblasti, Spojených států a Číny s pomocí konceptu hegemonie.

Nástup Číny a jeho důsledky pro Spojené státy jsou často diskutovány v odborných publikacích i běžné publicistice, většinou se však jedná o úzce zaměřené texty, které nejsou teoreticky zarámovány, poskytují přehled nejnovějšího vývoje, avšak postrádají celkový pohled na danou problematiku. Tyto nedostatky se předkládaná práce snaží překonat pomocí použitého konceptu hegemonie a z něj odvozených konkrétních ukazatelů, které by měly zhodnotit, zda je čínské pronikání do Afriky skutečně možno považovat za nástup nového hegemona a zda Spojené státy představují odcházející hegemonickou mocnost na kontinentu.

Práce bude členěna do tří kapitol. První z nich bude rozdělena na tři části. Jádro první a druhé představuje koncept hegemonie, jak ho pojmají Immanuel Wallerstein a Robert Gilpin, které lze považovat za nejvýznamnější autory, zabývající se touto problematikou. Představí jejich pojetí, jenž poslouží jako základ pro následné vymezení jakéhosi „ideálního typu“ hegemonické mocnosti a odvození konkrétních ukazatelů, s jejichž pomocí budeme následně angažmá obou států na kontinentu hodnotit. To bude obsahem posledního oddílu první kapitoly. Ukazatele jsou rozděleny do čtyř skupin, na politické, ekonomické, vojenské a kulturní. Posledně zmíněná skupina se však ukázala jako problematická, vzhledem k nedostatku existujících zdrojů a komplexnosti tématu, jehož rozsah daleko přesahuje prostor, který je mu v této práci vymezen. Má tedy spíše doplňující charakter.

Druhá a třetí část práce bude mít shodnou strukturu, zaměří se na vztah Číny a Spojených států k Africe. Obě kapitoly shrnou vliv daného státu v historii, představí nejdůležitější iniciativy od skončení studené války do současnosti a v druhé části se pak budou věnovat určeným ukazatelům ve

čtyřech oblastech – politické, ekonomické, vojenské a kulturní. Poslední oddíl obou kapitol bude obsahovat shrnutí poznatků a zhodnocení z hlediska konceptu hegemonie.

Cílem práce je zmapovat působení Číny a Spojených států na africký kontinent v době od skončení studené války a zjistit v jakých oblastech a jakým způsobem se zde angažují. Text zároveň poskytne východisko k ověření hlavní hypotézy, zda Spojené státy představují v Africe odcházejícího a Čína nastupujícího hegemonu. Dále se pokusíme ověřit, zda se oba státy snaží o zvyšování svého vlivu na kontinentě a zda je pro ně nejdůležitějším kritériem při výběru zemí, v nichž se budou angažovat, surovinové bohatství a s ním spojená energetická bezpečnost, jak je často uváděno. Těmto hypotézám budou odpovídat i výzkumné otázky. Jaký je klíč k výběru afrických zemí, na něž se oba státy soustředí nejvíce? Liší se strategie odcházejícího a nastupujícího hegemonu?

Třetí z výzkumných otázek formulovaných v projektu (jaké jsou důsledky změny na pozici hegemonu pro Afriku) se práce nebude věnovat, neboť rozsah předkládaného textu k tomu neposkytuje dostatek prostoru. Další změnu projektu představuje název práce. Původně se mělo jednat pouze o analýzu pouze subsaharské Afriky. V průběhu se však ukázalo, že zaměření na celý kontinent dává větší smysl, hlavně vzhledem k důležitosti, kterou pro oba státy země severně od Sahary představují. Proto bylo nakonec upřednostněno.

Co se týče použitých postupů, analýza teoretických konceptů hegemonie v první části tvoří východisko a analytický rámec k výběru ukazatelů, na jejichž základě budou srovnávány aktivity Číny a Spojených států v Africe. Práci lze tedy považovat za komparativní studii.

Zdroje pro teoretickou část byly dobře dostupné, ačkoli bylo jistým překvapením, že pojetí hegemonie od poloviny 80. let neprodělalo významnější vývoj a nebylo předmětem většího zájmu ze strany teoretiků mezinárodních vztahů. Překvapující je tato skutečnost hlavně vzhledem k terminologickým nepřesnostem, které v tomto ohledu přetrvávají – např. pojmy velmoc, supervelmoc, dominantní mocnost a hegemon jsou stále používány jaksi intuitivně a chybí jejich důkladnější vymezení. Ve 20. letech se hegemonií zabýval Ital Antonio Gramsci, vnímal ji však hlavně jako

vnitropolitický jev. V oblasti mezinárodních vztahů jeho myšlenky představil William T. R. Fox, který tvrdil, že mezinárodní hegemonská mocnost by měla usilovat o vytvoření a uchování univerzálního světového řádu, jež by většina států považovala za slučitelný se svými zájmy. Dalšími autory, kteří se tímto tématem výrazněji zabývali, byli např. Walter Lippman nebo Paul Kennedy. Pro naše účely jsme vyšli, jak již bylo řečeno, z pojetí hegemonie Immanuela Wallersteina a Roberta Gilpina, které bylo dostatečně podrobné a nejlépe odpovídalo účelům práce.

Pro oblast pronikání Číny na africký kontinent existuje velké množství zdrojů, mnoho z nich je však spíše populárně-publicistických bez důkladnější analýzy (např. články v denním tisku) nebo představují oficiální pozici čínské vlády, která postrádá kritické myšlení a nutný odstup. V poslední době vznikly i kvalitní monografie¹, většina z nich je však v českém prostředí obtížně dostupná. Užitečným materiálem pro druhou kapitolu se ukázaly dokumenty českého ministerstva zahraničních věcí, čínské oficiální dokumenty a webové stránky čínských ministerstev a institucí. Pro vojenské ukazatele byla neocenitelným zdrojem databáze Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru (SIPRI). Neznalost čínštiny se nakonec neprojevila jako příliš velká překážka, jak se autorka původně domnívala. Čínské oficiální materiály jsou většinou dostupné v několika světových jazycích. Co se týče přepisu čínských jmen, použita byla oficiální transkripce, tzv. pinyin, která v mezinárodním prostředí převládá.

Zdroje pro třetí kapitolu byly velmi podobné – tiskové zprávy, webové stránky ministerstev a vládních agentur. Oficiálních dokumentů bylo použito málo, neboť ve vztahu k Africe jich existuje minimum, výjimkou jsou zprávy o činnosti agentur či specifických programů. Nečekaně obtížné bylo hledání zdrojů pro kulturní ukazatele, kdy se např. údaje o počtu amerických občanů žijících v Africe nepodařilo autorce nalézt vůbec. Obecně se publikace o americké politice v Africe zaměřují v současnosti většinou na bezpečnostní problematiku, případně témata týkající se rozvoje, kde převažuje kritika Spojených států a jejich nedostatečná snaha v této oblasti. Mnoho publikací se také zaměřuje na aktivity v období studené války. Americký přístup je také

¹ Např. kniha Chrise Aldena „China in Africa“ vydaná 2007 nebo „La Chinafrique“ Serge Michela a Michela Beureta z roku 2008.

oproti čínskému specifický svým vnímáním afrického kontinentu jako rozděleného na dvě části – severní, kulturně, nábožensky a politicky napojenou na Blízký východ a subsaharskou oblast. Tato práce se však, jak již bylo řečeno, přidrží pohledu na celý kontinent.

1. Koncepty hegemonie

Tato kapitola se po stručném úvodu, který nás seznámí se základními pojmy, bude věnovat pojetí hegemonie u Immanuela Wallersteina a Roberta Gilpina. Na základě jejich výkladu se pak v dalším oddíle pokusí definovat charakteristiky hegemonie pro potřeby naší analýzy a konkrétní ukazatele, které v této souvislosti budou v práci sledovány.

Pojem hegemonie, který se ve 20. století rozšířil zejména díky Antonio Gramscimu, pochází z řeckého *hegeisthai*, vést. Slovník cizích slov uvádí u tohoto hesla vysvětlení „nadvláda, zvláště politická vedoucí úloha“ (Klimeš: 1998, str. 251). Politologický slovník hegemonii, neboli vedení, definuje jako „převahu v rozhodování a řešení společenských problémů. Pojem *hegemon* pak označuje „vůdčí prvek v jednotlivých skupinách a systémech“. Více politicky je pak zaměřen výklad pojmu *hegemonismus*, tedy politiky „usilování o získání rozhodujícího vlivu v určité oblasti světa nebo v celospolečenském měřítku. *Hegemonie* může být uskutečňována různými prostředky, zejména hospodářskými, politickými a vojenskými“ (Adamová-Křížkovský: 2001, str. 226-228)

Co se týče dalších pojmů s podobným významem, např. konceptu velmoci, supervelmoci či dominance, jsou (ostatně stejně jako samotný pojem hegemonie) široce užívány, ale jejich terminologická vymezení jsou poměrně nepřesná. Aldred a Smith, kteří se uvedenými pojmy zabývají ve své knize „Superpowers in the post-cold war era“, je sice jakýmsi způsobem definují, ale rozdíl mezi nimi výslovně nespecifikují. Vycházejí z realistických pozic, za ústřední v mezinárodní politice považují moc.

Jako velmoc označují stát, který má prostředky k šíření vojenské moci za svými hranicemi a zároveň je k tomuto šíření ochoten. Pojem supervelmoc, v kontextu mezinárodních vztahů poprvé použit ve 40. letech Williamem T. R. Foxem (Aldred – Smith: 1999, str. 18), pak charakterizuje jistá proaktivnost a dynamičnost – nepoznáme ji podle určitých atributů, ale podle toho, co činí – je schopna a ochotna svůj vliv a moc vysílat směrem k ostatním státům a to

nejen ve svém regionu, ale na celém světě² (Aldred, Smith: 1999, str. 2-18). Podle Foxe se výjimečné postavení supervelmocí pojí se zodpovědností za zachovávání míru, pořádku a stability na mezinárodní úrovni³. V době studené války nabývaly na významu vojenské schopnosti supervelmocí, po jejím skončení mnozí autoři považují celý koncept za zastaralý (Aldred – Smith: 1999, str. 165). Jiní pouze ustupují od důrazu na vojenskou moc a argumentují důležitostí zdrojů v ekonomické a politické sféře. Aldred a Smith ale trvají na tom, že samotná ekonomika nestačí a země, které spoléhají spíše na ni než na své vojenské kapacity, nelze považovat za velmoci (Aldred, Smith: 1999, str. 165-168).

Pojem hegemonie tito autoři vztahují ke „*schopnosti a ochotě omezeného počtu zemí vysílat po jistou dobu svůj vliv a moc za své národní hranice*“ (Aldred, Smith: 1999, str. 4). Hegemon je schopen a ochoten ovlivňovat ostatní státy v daleko větší míře, než tito mohou ovlivňovat jeho samotného. Co tento koncept odlišuje od supervelmoci je její nedělitelnost – hegemonii nelze sdílet, je soustředěná výlučně u jediné dominantní mocnosti (Aldred, Smith: 1999, str. 4-7).

V současném světě Aldred a Smith nenacházejí žádnou dominantní či hegemonickou mocnost⁴. Za supervelmoc považují Spojené státy, ale ani ty nejsou dominantní na celosvětové úrovni. Jsou sice stěžejním, vedoucím státem, ale spoléhají primárně na přesvědčování ostatních, nikoli na techniku donucení⁵ (Aldred, Smith: 1999, str. 171-173).

1.1 Pojetí Immanuela Wallersteina

Po krátkém úvodu, který nám poskytl stručný přehled a základní orientaci v problematice, můžeme přejít k hlavnímu tématu první části této práce, kterou je koncept hegemonie, jak ho chápou dva významní představitelé teorie mezinárodních vztahů, Immanuel Wallerstein a Robert

² Např. Sovětský svaz lze podle této definice označovat za supervelmoc až od 60. a 70. let 20. století, kdy se začal angažovat ve vzdálenějších oblastech, např. Africe či Karibiku (Aldred, Smith: 1999, str. 19).

³ To je prakticky totožné s částí Gilpinova pojetí hegemonie, viz níže.

⁴ Z jejich použití obou konceptů (hegemonie a dominantní mocnost) lze dedukovat, že je autoři považují za ekvivalentní, na rozdíl např. od Gilpina – viz níže.

⁵ Tato pasáž vyznívá, jakoby hegemon *měl* spoléhat převážně na donucení – to je však v rozporu s pojetím I. Wallersteina, kdy se ke strategii donucování uchyluje pouze slábnoucí hegemon, viz níže.

Gilpin. Wallerstein tento pojem používá ve smyslu situace, kdy má jeden stát převahu nad ostatními silnými státy v ekonomické, politické a finanční oblasti a zastává vůdčí roli ve vojenské i kulturní sféře (Wallerstein: 2004, str. 103). Hegemon určuje pravidla hry na mezinárodním poli, dominuje světoekonomice a je schopen dosahovat svých cílů s minimálním použitím síly. Tato jeho pozice však trvá jen omezenou dobu, protože v sobě nese zárodky svého vlastního konce. V minulosti existovaly celkem tři hegemonické státy. Prvním byly Spojené provincie v polovině 17. století, druhým Spojené království v půli 19. století a posledním z nich pak Spojené státy od roku 1945 (Wallerstein: 2004, str. 58).

Výměna na pozici hegemonu nastává obvykle po velké válce a období zhroucení světového řádu. Wallerstein mluví o tzv. „třicetileté válce“, která zasáhne všechny ekonomicky důležité oblasti světa. V tomto konfliktu se utká stát, který chce vytvořit světové impérium, s koalicí sil seskupenou kolem potenciálního budoucího hegemonu⁶. Hegemonie vytváří stabilní prostředí, v němž se daří kapitalistickým podnikům a mívá podporu ze strany „obyčejných lidí“, kteří ji oceňují jako záruku pořádku a lepší budoucnosti (Wallerstein: 2004, str. 58).

Jak však bylo naznačeno výše, hegemonie může trvat jen omezenou dobu a nese v sobě zárodek svého vlastního zničení. Aby se stát stal hegemonem, musí se nutně soustředit na určité oblasti, které mu zajistí převahu nad ostatními. Role (politická i vojenská), kterou jako hegemon zastává, je velmi nákladná a svým způsobem devastující. Ostatní státy se po jisté době stávají ekonomicky stále výkonnějšími a ohrožují výsadní postavení hegemonu. Se ztrátou ekonomického vlivu se zmenšuje i vliv politický a hegemon je nucen začít k prosazení svých záměrů používat sílu. To představuje nejen první známku slabosti, ale i zdroj dalšího úpadku a snížení jeho moci (Wallerstein: 2004, str. 58-59).

⁶ Dominance světa může mít podle Wallersteina dvě základní formy. Jednou z nich je světové impérium (world-empire) - struktura, v níž pro celý světosystém existuje jediná politická autorita. V minulosti se o vytvoření světového impéria snažil např. Karel V., Napoleon nebo ve 20. století Adolf Hitler. Druhým způsobem dominance světosystému je pak hegemonie (Wallerstein: 2004, str. 57). Na rozdíl od světového impéria, jehož nikdy nebylo dosaženo, se v dějinách vystřídalo několik hegemonických mocností (Wallerstein: 2004, str. 57). Gilpin mezi těmito dvěma typy nerozlišuje, imperiální a hegemonická struktura systému jsou pro něj synonyma pro situaci, kdy jeden mocný stát kontroluje a dominuje nad ostatními, slabšími státy (Gilpin: 2002, str. 29). Alternativami tohoto uspořádání jsou bipolární systém a rovnováha sil (tamtéž).

Jakmile se začne ukazovat slabost hegemonu, objeví se vyzyvatelé s nadějí na obsazení jeho pozice. Tato výměna však není krátkodobou záležitostí. Jak již bylo řečeno, pojí se s „velkou válkou“ a rozpadem mezinárodního řádu (Wallerstein: 2004, str. 59).

Ve 20. století, které Wallerstein nazývá také „americkým stoletím“ (např. Wallerstein: 2005, str. 38), byly hegemonem Spojené státy. Jejich vzestup začal již v období světové recese kolem roku 1873. Společně s Německem získávaly čím dál větší podíl na světových trzích a před začátkem první světové války ovládly výrobu v důležitých odvětvích, jako bylo ocelářství, automobilový či chemický průmysl. Slábnoucím hegemonem byla v té době Velká Británie. Německo se pak od roku 1933, kdy moc převzali nacisté, stalo zájemcem o vytvoření světového impéria a nikoli o získání dominance v existujícím systému (Wallerstein: 2005, str.17-18).

Velkou válku, v níž změní síly adept na přeměnu světového řádu s potenciálním novým hegemonem, pak pro Wallersteina představuje období od roku 1914 do roku 1945: „první a druhou světovou válku je smysluplnější chápat jako jedinou, průběžnou <tricetiletou válku> mezi USA a Německem, s přestávkou vyplněnou lokálními konflikty a příměřími“. Z tohoto konfliktu vyšly USA jako jediný stát bez vážnější újmy. Ekonomicky silné, začaly velmi rychle pracovat na posilování své pozice (Wallerstein: 2005, str. 17-18).

Období studené války, politicky v podstatě bez větších změn, USA využily k ekonomické rekonstrukci světa, která jim zajistila dostatečnou poptávku pro americkou produkci, stejně jako vděčnost spojenců. Ta se odrážela např. v ochotě vstoupit do vojenských aliancí či podrobení se politickému vlivu (Wallerstein: 2005, str. 20). Vedle ekonomické oblasti byly důležité také sféry vojenství a ideologie. Vojenskou převahu si Spojené státy v situaci, kdy Sovětskému svazu nemohly konkurovat v počtu pozemních sil, snažily zajistit monopolem na držení nukleárních zbraní. Tato snaha sice selhala již v roce 1949, poté co jadernou zbraň vyvinul i Sovětský svaz, USA se od té doby nicméně neustále snažily zabránit jejich rozšíření (Wallerstein: 2002). Co se týče ideologické či kulturní dimenze americké hegemonie, spočívala v masivní protikomunistické kampani a stylizování se do role vůdce svobodného světa (Wallerstein: 2002).

Proces ztráty hegemonie USA pro Wallersteina ztělesňují čtyři symbolické události: vietnamská válka, revoluce 1968, pád berlínské zdi a teroristické útoky z 11. září 2001. „*Každý ze symbolů stavěl na předchozím, až tento proces vyvrcholil v nynější situaci, kdy se Spojené státy nacházejí v postavení osamělé supervelmoci, která postrádá skutečnou moc, světového vůdce, kterého nikdo nenásleduje a málokdo má v úctě, země nebezpečně unášené proudem uprostřed globálního chaosu, který nedokáže mít pod kontrolou*“ (Wallerstein: 2005, str. 20). Vietnamská válka znamenala konec ekonomického primátu USA. Jednak kvůli své nákladnosti, jednak kvůli tehdejšímu souběžnému hospodářskému vzestupu západní Evropy a Japonska. Ideologickým zakotvením hegemonie otrásl rok 1968, konečnou ztrátu legitimacy v této oblasti pak znamenal rozpad Sovětského svazu a pád železné opony (Wallerstein: 2005, str. 22-23). Vojenskou převahu USA dlouhodobě oslabuje šíření jaderných zbraní, nicméně i dnes jejich vojenská síla zůstává daleko větší než kapacity jiných zemí (Wallerstein: 2005, str. 247).

USA jsou tedy v současné době podle Wallersteina upadající hegemonickou mocností a svět spěje k zásadním geopolitickým změnám. „*Před 50 lety byla hegemonie USA ve světovém systému založena na kombinaci výrobní efektivity, která daleko přesahovala efektivitu kteréhokoli soupeře, celosvětového politického programu, vřele podporovaného spojenci USA v Evropě a Asii, a vojenské převahy. Nyní mají americké podniky, pokud jde o efektivitu výroby, ve světě spoustu konkurentů, hlavně v zemích svých nejbližších spojenců. Důsledkem je, že světový politický program Spojených států se už neseťkává s tak vřelou podporou a je často otevřeně zpochybňován*“ (Wallerstein: 2005, str.180). Co se týče vojenské převahy, neustálá nutnost investovat do nejnovějších technologií blokuje zdroje, které mohou být využity jinde, což USA v budoucnu pocítí ze strany svých konkurentů, kteří na výzkum v nevojenských oblastech věnují nemalé částky (Wallerstein: 2005, str. 246). Tento trend lze nazvat jakýmsi „nejstarším příběhem v dějinách hegemonistických mocností“- dominantní mocnost se soustřeďuje na vojenství, vyzyvatel se zaměřuje na ekonomiku (Wallerstein: 2005, str. 28),

1.2 Pojetí Roberta Gilpina

Gilpin ve svém díle „The Political Economy of International Relations“ nahlíží hegemonii, jak název knihy napovídá, z perspektivy politické ekonomie a realistických pozic (Gilpin: 1987, str. 54). Základ konfliktu mezi upadajícími zeměmi a státy na vzestupu vidí v procesu nerovnoměrného růstu (*uneven growth*), který podrývá existující politický status quo. Změny v koncentraci ekonomických aktivit se promítají do rozdělení bohatství a moci mezi státy. Pokud tento konflikt není nějakým způsobem řešen, může se v konečné fázi projevit ve formě tzv. hegemonické války (*hegemonic war*), jejímž účelem je určit, kdo se stane dominantní mocností v novém uspořádání. Je tedy jakýmsi testem změn v oblasti mezinárodní politické arény, který se projevuje v obdobích, kdy se dochází k rozkvětu nových vyspělých národů či ekonomik (Gilpin: 1987, str. 55-56).

Hegemonie je pro něj jednou z nutných podmínek existence liberálního typu světové ekonomiky (Gilpin: 1987, str. 88). V závislosti na domácím politickém uspořádání hegemon přispívá k obecnému přijetí systému volného trhu. Hegemonie je založena na obecné víře v její legitimitu, kdy státy uznávají vedoucí roli dominantní mocnosti na základě jejího postavení v mezinárodním systému a prestiže. Důležitou složkou je také značná míra ideologického konsensu, tedy podpory ze strany ostatních významných států. Pokud se tyto státy začnou domnívat, že jednání hegemonu je vedeno snahou o dosažení jeho vlastních cílů nebo má důsledky odporující jejich zájmům, je pozice vedoucí mocnosti významně oslabena. Podobně, podpora zevnitř se zmenšuje, pokud občané hegemonické země získají pocit, že ostatní státy nerespektují pravidla hry, podvádějí nebo pokud náklady vůdcovské pozice výrazně přesahují užitek, který z udržování celého systému plyne (Gilpin: 1987, str. 72-73).

V dějinách Gilpin rozeznává dva hegemony – Velkou Británii v období od skončení napoleonských válek do roku 1914 a Spojené státy. Co se týče Holandska v 17. století, Gilpin ho nepovažuje za přesvědčivý příklad, protože ve srovnání s Velkou Británií a USA nemělo zdaleka takový vliv na mezinárodní systém (Gilpin: 1987, str. 73-74).

Hegemon má velký podíl na udržování mezinárodních režimů (Keohane, cit. v Gilpin: 1987, str. 72), na jeho bedrech tedy leží břímě zajištění veřejných statků⁷, jako je stabilní měna a otevřené tržní prostředí. Hlavním problémem je v tomto případě existence tzv. „free-riders“, tedy aktérů, kteří využívají výhod, plynoucích ze systému, aniž by se podíleli na jeho udržování. Tyto „černé pasažéry“, stejně jako státy, které nerespektují pravidla, by se měl hegemon snažit potlačovat a náklady na udržení celého systému rozdělit rovnoměrně mezi všechny jeho členy (Gilpin: 1987, str. 75). Zajímavý je v této souvislosti názor, že hegemon by měl mocným státům zabraňovat ve využívání slabších – to naznačuje etický rozměr jeho role, v podobě jakéhosi strážníka veřejného pořádku a spravedlnosti, která se ve Wallersteinově pojetí neobjevuje (Gilpin: 1987, str. 75).

Při absenci hegemonické moci je mezinárodní ekonomický systém nestabilní a síly ekonomického nacionalismu získávají převahu nad liberálními tendencemi. Hegemon funguje jako motor celého systému, ve smyslu centra, z něhož se šíří nejmodernější technologie a znalosti, i jako doklad prospěchu z účasti na tržním systému a jakýsi vzor pro ostatní. Gilpin jeho roli přirovnává k cementu, který pomáhá udržovat systém vcelku a při jehož úpadku se začínají projevovat odstředivé tendence (Gilpin: 1987, str. 76).

Velká Británie i Spojené státy i přes svou vojenskou převahu uplatňovaly svůj vliv hlavně na základě ekonomické moci. Ta se odvíjela od jejich kontroly finančního kapitálu, technologií a surovin, která mohla být v případě nutnosti využita jako nástroj nátlaku na ostatní státy⁸. K rozvinutí vlivu Spojených států ve světě přispěla také expanze mnohonárodních společností. Klíčová je také role měny hegemonu v systému a schopnost jeho ekonomiky pružně se přizpůsobit změnám a novým výzvám. Jakmile tuto schopnost přizpůsobení ztratí, začne vedoucí mocnost nezadržitelně upadat (Gilpin: 1987, str. 77).

⁷ Veřejné nebo také kolektivní statky (public or collective goods) je termín, který označuje zboží, jehož spotřebou se nesnižuje množství, které mají k dispozici ostatní potenciální spotřebitelé (Kindleberger: 1981, str. 243, cit. v Gilpin 1987, str. 74). Příkladem může být veřejná silnice, v mezinárodních vztazích pak např. mezinárodní bezpečnost.

⁸ Příkladem může být např. otevření trhu spojencům a odmítnutí přístupu „neposlušným“ státům.

Nevyhnutelný úpadek je jedním z rysů, v nichž se Gilpin s Wallersteinem shoduje. Hegemon se s časem jaksi opotřebovává, „černí pasažéři“ a fakt, že ostatní státy profitují z liberalizace obchodu víc než on přispívají k jeho frustraci. Vynořují se stále noví konkurenti, výkonné a dynamické ekonomiky, které oslabují jeho pozici v systému a hegemon postupně ztrácí motivaci k udržování a financování celého systému. Liberální uspořádání světové ekonomiky obsahuje vnitřní rozpor – trh svým fungováním rozptyluje moc a transformuje strukturu systému, čímž následně podemílá základy, na nichž je systém postaven – tedy koncentraci moci v rukou hegemonu. S poklesem moci dominantní mocnosti zároveň roste riziko finanční či jiné krize a rozvolnění mezinárodních režimů (Gilpin: 1987, str. 78).

V poválečném období, jak moc Velké Británie slábla, se ke slovu dostávala protekcionistická politika a ekonomický nacionalismus. Spojené státy byly k převzetí role hegemonu motivovány vlastními zájmy a cíli v bezpečnosti, politické, ideologické i ekonomické oblasti. Pro dosažení dlouhodobých cílů byly ochotny nést okamžité výdaje spojené s udržováním ekonomického a politického systému (Gilpin: 1987, str. 87-88).

Hegemon může také využívat své pozice a vyvíjet tlak v situaci, kdy má zájem ovlivnit její výsledek ve svůj prospěch. Jak jeho pozice slábne, podléhá tomuto pokušení častěji (Gilpin: 1987, str. 89) – v tomto ohledu se Gilpin také shoduje s Wallersteinovou pozicí. Nevykládá však toto „použití síly“ jako explicitní důkaz úpadku, který se v období, kdy je pozice hegemonu stabilní, neobjevuje. Pokládá ho spíše za průvodní jev úbytku sil. V případě Spojených států byl takovýmto mezníkem konec 60. let. V souvislosti s válkou ve Vietnamu a výrazným schodkem státního rozpočtu za Reaganovy administrativy způsobily USA záměrně rozkolísání systému inflací. Na konci 80. let se pak Spojené státy začaly definitivně projevovat jako tzv. „loupeživý hegemon“ („predatory hegemon“, Conybeare: 1985, cit. v Gilpin: 1987, str. 90), přičemž dále oslabovaly svou legitimitu v očích ostatních států tím, jak nedokázaly dostát povinnostem, od vedoucí mocnosti očekávaným.

Náhled z poněkud odlišné perspektivy nabízí Gilpinova kniha *War and Change in World Politics*. Zabývá se primárně fenoménem změny v mezinárodních vztazích a pojem hegemonie definuje více politicky.

Důležitou proměnnou je pro něj v této souvislosti prestiž – stát ji získává díky ekonomické a vojenské moci. Slabší státy následují vedení silných právě na jejím základě (Gilpin: 2002, str. 30). Legitimita vlády pak spočívá na několika faktorech, např. vítězství v poslední hegemonické válce nebo dokázané schopnosti vnutit ostatním státům svou vůli. Vláda hegemonu je často akceptována, protože zajišťuje veřejné statky⁹ (např. mezinárodní bezpečnost či ekonomický řád) a mohou ji podporovat sdílené náboženské, ideologické či jiné hodnoty – není to ale nutnou podmínkou a ve skutečnosti tento faktor často chybí (Gilpin: 2002, str. 34).

Dokud mají státy pocit, že jejich prestiž odpovídá jejich skutečné síle, panuje v mezinárodním systému mír. Je-li však hierarchie prestiže zpochybňována, tj. má-li některý ze států dojem, že jeho prestiž je větší než jakou mu ostatní přisuzují, je pravděpodobné, že dojde ke konfliktu. Určit mezinárodní hierarchii prestiže je jednou ze základních funkcí války v mezinárodních vztazích, obzvlášť války hegemonické. V momentě, kdy hegemon ztrácí schopnost vnutit svou vůli jiným a stát na vzestupu vyžaduje změny, které reflektují jeho nově získanou moc, je řešením situace ozbrojený konflikt (Gilpin: 2002, str. 33).

Jak se moc určitého státu zvyšuje, objevují se snahy o územní expanzi, rozšíření politického vlivu a dominanci v oblasti mezinárodní ekonomie. Tyto změny dále zvyšují moc státu tím, že má k dispozici více zdrojů, může realizovat výnosy z rozsahu a ekonomický přebytek, který je pro získání kontroly nad systémem klíčový. Expanze však má své meze, neboť její náklady v čase rostou. Stejně tak i udržování nadvlády se stává pro hegemonu stále náročnějším. Existuje totiž historická tendence, v dlouhodobém horizontu nevyhnutelná, že ekonomické a vojenské know-how vedoucího státu¹⁰ se šíří k ostatním, zejména na periferii mezinárodního systému a dominantní stát postupně ztrácí výhodu, na níž byl jeho úspěch založen. Pomáhá tak vlastně vytvářet svého budoucího vyzyvatele (Gilpin: 2002, str. 176-177). Na stejný trend upozorňuje i Wallerstein.

⁹ Jak již bylo naznačeno výše, tyto povinnosti hegemon přijímá, protože je to výhodné pro něj samotného (Gilpin: 2002, str. 145).

¹⁰ Gilpin v této souvislosti podotýká, že ekonomická konkurenceschopnost a vojenská převaha jdou v moderní době ruku v ruce (Gilpin: 2002, str. 139).

Nastupující mocnost se snaží stávající systém změnit, hegemon naopak obnovit narušenou rovnováhu¹¹. Pokud se mu to nepodaří, dojde k válce. Legitimita hegemonu je zpochybněna, konflikt je zároveň politický, ekonomický a ideologický v rozsahu i důsledcích, obvykle následován rozsáhlou transformací poražené společnosti v uvedených sférách. Co se týče prostředků vedení války, bojující strany jsou omezeny pouze stavem technologického pokroku, disponibilními zdroji a strachem z odplaty. V moderní době uvádí Gilpin jako příklady třicetiletou válku, války Ludvíka XIV., napoleonské války a samozřejmě oba světové konflikty 20. století (Gilpin: 2002, str. 199-200).

Vymezuje také tři podmínky pro její vypuknutí. První z nich je uzavírání systému – jak mezinárodní systém „stárne“, vzdálenosti mezi státy se zmenšují a možnosti růstu a expanze začínají být omezené. Druhá podmínka je spíše psychologická, je jí pocit hegemonu, že se schyluje k významné historické změně a čas pracuje proti němu. Situace by se měla vyřešit preemptivní válkou, dokud je výhoda na jeho straně – motivem je tedy minimalizace ztrát, spíše než maximalizace zisku. Poslední z podmínek je pak vymknutí se běhu událostí lidské kontrole. Hegemonická válka, respektive její důsledky jsou nepředvídatelné, ačkoli podle Toynbeeho je v konfliktech tohoto typu přáno spíše vyzyvatelům na vzestupu (Toynbee cit. v Gilpin: 2002, str. 203).

Jak již bylo naznačeno výše, v 80. letech, tedy v době vzniku Gilpinovy práce, se Pax Americana nacházel ve stavu jistého zmatku. Šíření jaderných zbraní, masivní nárůst sovětské vojenské síly, vznik nových ekonomických center – to vše oslabilo politický základ mezinárodního systému, založeného po roce 1945. Spojené státy dnes sice zůstávají dominantní mocností, ale v mezinárodním systému existuje nerovnováha, náklady na udržení systému ve srovnání s hospodářskými kapacitami USA vzrostly. Vyznačují se rysy, charakteristickými pro upadající mocnosti, jako jsou např. dlouhodobé problémy s platební bilancí, inflace, vysoká míra zdanění. V systému však

¹¹ K tomu může využít několik strategií, např. najít nové zdroje, snížit výdaje, zredukovat své mezinárodní závazky nebo ústupky uspokojit požadavky nastupující velmoci (podrobněji viz Gilpin: 2002, str. 186-197)

neprobíhá formulace nových pravidel a režimů, které by Pax Americana nahradily (Gilpin: 2002, str. 231-234).

Gilpin konstatuje, že v tehdejší situaci (tedy na počátku 80. let, kdy byla jeho kniha vydána poprvé) bylo možné pozorovat náznaky, že nerovnováha by mohla být vyřešena bez hegemonické války. Hrozby v ekonomické oblasti totiž míří z jiných směrů (Japonska, západní Evropy a zemí OPECu), než hrozby vojenské a politické (SSSR). Za mocnost na vzestupu Gilpin považuje právě Sovětský svaz. Pokud by byl méně uzavřený a začal by Spojeným státům konkurovat na světových trzích a v soutěži o vzácné zdroje, stal by se z něj vážný destabilizující faktor (Gilpin: 2002, str. 234-239). Přeneseme-li Gilpinovu hypotézu do dnešní situace, je možné za potenciálního vyzyvatele považovat Čínu, autoritářský režim, který se v oblasti ekonomické soutěže otevřel světu a je velmi aktivní v získávání přístupu k nerostným i jiným zdrojům.

1.3 Definice pojmů a ukazatelů vlivu

Pokusme se tedy shrnout znaky hegemonie, významné pro potřeby této práce. Hegemon má oproti ostatním státům mezinárodního systému převahu v ekonomické, finanční, politické, vojenské a kulturní sféře. Umí dosahovat svých cílů na mezinárodním poli s minimálním použitím síly, má odpovídající prostředky a je ochoten k šíření své moci a vlivu za své geografické hranice. Zajišťuje stabilitu mezinárodního systému a udržuje mezinárodní režimy. V očích ostatních si udržuje vysokou prestiž. Období jeho prvenství je však časově omezené – po jisté době jeho pozice slábnou a začíná být ohrožena ze strany nových velmocí s velkými ambicemi. V minulosti bylo střídání na postu hegemonu spojeno téměř vždy s velkou válkou, dnes je ale vzhledem k charakteru mezinárodního systému podobný vývoj považován za málo pravděpodobný.

Gilpin i Wallerstein se shodují, že Spojené státy jsou slábnoucím hegemonem, nicméně v otázce vyzyvatele a možného nástupce nejsou konkrétní či spíše aktuální – vzhledem k faktu, že jejich práce, které se tématem zabývají, vznikly v období studené války, nejsou jejich prognózy v současné době příliš relevantní.

Otázka možného nástupce Spojených států na pozici globální hegemonické mocnosti ostatně není pro tuto práci klíčová. V této souvislosti je naopak nutné zamyslet se, zda je možné mluvit o hegemonii v kontextu určitého regionu. Není koncept hegemonie v oblasti afrického kontinentu terminologickým nonsensem? Ačkoli je ve všech použitých pracích hegemonie definována na globální úrovni, opírá se o základní pojem moci a vlivu, které jsou ze své podstaty považovány za relativní – tedy nutně vztahující se k určitému státu, skupině států či entitě. Moc a vliv jsou vždy vykonávány vzhledem k něčemu nebo nad něčím (Aldred, Smith: 1999, str. 1). Logicky je tedy možné uvažovat o aktérovi (státu), který vykonává svůj vliv v určitém regionu, aniž by do něj náležel geograficky. Tento stát obvykle bývá silným hráčem i ve svém bezprostředním okolí. Pro naši analýzu se však stává relevantním až v okamžiku, kdy začne svůj vliv a moc prosazovat mimo své hranice a nejbližší okolí. Vztáhneme-li naznačený argument na konkrétní státy, např. Jihoafrickou republiku, zjistíme, že JAR je sice silným hráčem v jižní Africe, ale její vliv nemá velký význam za hranicemi tohoto regionu. Naopak Spojené státy leží geograficky mimo africký kontinent, ale přesto zde mohou mít takový vliv, jemuž nemůže konkurovat žádný jiný stát. Vztáhnout koncept hegemonie na regionální úroveň je tedy možné.

Pro analýzu hegemonie, vykonávanou vnější mocnostmi v určitém světovém regionu je ovšem nutné kritéria, použitá výše uvedenými autory a míněná pro vymezení hegemonu na světové úrovni upravit. Základní Wallersteinovo rozlišení na dominanci ve vojenské, politické, ekonomické a kulturní sféře zůstává platné, stejně jako nedělitelnost a jedinečnost dominantní pozice. To samé platí o důležitosti Gilpinem zdůrazňované prestiže. Ochota užívat svůj vliv za národními hranicemi je pak nutnou podmínkou, stejně jako disponibilita adekvátních prostředků a kapacita pro tento přesah. Platný zůstává i předpoklad minimální nutnosti použití síly k dosažení cílů vedoucí mocnosti a vytváření stabilního prostředí, příznivého pro její zájmy. To samé se týká i nevyhnutelnosti postupné ztráty vedoucího postavení.

Toto jsou spíše obecné charakteristiky, pro účely dalších částí této práce je však nutné stanovit si konkrétní ukazatele, na jejichž základě je

možné vliv a moc hegemonu ve vybraném regionu hodnotit. Obecné vymezení nám k tomu poskytne výchozí bod.

Ukazatele pronikání vlivu budeme dělit do čtyř základních kategorií na zahraničně-politické, ekonomické, vojenské a kulturní. Pro oblast politiky budeme u Spojených států i Číny sledovat místo, které Afrika zaujímá v jejich zahraničně-politické koncepci, ale také konkrétnější ukazatele – počet zastupitelských úřadů, návštěvy vrcholných představitelů v daném regionu či přítomnost v afrických mezinárodních organizacích. Zastupitelské úřady a přítomnost v organizacích vyjadřují důležitost, kterou státy připisují vzájemným vztahům a potřebě přesných a spolehlivých informací z oblasti. Oficiální návštěvy představují deklaraci zájmu o dané státy, často jsou spojovány s podpisy významných dohod či vymezují důležitý přelom v bilaterálních vztazích. Ekonomická část se bude zaměřovat na objem vzájemného obchodu, přímých zahraničních investic, rozvojové pomoci a podmínek jejího poskytování. Tato kritéria jsou schopná dobře zachytit změny v trendech, zároveň je pro ně typická snadná měřitelnost a dostupnost dat. Navíc není nutné použití a porozumění složitým ekonometrickým modelům či terminologii.

Ve vojenské sféře se zaměříme na zapojení jednotek Číny a USA v misích OSN na africkém kontinentu, poskytovaný vojenský výcvik a dodávky vojenského materiálu do regionu. Dnes, kdy jsou jednostranné vojenské intervence považovány za porušení mezinárodního práva, se ochota a možnost podílet se na řešení ozbrojených konfliktů přesouvá na pole multilaterálních operací pod hlavičkou OSN. Zájem státu vyslat do mise své síly většinou spadá vjedno se zájmem či vlivem v dané oblasti. Transfery vojenského materiálu jsou pak vysoce citlivou oblastí, v níž se státní zájmy a partneři váží s nejvyšší pečlivostí. V Africe jsou navíc dodávky zbraní významným faktorem, který může podle potřeby sloužit k udržení nebo naopak odstranění určitého režimu či vlády.

Kulturní ukazatele zahrnou výměnné programy, stipendia, programy vysílání dobrovolníků, specifické instituce, sloužící k prezentaci jazyka a kultury v zahraničí (v případě Číny jsou jimi Konfuciovy instituty) a přítomnost občanů či národnostních menšin dominantní mocnosti v daném regionu. Půjde tedy o faktory, které zprostředkovávají kontakt s kulturou a

hodnotami dominantní mocnosti. Do této skupiny by měla patřit také legitimita či prestiž hegemonu v očích ostatních států. Je však velmi obtížné nalézt jednoduchá a snadno měřitelná kritéria pro tuto oblast, která by si navíc zasloužila větší prostor pro analýzu, než může nabídnout jediná podkapitola této práce. Zatím také k tématu neexistuje dostatek relevantních dat. Proto bude pojednáno poměrně stručně a bude mít spíše doplňující charakter.

Výčet ukazatelů by jistě mohl být daleko širší. Je však nutné brát v úvahu omezení, daná rozsahem této práce a také dostupností informací. Na základě analýzy výše uvedených kritérií pak bude možné provést zhodnocení vlivu obou států, tedy Číny a USA na africký kontinent a jejich následné srovnání.

2. Čína a Afrika

Tato část práce se bude věnovat roli, kterou v Africe hraje Čína. Na začátku bude stručně načrtnuta historie čínského vlivu na kontinent v období studené války a nový kurs, nastoupený v 90. letech minulého století. Zmíníme nejdůležitější změny v čínské politice vůči Africe přijaté od 90. let do současnosti a v následující části se zaměříme na zhodnocení ukazatelů vlivu, které jsme si stanovili na konci předešlého oddílu. Obsahem třetího myšlenkového celku této části bude shrnutí nejdůležitějších poznatků, označení zemí, na něž se ČLR ve své africké politice zaměřuje nejvíce, prostředků, které při svém pronikání do těchto zemí užívá a v neposlední řadě také analýza z hlediska konceptu hegemonie.

2.1 Historie čínského vlivu na africký kontinent

Po svém vzniku v roce 1949 ČLR s africkými státy navazovala první přátelské kontakty na základě společné příslušnosti ke skupině rozvojových zemí. Prvním státem, s nímž Čína navázala diplomatické styky, byl v roce 1956 Egypt, do konce dekády následovaný Marokem, Alžírskem, Súdánem a Guineou¹². V tomto období byla hlavním cílem čínské diplomacie snaha etablovat se v mezinárodním společenství a oslabit pozici Tchaj-wanu. Čína představovala pro africké vlády a povstalecká hnutí zahraničně-politickou alternativu Sovětskému svazu a Spojeným státům. Šedesátá léta v tomto kurzu pokračovala, byly navázány styky se 13 zeměmi Afriky a Čína získala „pověst obránce práv utlačovaných národů“ (TIC: 19. 1. 2006).

Zajímavostí je v tomto ohledu šestiletá pauza, která nastala mezi lety 1964-70, za jejíž motiv je možné považovat jak vyhlášení „kulturní revoluce“ v ČLR, ale také výbuch atomové bomby na podzim roku 1964 (Karych: zpráva MZV). Na přelomu let 1963 a 1964 se uskutečnila první zahraniční cesta předsedy vlády ČLR Zhou Enlaie na africký kontinent. Premiér při ní navštívil 10 zemí, deklaroval principy, řídící čínské vztahy k africkým a

¹² S Marokem byly diplomatické vztahy navázány 1. 11. 1958, s Alžírskem 20. 12. 1958, se Súdánem 4. 2. 1959 a Guineou 14. 10. 1959.

arabským zemím a zásady, kterým podléhá poskytování čínské rozvojové pomoci¹³ (Karych: zpráva MZV).

V roce 1971 pevninská Čína nahrazuje v Radě bezpečnosti OSN Tchaj-wan a diplomatická ofenziva na africkém kontinentu pokračuje¹⁴. Není však již prioritou, tou se po roztržce se Sovětským svazem stalo oslabení jeho vlivu ve světě. Tento cíl se po obměně čínské politické garnitury pojí s navázáním diplomatických styků se Spojenými státy. Čína v podstatě zaujala v mezinárodních vztazích zcela novou pozici, v níž spojila negativní postoj k Sovětskému svazu a přátelské soužití se Západem. Od poloviny 80. let se však vztahy s USA začínají zhoršovat a Afrika ustupuje do pozadí (Karych: zpráva MZV). Konec 80. let pak pro Čínu na domácí scéně znamená politiku reform, nové ekonomické směřování a tedy i nutnost hospodářského rozvoje. V tomto období dochází ke zintenzivnění spolupráce s africkými státy a formulaci jejich společných zájmů, jakožto rozvojových zemí (TIC: 9. 11. 2006).

Devadesátá léta jsou pak ve znamení nárůstu ekonomické síly a výkonnosti ČLR. Země vlastní jaderné arzenály, buduje vesmírný program a drží druhé největší devizové rezervy na světě, přesto si však udržuje status rozvojové země. Na počátku nového tisíciletí¹⁵ vstupuje do Světové obchodní organizace. V zahraniční politice se od snahy po uznání v 50. letech, získávání západních technologií prostřednictvím bývalých kolonií v 60., vstup do OSN a definování zájmů mimo své teritoriální hranice dostává až k zabezpečování vlastních zájmů v zahraničí a expanzi pomocí investic. Od konce 90. let však ČLR začíná stále více pocítovat nutnost zabezpečit energetické zdroje pro svůj raketový růst a s obratem životních zájmů navenek je nucena revidovat i nástroje své zahraniční politiky (Karych: zpráva MZV).

V roce 1996 při své návštěvě šesti afrických států prezident Jiang Zemin formuloval vizi dlouhodobého rozvoje vzájemných vztahů, jejichž základem měla být:

¹³ Viz příloha č. 1.

¹⁴ Na přijetí Číny do OSN měly africké státy také svůj podíl. Jejich podpora na multilaterálních fórech je viditelná i v dnešní době – připomeňme např. hlasování o konání Olympijských her v Pekingu 2008, výstavě Expo 2010 v Šanghaji či zablokování přijetí „protičínských“ rezolucí v Komisi pro lidská práva OSN (TIC: 19. 3. 2006).

¹⁵ Členem WTO se stává 11. prosince 2001 (web WTO).

- upřímnost, přátelskost, vzájemná spolehlivost
- rovnoprávnost, vzájemný respekt k suverenitě partnera, nevměšování se do vnitřních záležitostí druhých
- úsilí o obecný a vzájemný užitek
- posílení konzultací a vytvoření blízké spolupráce v mezinárodních otázkách
- pohled obrácený do budoucnosti a úsilí o vytvoření krásnějšího světa (Karych: zpráva MZV).

Další důležitou událostí na poli čínsko-afrických vztahů bylo založení Fóra čínsko-africké spolupráce (FOCAC)¹⁶ v roce 2000. Tato platforma byla – alespoň dle údajů na oficiálních webových stránkách – založena na podnět jistých afrických států s účelem „*dále posílit přátelskou spolupráci mezi Čínou a Afrikou v nových podmínkách, společně čelit výzvam ekonomické globalizace a podporovat rozvoj*“ (web FOCAC, překlad autorka). Slouží především ke vzájemným konzultacím, dialogu a podpoře spolupráce mezi rozvojovými zeměmi. Fungování Fóra je charakterizováno dvěma základními principy – zásadou pragmatické spolupráce (s účelem posílení konzultací a rozšíření spolupráce) a rovnosti a vzájemného prospěchu, který podporuje politický dialog stejně jako ekonomickou spolupráci a obchod (web FOCAC).

Od založení platformy proběhly již tři její zasedání na nejvyšší úrovni. První z nich se konalo v roce 2000 v Pekingu a zúčastnili se ho zástupci ze 44 afrických zemí, 17 regionálních a dalších mezinárodních organizací, více než osm desítek představitelů čínské vlády a podnikatelské sféry. Agendu summitu tvořily dva hlavní okruhy: jakým způsobem by zapojené státy měly pracovat na vytvoření nového politického a ekonomického řádu ve 21. století a jak dále posílit čínsko-africkou ekonomickou spolupráci v nových podmínkách (web FOCAC).

Součástí této cesty je pak úsilí o posílení solidarity a propagace spolupráce Jih-Jih, zlepšení vztahů Sever-Jih a rozšíření dialogu, rovnoprávné zapojení do mezinárodní politiky a založení nového, stabilního partnerství na základě rovnoprávnosti a vzájemného prospěchu (TIC: 9. 11. 2006).

¹⁶ Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC), do češtiny je také překládáno jako Fórum čínsko-africké spolupráce.

Na závěr summitu byla přijata Pekingská deklarace (viz příloha č. 2), v níž se zúčastněné státy zavázaly postupovat ve výše naznačeném směru vzájemné spolupráce, a Program čínsko-africké spolupráce v oblasti sociálního a ekonomického rozvoje (viz příloha č. 3), který nastiňuje nový rámec vzájemných vztahů a obsahuje konkrétnější návrhy (web FOCAC).

Druhá ministerská konference Fóra se konala na konci roku 2003 v Addis-Abebě a paralelně s ní byla uspořádána také Čínsko-africká obchodní konference (China-Africa Business Conference), které se zúčastnilo na 500 podnikatelů z obou stran. Premiér Wen Jiabao v zahajovacím projevu formuloval návrh, jak dále zlepšovat vztahy mezi Čínou a africkými zeměmi: rozvíjet panující přátelství vzájemnou podporou¹⁷, s pomocí konzultací podporovat demokratizaci mezinárodních vztahů, čelit výzvám globalizace koordinací postojů a zlepšením spolupráce zahájit novou kapitolu ve vzájemných vztazích (web FOCAC).

Byl přijat Akční plán (viz příloha č. 4), obsahující výhled spolupráce v různých oblastech (politické, ekonomické, obchodní, sociální,...) na další tři roky, tedy období 2004-2006. Je rozdělen na preambuli a 5 částí:

- politické záležitosti, mír a bezpečnost
- multilaterální spolupráce
- ekonomický rozvoj (v oblasti zemědělství, budování infrastruktury, investic, obchodu, oddlužení, rozvojové pomoci, energetiky a surovin,...)
- sociální rozvoj (oblast lidských zdrojů, medicíny, kulturní výměny...)
- follow-up mechanismy

Z konkrétnějších závazků ze strany Číny stojí za zmínku např. slib vytvoření Rozvojového fondu lidských zdrojů (Human Resources Development Fund), společné Čínsko-Africké obchodní komory (China-Africa Chamber of Industry and Commerce), zvýšení objemu rozvojové pomoci, pořádání kulturních akcí či přiznání statusu „schválené destinace“ (approved

¹⁷ V jaké oblasti nebylo blíže specifikováno.

destination) osmi africkým zemím¹⁸. V politické oblasti je to pak zakotvení mechanismu pravidelného politického dialogu na úrovni ministrů zahraničních věcí v roce následujícím po summitu Fóra. Závazky afrických zemí se v zásadě omezují na zajištění vhodných podmínek pro čínské projekty či jejich implementaci (Addis-Ababa Action Plan: 2003).

Třetí zasedání Fóra se odehrálo 4. – 5. listopadu 2006¹⁹ opět v Pekingu, u příležitosti 50. výročí navázání diplomatických vztahů Číny a afrického kontinentu. Zúčastnilo se ho 48 afrických zemí (tedy všechny státy, které měly s Čínskou lidovou republikou v době konání summitu navázány diplomatické vztahy), z nichž drtivá většina byla reprezentována na nejvyšší úrovni. Tématem tentokrát bylo „Přátelství, mír, spolupráce a rozvoj“ a stejně jako v roce 2003 byla uspořádána paralelní konference podnikatelské sféry, které se zúčastnilo na 1500 zástupců z různých odvětví (web FOCAC).

Hlavním předmětem tohoto zasedání FOCAC byly perspektivy vzájemných vztahů, především pak politický dialog a všestranná spolupráce s cílem *„podpořit vyvážený, koordinovaný a udržitelný rozvoj globální ekonomiky umožňující všem zemím podílet se na jeho výsledcích...Při summitu bylo konstatováno, že ČLR a africké země dosáhly shody v důležitých mezinárodních a regionálních otázkách, rozhodly se vzájemně podporovat a úzce koordinovat postup v mezinárodních záležitostech a společně chránit a zajišťovat legitimní zájmy rozvojových zemí.“* (TIC: 9. 11. 2006).

Čína sama sebe definovala jako rozvojovou zemi, pro kterou spolupráce s ostatními rozvojovými zeměmi tvoří podstatnou součást zahraniční politiky a diplomacie. Byla prezentována jako spolehlivý partner, který se snaží o zachování míru a stability. Závěrem konference byla přijata Deklarace Pekingského summitu FOCAC a Akční plán na roky 2007-2009²⁰ (TIC: 9. 11. 2006).

Deklarace obsahuje výzvu k rozvoji spolupráce Jih-Jih a dialogu na ose Sever-Jih k zajištění koordinovaného a udržitelného rozvoje globální ekonomiky. Zmiňuje potřebu reformy OSN a zvýšení zastoupení afrických zemí v jejích strukturách. Vyzývá vyspělé země ke zvýšení objemu rozvojové

¹⁸ Jedná se o Etiopii, Keňu, Tanzánii, Zambii, Mauritius, Seychelly, Zimbabwe a Tunisko. Viz Addis-Ababa Action Plan.

¹⁹ Další summit Fóra se má uskutečnit v Egyptě v listopadu tohoto roku, tj. 2009 (TIC: 5. 3. 2009).

²⁰ Viz přílohy č. 5 a 6.

pomoci, aby bylo možno dosáhnout závazků definovaných v Rozvojových cílech tisíciletí. Co se týče vzájemných vztahů Číny a Afriky, je konstatována jejich tradiční solidarita a spolupráce. Nejdůležitějším poselstvím Deklarace je informace o ustavení „nového typu strategického partnerství“, zdůrazňujícího politickou rovnocennost a vzájemnou důvěru, vzájemně prospěšnou („win-win“) ekonomickou spolupráci a kulturní výměnu. Toto partnerství má podporovat solidaritu a pomoc mezi rozvojovými zeměmi a sloužit jejich společným zájmům (Declaration of the Beijing Summit: 2006)

Akční plán je pak konkrétnější cestovní mapou spolupráce v politické, ekonomické a sociální sféře. Jeho struktura odpovídá členění Akčního plánu z Addis-Abeby, je však podrobněji propracovaná. Zakotvuje závazek pravidelných kontaktů na vysoké úrovni, dialogu a diskuse o mezinárodních otázkách. Odsuzuje všechny formy terorismu a obsahuje závazek spolupráce v protiteroristických opatřeních, nešíření jaderných zbraní a pomoc Číny při odminování na africkém kontinentu. Zmíněn je i koordinovaný postup v boji proti nelegálnímu obchodu s lehkými a malými zbraněmi a v „netradičních“ bezpečnostních otázkách, tedy např. při prevenci a odstraňování následků přírodních katastrof, pomoc uprchlíkům, boj s mezinárodním organizovaným zločinem a pašování drog (Beijing Action Plan: 2006).

V ekonomice dokument slibuje spolupráci v oblasti investic, obchodu, finančnictví, výstavbě infrastruktury, energetice a zemědělství. Obsahuje závazek číny uvolnit 5 miliard USD v podobě preferenčních půjček a úvěrů pro Afriku, zvýšit objem pomoci do roku 2009 na dvojnásobek a poskytnout zvláštní pomoc v oblasti zdravotnictví a vzdělání, otevřít čínský trh africkému zboží a do roku 2010 zvýšit objem vzájemného obchodu na 100 miliard USD. Čínské investice slibuje podpořit z prostředků speciálního fondu ve výši 5 miliard USD (Beijing Action Plan: 2006).

Celkově od doby svého vzniku Čína odpustila 31 nejzadluženějším zemím asi 10,9 miliard jüanů, pomohla při založení 720 projektů v Africe, poskytla na 18 000 vládních stipendií a vyslala 15 000 zdravotníků (TIC: 9. 11. 2006)

Summit FOCAC z roku 2006, naplánovaný do nejmenších detailů s velkou pečlivostí, lze považovat za nejvýznamnější diplomatickou akci Číny na její vlastní půdě v posledních letech. Čínská strana ho hodnotila jako

úspěch, zveřejněná stanoviska afrických představitelů byla jen pozitivní. Výtky médií, že se Čína snaží o ovládnutí afrických zdrojů surovin, udržuje přátelské vztahy s diktátorskými režimy apod. byly rozhodně odmítnuty. Ministr zahraničí Li Zhaoxing uvedl, že vztahy ČLR k Africe jsou založeny na principu nevměšování se do vnitřní politiky států, respektu k suverenitě a teritoriální integritě a nepodléhají žádným podmínkám. Každá země si může vybrat svobodně vlastní směr vývoje, čínský model není nikomu vnučován (TIC: 9. 11. 2006).

Rok 2006, nazývaný také čínským „rokem Afriky“ (He: 2007), byl kromě pekingského summitu významný také přijetím a zveřejněním prvního koncepčního dokumentu zahraniční politiky Číny ve vztahu k Africe, kterým je Africká politika Číny (China's African Policy, viz příloha 7). I přes poměrně dlouhou historii vztahů Číny s Afrikou neměla ČLR až donedávna definovanou jasnou zahraničně-politickou linii vůči tomuto kontinentu (TIC: 9. 11. 2006). Dokument Africká politika Číny byl zveřejněn 12. ledna 2006 a lze ho považovat za první pokus o dlouhodobý výhled a koncepci vztahů v dlouhodobém horizontu. Představuje jasnou deklaraci zájmu ČLR o tento kontinent, zájmu o rozvoj vzájemných vztahů a představu, jakým směrem by se měly dále vyvíjet. Ve stejné době, kdy byl dokument zveřejněn, se uskutečnila zahraniční cesta ministra zahraničí Li Zhaoxing-a v šesti afrických zemích (podrobněji viz níže) a byla uspořádána velká státní recepce při příležitosti uplynutí 50 let od navázání diplomatických styků Číny a afrických zemí (TIC: 19. 1. 2006).

Hlavním důvodem zveřejnění tohoto dokumentu však byla deklarace zájmu, který Čína o Afriku má, zájmu o rozvoj vztahů a vyjádření představy, jak by se měly v budoucnu vyvíjet. Součástí je i vyzdvižení role, kterou má stabilita a rozvoj Afriky pro celé mezinárodní společenství. Dokument je poměrně obecný, což koresponduje s jeho zamýšleným využitím jako dlouhodobé direktivy. Navrhované politiky nejsou geograficky konkrétní, v zásadě jsou aplikovatelné na každou zemi afrického kontinentu. Dokument se neomezuje jen na státy jako aktéry mezinárodní politiky, je zde vyjádřen i zájem o spolupráci s africkými regionálními mezinárodními organizacemi. Poprvé se zde také objevuje pojem „nového strategického partnerství“,

zmíněný výše. Toto partnerství charakterizuje politická rovnoprávnost, důvěra, vzájemně výhodná spolupráce a kulturní výměna (TIC: 19. 1. 2006).

Dokument se skládá z úvodu a šesti částí. První z nich se zabývá historií afrického kontinentu a jeho potenciálem. Druhá poukazuje na společnou zkušenost Číny a Afriky z boje za národní nezávislost a připomíná politické a hospodářské kontakty. Deklaruje principy bilaterálních vztahů, kterými jsou rovnost, upřímnost, vzájemný prospěch, společný rozvoj a solidarita. Tyto zásady jsou detailněji rozvedeny ve třetím oddíle, jehož předmětem je politika ČLR vůči Africe. Mimo jiné je zde vyjádřena připravenost navázat diplomatické vztahy s každým státem, který respektuje princip jedné Číny a odmítá styky s Tchaj-wanem²¹.

Čtvrtá část dokumentu je nejobsáhlejší, týká se čtyř velkých oblastí spolupráce – politické, ekonomické, kulturně-sociálně-vzdělávací a sféry míru a bezpečnosti. Politická oblast obsahuje výhled na:

- výměnu návštěv na vysoké úrovni
- parlamentní spolupráci na bilaterální i multilaterální úrovni (tj. s Panafrickým kongresem Africké Unie)
- rozvoj styků politických stran
- konzultace mezi státními i odbornými (vědeckými a ekonomickými) institucemi a jejich institucionalizaci
- vzájemnou podporu v oblasti mezinárodní politiky a na multilaterálních fórech
- zvýšení bilaterální spolupráce na regionální a lokální úrovni.

Hospodářská oblast vyjmenovává podporu:

- obchodu vytvořením právního rámce pro přístup afrického zboží na čínský trh, založením Společné čínsko-africké hospodářské obchodní a průmyslové komory a uzavřením dohody o volném obchodu (free trade agreement)
- investic, preferenčních půjček a úvěrů, zájem o uzavření dohod zamezujících dvojímu zdanění, ochraně a podpoře investic
- spolupráce finančních subjektů

²¹ Těchto zemí je v Africe drtivá většina, diplomatické styky s Tchaj-wanem udržuje v současné době pouze pět zemí. Podrobněji viz níže.

- spolupráce ve všech odvětvích zemědělství; obsahuje příslib formulace Čínsko-afrického programu zemědělské spolupráce
- rozvoje infrastruktury
- spolupráce v oblasti zdrojů surovin
- turistiky (v obou směrech)
- oddlužení a hospodářské pomoci bez politických závazků
- multilaterální spolupráce, konzultace otázek týkajících se globálního ekonomického systému a finančních institucí, podpora spolupráce Jih-Jih a zlepšení postavení rozvojových zemí prostřednictvím změny nastavení mezinárodních ekonomických vztahů.

Oblast vzdělávání, kultury, vědy, zdravotnictví a sociálních otázek pokrývá nejširší a nejrozmanitější spektrum spolupráce. Jedná se o:

- spolupráci v oblasti vzdělání a rozvoje lidských zdrojů, zvýšení počtu vládních stipendií pro africké studenty
- spolupráci ve vědě a technologii
- kulturní výměnu v oblasti sportu, kultury a umění
- spolupráci v medicíně
- spolupráci sdělovacích prostředků, administrativního aparátu
- konzulární spolupráci
- výměny „*people-to-people*“
- spolupráci v oblasti problematiky životního prostředí
- humanitární spolupráci a pomoc, problematiku následků katastrof

Poslední oddíl čtvrté části dokumentu se zabývá mírem a bezpečností, definovanou spoluprací:

- v oblasti vojenství (výměna technologií, návštěvy delegací na vysoké úrovni)
- při mírových operacích a řešení konfliktů (podpora opatření AU a regionálních organizací, mírových operací OSN a požadavek relevantní pozornosti, věnované konfliktům na africkém kontinentu v Radě bezpečnosti OSN)

- policie a justice (výměna zkušeností, prevence, potírání organizovaného zločinu a korupce,...)
- v netradičních oblastech bezpečnosti (terorismus, nelegální obchod se zbraněmi, hospodářská kriminalita,...).

Pátá část dokumentu pojednává o Fóru čínsko-africké spolupráce a jeho budoucnosti a poslední, šestý oddíl, mapuje vztahy Číny a afrických mezinárodních organizací. Vyzdvihuje dosažené výsledky a roli AU na kontinentu a deklaruje připravenost navázat vztahy s dalšími regionálními mezinárodními organizacemi v Africe (China's African Policy: 2006).

Význam tohoto dokumentu spočívá především v historicky prvním komplexním přístupu k danému tématu. Kromě obecnějších perspektiv a cílů čínské zahraniční politiky na africkém kontinentu definuje také konkrétní nástroje k jejich dosažení. Důraz klade na odlišnost vztahů, které buduje ČLR, od podmínek jimž byla Afrika vystavena v době koloniální nadvlády. Čínská politika je *„nevykořisťovatelské povahy, pravdivá a vedená dobrou vůlí...odvolávání se na tradičně přátelské a nediskriminační vztahy a obecná a slibná vyjádření jistě nejsou náhodná, stejně tak jako načasování dokumentu“* (TIC: 19. 1. 2006). Velmi významný je také pojem nového strategického partnerství, které *„zdůrazňuje zájem zahraniční politiky ČLR o zintenzivnění vztahů ve všech oblastech a současně je odlišuje od již existujícího pojmu strategického partnerství, které ČLR navázala s EU a s některými dalšími zeměmi“* (TIC: 19. 1. 2006). Neméně důležitým signálem je deklarovaná podpora čínským ekonomickým i dalším subjektům ze strany státu a vlády. Zajímavý je také rozpor, kdy se Čína na jedné straně profiluje jako rozvojová země (nejen na mezinárodní scéně, ale např. i v rámci platformy FOCAC) a na straně druhé se v uvedeném dokumentu prezentuje jako země vyspělá.

Čína si velmi dobře uvědomuje potenciál a význam rozvojových zemí v mezinárodní politice, obzvláště na multilaterálních fórech, kde jejich postoj často rozhoduje o důležitých otázkách (viz např. výše zmíněné nahrazení Tchaj-wanu Čínskou lidovou republikou v Radě bezpečnosti OSN či hlasování v Komisi pro lidská práva OSN. Z vyznění dokumentu implicitně vyplývá *„úsilí čínské zahraniční politiky, aby africké země vycházely vstříc politickým*

ambicím ČLR, aby ČLR podporovaly na mezinárodních fórech v jejich stanoviscích a aby v neposlední řadě přehodnotily nebo korigovaly svoji politiku vůči bývalým koloniím a zemím euroatlantické oblasti, byť výslovně nejsou žádné tyto země uvedeny“ (TIC: 19. 1. 2006). Je tedy zřejmé, že Afrika byla tímto dokumentem zahrnuta do oblasti zájmu Číny. Dle názoru, vyjádřeného v politické zprávě českého zastupitelského úřadu v Pekingu, jsou motivy tohoto zájmu převážně hospodářské, ačkoli politické pozadí je přítomno také (TIC: 19. 1. 2006).

2.2 Vybrané ukazatele vlivu Číny

2.2.1 Zahraničně-politická oblast

Následující oddíl bude zaměřen na sledování a analýzu čtyř skupin ukazatelů, definovaných na konci první kapitoly. Jako první se budeme zabývat ukazateli z oblasti zahraničně-politické. Co se týče pozice, kterou africký kontinent zaujímá v čínské zahraniční politice po skončení studené války, předchozí stránky nám poskytují poměrně jasnou představu. V 90. letech zvýšení zájmu ze strany Číny, který se od počátku nového milénia mění v soustředěnou a cílevědomou aktivitu směrem k posílení především politických a ekonomických vazeb. V roce 2000 založení Fóra čínsko-africké spolupráce, jeho pravidelné summity se zastoupením na nejvyšší úrovni v pravidelném tříletém intervalu, cesty čínských vysokých představitelů po africkém kontinentu. Jsou přijímány koncepční dokumenty, ať už v rámci platformy FOCAC (Akční plány) nebo mimo ni – strategická koncepce Africká politika Číny.

Zvyšuje se také diplomatická přítomnost v Africe. ČLR má navázány diplomatické styky se všemi státy na kontinentu, kromě čtyř výjimek (Burkina Faso, Gambie, Svatý Tomáš a Princův ostrov a Svazijsko), které udržují styky s Tchajwanem. Svě zastupitelské úřady²² má ve všech těchto zemích

²² Zajímavým ukazatelem by byla data otevření jednotlivých ambasád. Tyto údaje však bohužel na oficiálních stránkách čínského ministerstva zahraničí ani webech ambasád nejsou k dispozici.

s výjimkou Somálska. V osmi státech²³ má navíc své generální konzuláty (viz tabulka č. 1).

Co se týče čínské přítomnosti na úrovni regionálních organizací v Africe, situace se liší případ od případu. Při Africké Unii má Čína svého velvyslance (AU Press Release no. 84/2008), staví pro organizaci moderní konferenční centrum, v lednu 2008 podepsaly obě strany Memorandum o porozumění a čínský ministr zahraničí Yang Jiechi byl předsedou Komise AU Jeanem Pingem pozván na 10. zasedání Shromáždění hlav států a vlád AU, konané v únoru roku 2008 (AU Press Release no. 005/2008). ČLR také finančně podporuje program Africké Unie New Partnership for Africa's Development (NEPAD). Na druhé straně nemá Čína při AU oficiální stálou delegaci a i přes diskuse o vytvoření partnerství neexistuje žádný oficiální program či struktura, která by umožňovala dialog o konkrétních návrzích spolupráce (Parenti: 2009 a web čínského ministerstva zahraničních věcí).

V případě Hospodářského společenství západoafrických zemí (ECOWAS) je hlavním mezníkem konání Ekonomického a obchodního fóra Čína-ECOWAS v září 2008 v Pekingu. Setkání se zúčastnilo přes 400 státních i soukromých subjektů z obou stran, bylo podepsáno Memorandum o porozumění a diskutována byla hlavně témata budování infrastruktury, zemědělství, využívání přírodních zdrojů a bankovníctví. Cílem summitu bylo posunout vztahy Číny a zemí ECOWAS na úroveň strategického partnerství, podpořit přímé investice ze strany ČLR do strategických odvětví zemí západoafrického společenství či usnadnit čerpání dlouhodobých úvěrů (People's Daily: ECOWAS delegation due in China for talks on investment). V prosinci téhož roku pak Čína věnovala Mírovému fondu (Peace Fund) organizace 100 000 USD a předseda Komise ECOWAS oznámil úmysl otevřít v blízké době v Číně investiční a obchodní centrum Společenství (Africa Files: China gives U.S.\$100, 000 to ECOWAS Peace Fund).

Dobré vztahy udržuje ČLR is s Jihoafrickým rozvojovým společenstvím (SADC). Státy společenství deklarují zájem o bližší spolupráci a Čínu považují za „přítele do každého počasí“ (China Internet Information Center: SADC to Seek Closer Cooperation with China). Čína má u organizace vyslány

²³ Jde o Egypt, Súdán, Tanzánii, JAR (zde jsou konzuláty dokonce tři), Madagaskar, Nigérii a Kamerun. Viz <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zwjg/2498/>.

Tabulka 1: Navazování diplomatických styků ČLR a afrických zemí, česká diplomatická přítomnost v Africe

zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČLR, internet

	diplomatické styky	ambasáda	gen. konzulát
Alžírsko	ano, 1958	ano	
Angola	ano, 1983	ano	
Benin	ano, 1964, pauza 1966-72	ano	
Botswana	ano, 1975	ano	
Burkina Faso	ne, 1973-94	ne	
Burundi	ano, 1963	ano	
Čad	ano, 1972, pauza 1997-2006	ano	
Džibutsko	ano, 1979	ano	
Egypt	ano, 1956	ano	ano
Eritrea	ano, 1993	ano	
Etiopie	ano, 1970	ano	
Gabon	ano, 1974	ano	
Gambie	ne, 1974-95	ne	
Ghana	ano, 1960	ano	
Guinea	ano, 1959	ano	
Guinea Bissau	ano, 1974, pauza 1990-98	ano	
JAR	ano, 1998	ano	ano, 3
Kamerun	ano, 1971	ano	ano
Kapverdy	ano, 1975	ano	
KDR	ano, 1960	ano	
Keňa	ano, 1963	ano	
Komory	ano, 1975	ano	
Kongo	ano, 1964	ano	
Lesotho	ano, 1983, pauza 1990-94	ano	
Libérie	ano, 1977-89, 1993-97 obnoveny 2003	ano	
Libye	ano, 1978	ano	
Madagaskar	ano, 1972	ano	ano
Malawi	ano, 2007	ano	
Mali	ano, 1960	ano	
Maroko	ano, 1958	ano	
Mauritánie	ano, 1965	ano	
Mauritius	ano, 1972	ano	
Mozambik	ano, 1975	ano	
Namibie	ano, 1990	ano	
Niger	ano, 1974, pauza 1992-96	ano	
Nigérie	ano, 1971	ano	ano
Pobřeží slonoviny	ano, 1983	ano	
Rovníková Guinea	ano, 1970	ano	
Rwanda	ano, 1971	ano	
Senegal	ano, 1971, pauza 1996-2005	ano	
Seychely	ano, 1976	ano	
Sierra Leone	ano, 1971	ano	
Somálsko	ano, 1960	ne	
Středoafrická rep.	ano, 1964, pauza 1991-98	ano	
Súdán	ano, 1959	ano	ano
Sv. Tomáš a P.o.	ne, 1975-97	ne	
Svazijsko	ne	ne	
Tanzánie	ano, 1964	ano	ano
Togo	ano, 1972	ano	
Tunisko	ano, 1964	ano	
Uganda	ano, 1962	ano	
Zambie	ano, 1964	ano	
Zimbabwe	ano, 1980	ano	

ano/ne - styky (ne)navázány k 1. 1. 2009

své zástupce, avšak budoucnost spolupráce vidí spíše na bilaterální bázi nebo v rámci Fóra čínsko-afričké spolupráce (web čínského ministerstva zahraničních věcí). V roce 2004 podepsaly obě strany dohodu o podpoře čínských investic v zemích SADC o dva roky později začalo vyjednávání o vytvoření zóny volného obchodu (Statement by Dr P. Ramsamy: 2005).

Co se týče uskupení InterGovernmental Authority on Development (IGAD), Čína nefiguruje mezi státy IGAD Partners Forum²⁴, ačkoli splňuje kritéria pro členství (web IGAD).

Posledním uskupením, jehož vztahy s Čínou zde zmíníme²⁵, je Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA). ČLR má svého zvláštního zástupce v Zambii, sídle organizace a je členem banky Eastern and Southern African Trade and Development Bank (PTA Bank). Spolupráce mezi oběma stranami probíhá hlavně v oblasti informačních technologií a jako budoucí priority COMESA uvádí kromě IT také budování infrastruktury, silnic a železnic. V roce 2008 nicméně spolupráce nevycházela zcela podle představ tohoto uskupení²⁶ (People's Daily: Cooperation between COMESA, China has great potential).

Africké regionální a sub-regionální organizace jsou zmiňovány jak v obou Akčních plánech, přijatých na summitech FOCAC, tak i v dokumentu Africká politika Číny. Je vyzdvihována jejich role při urovnávání konfliktů a dosahování stability na kontinentu, a Čína slibuje zastávat pozice přijaté AU na multilaterálních fórech. ČLR oceňuje snahy afrických států o rozvoj v rámci NEPAD a slibuje přijmout konkrétní opatření k posílení spolupráce s regionálními uskupeními v klíčových oblastech, definovaných právě NEPADem, tj. hlavně v budování infrastruktury, léčbě infekčních nemocí, rozvoji lidských zdrojů a zemědělství (Addis-Ababa Action Plan: 2003). V Akčním plánu z roku 2006 se navíc zavazuje k výše zmíněné stavbě konferenčního centra pro AU, schvaluje spolupráci s NEPADem a slibuje její posílení (Beijing Action Plan: 2006). Africká politika Číny pak jako základ

²⁴ Skupinu tvoří země, mezinárodní organizace a uskupení, která poskytují finanční, materiální a morální podporu projektům IGAD. Jejich seznam a podmínky členství viz web IGAD, sekce Partners Forum.

²⁵ O vztazích dalších afrických regionálních uskupení s Čínou nebylo možno nalézt dostatek informací.

²⁶ Podrobněji viz web COMESA, sekce Partner countries.

rozvoje vztahů se státy kontinentu i regionálními uskupeními deklaruje princip jedné Číny²⁷. ČLR je připravena navázat diplomatické styky s každou zemí, která tento princip uznává. Dokument dále oceňuje pozitivní roli AU i dalších uskupení na rozvoj kontinentu, slibuje podporu v rámci svých možností a další zlepšení vzájemné spolupráce, včetně posílení kooperace Fóra pro spolupráci a NEPADu (China's African Policy: 2006).

Posledním ukazatelem z oblasti zahraniční politiky jsou pak návštěvy vrcholných představitelů ČLR v Africe. Jejich přehled je obsažen v tabulce 2, která sleduje cesty čínských premiérů, prezidentů a ministrů zahraničí v období od poloviny 90. let²⁸ do současnosti. Ve sledovaném období navštívili vysocí představitelé ČLR celkem 41 zemí, přičemž nejvíce (sedmkrát) navštívenou zemí byla JAR, následovaná Egyptem, Seychelami, Nigérií a Keňou. Za zmínku jistě stojí i devět zemí na opačném konci spektra – Mauritánie, Niger, Guinea, Sierra Leone, Pobřeží slonoviny, Togo, KDR, Džibutsko a Komory, které nebyly navštíveny ani jednou za celé sledované období²⁹. Zajímavé a neobvyklé jsou také dvě návštěvy stejné země v jediném roce – případ Nigérie (2006, prezident a ministr zahraničí) a JAR (2002, premiér a ministr zahraničí), nehledě k faktu, že samotná návštěva stejného regionu ze strany prezidenta a premiéra v témže roce je v zahraniční politice obecně spíše výjimkou (Zhu: 2007).

Co se týče vývoje v čase, po návštěvě prezidenta Jiang Zemina v roce 1996 následovala dvouletá pauza bez jediné oficiální cesty, která se však až dosud znovu neopakovala. Každý rok byly navštíveny nejméně dvě země, nejvíce pak v roce 2006 (16), 2007 (15) a 2002 (9, JAR dokonce dvakrát). V počtu navštívených států drží prvenství prezident Hu Jintao s prozatím osmnácti zeměmi navštívenými za šest let ve funkci a ministr zahraničí Li Zhaoxing. Jeho nástupce Yang Jiechi si s osmi státy za dva roky také nevede špatně. Od

²⁷ Existuje několik interpretací tohoto principu. V období studené války znamenal uznání jediné legitimní vlády Číny. Zda se touto vládou rozuměla PRC či ROC záleželo na kontextu a postoji mluvčího. Geografická interpretace doufá ve znovusjednocení země, rozdělené občanskou válkou na dvě části a také může zaznít z obou stran. V kontextu této práce se přidržíme výkladu třetího, nejběžnějšího, tedy že existuje jediná Čína (PRC) a Tchajwan je její nedílnou součástí (Hořánková: 2005).

²⁸ Polovina 90. let je mezníkem jednak kvůli nedostatku dat z dřívějšího období, jednak proto, že aktivnější zájem ze strany Číny o africký kontinent se objevují právě až od 2. poloviny této dekády.

²⁹ Stranou samozřejmě zůstaly čtyři státy, které nemají s Čínou navázány diplomatické styky a vysoce nestabilní Somálsko.

Tabulka 2: Návštěvy čínských státních představitelů v Africe (1996-2009), zdroj: Ministerstvo zahraničí ČLR, internet								
	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	
prezident Hu Jintao (březen 2003-...)	únor: Mali, Senegal, Tanzánie, Mauritius	nic	leden/únor: Kamerun, Libérie, Súdán, Zambie, Namibie, JAR, Mozambik, Seychely	duben: Maroko, Nigérie, Keňa	nic	leden/únor: Egypt, Gabon, Alžírsko	nic	
premiér Wen Jiabao (březen 2003-...)	nic	nic	nic	červen: Egypt, Ghana, Kongo, Angola, JAR, Tanzánie, Uganda	nic	nic	prosinec: Etiopie (FOCAC)	
ministr zahraničí Li Zhaoxing (březen 2003-2007)			prosinec 2006/leden 2007: Benin, Rov. Guinea, Guinea-Bissau, Čad, Středoaf. rep., Eritrea, Botswana	leden: Kapverdy, Senegal, Mali, Libérie, Nigérie, Libye	leden: Lesotho, Seychely, Madagaskar, Mauritius	nic	prosinec: Etiopie (FOCAC)	
ministr zahraničí Yang Jiechi (březen 2007-...)	leden: Uganda, Rwanda, Malawi, JAR	leden: JAR, Kongo, Burundi, Etiopie	nic					
	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996
prezident Jiang Zemin (březen 1993-2003)	nic	duben: Libye, Nigérie, Tunisko	nic	duben: JAR	říjen/listopad: Maroko, Alžírsko	nic	nic	květen: Keňa, Egypt, Etiopie, Mali, Namibie, Zimbabwe
premiér Zhu Rongji (březen 1998-2003)	nic	duben: Egypt, Keňa; srpen/září: Alžírsko, Maroko, Kamerun, JAR	nic	nic	nic	nic		
ministr zahraničí Tang Jiaxuan (březen 1998-2003)	nic	leden: JAR	leden: Středoaf. rep., Seychely	leden: Seychely, Namibie, Zimbabwe, Nigérie, Mozambik	leden: Egypt, Keňa, Uganda, Tanzánie, Zambie	nic		

roku 1999 se stalo jakýmsi nepsaným pravidlem, že ministři zahraničí směřují každý rok svou první zahraniční cestu do Afriky³⁰.

2.2.2 Ekonomická oblast

Ekonomika je považována za nejvýznamnější oblast pronikání Číny na africký kontinent. ČLR v současné době představuje pro Afriku druhého nejvýznamnějšího obchodního partnera, hned po USA. Objem vzájemného obchodu mezi africkými zeměmi a ČLR se neustále zvyšuje, od roku 2000 do 2007 se zvedl z 10 mld USD na 70 mld (DFID: 2009). V loňském roce pak dosáhl mety 100 mld USD, která měla být dle závazku z Pekingského summitu pokořena až napřesrok. Odborníci předpokládají, že právě kolem roku 2010 předstihne dokonce objem obchodu se Spojenými státy (DFID: 2008 a 2009).

Co se jednotlivých zemí týče, obchod zdaleka není rozložen rovnoměrně. V posledních dvou letech je stabilně koncentrován v několika málo zemích. Na špici „žebříčku popularity“ se drží Angola³¹, JAR a Súdán, následovaný Egyptem a Nigérií (podrobněji viz tabulka 3). Prvních pět zemí představuje vždy více než 50% celkového objemu obchodní výměny, prvních deset pak téměř 80%. V případě nejvýkonnějších exportérů do ČLR je situace téměř stejná, s 93% vývozu koncentrovanými v první desítce zemí. Pro čínský vývoz jsou pak nejdůležitějšími zeměmi JAR, Egypt, Nigérie a Alžírsko (DFID: 2009). Podrobněji viz tabulka 4.

Dalším zvoleným ukazatelem pro ekonomickou sféru je objem přímých zahraničních investic (FDI), který vzrostl od roku 1990 z 49 mil USD na více než 2,5 mld USD v roce 2006. V relativních číslech provázanost Číny a afrického kontinentu není tak velká (čínské FDI do Afriky představuje cca 1,4% celkového objemu investic), nicméně není zdaleka zanedbatelná a s časem neustále roste (Besada, Wang, Whalley: 2008). Firmy jsou v investiční činnosti za hranicemi Číny podporovány ze strany vlády, ať již

³⁰ Roky 2003 a 2004 jsou v tomto ohledu výjimkou. Pravděpodobným vysvětlením je zasedání FOCAC na konci roku 2003 v Addis-Abebě.

³¹ V roce 2006 představovala obchodní výměna s ČLR s Angolou 21% celkového objemu obchodu Číny s africkým kontinentem, v roce 2007 19% a v loňském roce již 25%. Obchod s JAR se ve stejném období pohybuje mezi 16-19% (DFID: 2009).

daňovými zvýhodněními, půjčkami či dalšími formami podpory. V roce 2007 v Africe operovalo odhadem přes 800 čínských společností. Největší

Tabulka 3: **10 zemí s největším objemem vzájemného obchodu mezi ČLR a Afrikou 2006-2008** (DFID: 2009)

	2006	2007	2008
1	Angola	Angola	Angola
2	South Africa	South Africa	South Africa
3	Sudan	Sudan	Sudan
4	Egypt	Egypt	Nigeria
5	Nigeria	Nigeria	Egypt
6	Congo-Brazzaville	Algeria	Congo-Brazzaville
7	Equatorial Guinea	Congo-Brazzaville	Libya
8	Libya	Morocco	Algeria
9	Algeria	Libya	Morocco
10	Morocco	Benin	Equatorial Guinea
Top 5 as a % of overall	56%	58%	61%
Top 10 as a % of overall	78%	78%	79%

Source: China's Ministry of Commerce

Tabulka 4: **Nejvýznamnější afričtí exportéři do ČLR 2006-2008** (DFID: 2009)

	2006	2007	2008
1	Angola	Angola	Angola
2	South Africa	South Africa	South Africa
3	Congo-Brazzaville	Sudan	Sudan
4	Equatorial Guinea	Congo-Brazzaville	Congo-Brazzaville
5	Sudan	Equatorial Guinea	Libya
6	Libya	Libya	Equatorial Guinea
7	Gabon	Algeria	Gabon
8	Mauritania	Gabon	DRC
9	DRC	Mauritania	Mauritania
10	Morocco	Nigeria	Algeria
Top 5 as a % of overall	77%	78%	79%
Top 10 as a % of overall	90%	91%	93%

Source: China's Ministry of Commerce

koncentrace investic je v oblasti textilního průmyslu, výstavbě infrastruktury, těžbě a zpracování surovin, zejména ropy a dřeva (Obuah: 2009, str. 2-4).

Zaměření investic je obvykle připisováno nutnosti pokrýt energetické a surovinové potřeby ČLR, ale také snahou o zachování hospodářského růstu v dlouhodobém horizontu pomocí průniku na africké trhy, které s populací cca 850 milionů představují nezanedbatelný prostor k expanzi (Obuah: 2009, str. 5). Zajímavou souvislost mezi kvalitou institucí a surovinovým bohatstvím odkrývají Kolstad a Wiig, když tvrdí, že čím horší je institucionální prostředí, tím jsou pro čínské přímé investice přitažlivější přírodní zdroje dané země (Kolstad – Wiig: 2009, str. 15-16).

Jak již bylo řečeno, čínské FDI v Africe představují pouze malé procento celkových aktivit ČLR v této oblasti. Předstihují je investice v Asii, ale i v Latinské Americe (podrobněji viz Statistical Bulletin of China's FDI: 2006). Země s vysokým objemem FDI jsou obecně obdařeny zásobami přírodních zdrojů (Obuah: 2009, str. 10). Na prvních místech v objemu čínských přímých investic se stabilně drží Nigérie, JAR, Alžírsko, Súdán a Zambie (viz tabulka 5³²).

Co se týče dalšího ukazatele, čínské rozvojové pomoci africkým zemím, ta je i dnes stále určována Osmi principy Zhou Enlaie, formulovanými v 60. letech (viz příloha č. 2). Základními zásadami jsou rovnoprávnost a vzájemná prospěšnost, respektování suverenity příjemce a absence politických podmínek spojených s rozvojovou spoluprací. Tento poslední princip je poněkud kontroverzní – první a základní podmínkou, určující vztahy ČLR a afrických zemí je totiž uznání principu jedné Číny. Na druhou stranu, ČLR poskytuje rozvojovou pomoc všem 53 africkým státům, tedy i těm, s nimiž nemá navázány diplomatické styky. Další zajímavostí v této oblasti je výše zmíněná rovnoprávnost a vzájemná prospěšnost – čínské pojetí rozvojové spolupráce překonává rozdělení států na dárce a příjemce, které je základem západní koncepce pomoci. Pro Čínu je klíčová spolupráce mezi zeměmi chudého Jihu, která ve výsledku obohatí obě strany (Davies: 2007, str. 40-41).

³² Vyznačena je první desítka zemí a všechny státy, v nichž FDI přesahuje 10 mil USD. Pro Burkinu Faso, Sv. Tomáš a P. o., Somálsko a Guineu Bissau nejsou údaje známy.

Tabulka 5: Čínské FDI v Africe 2003-2006 (FDI stock), mil USD

zdroj: Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment: 2006

	2003		2004		2005		2006
Zambie	143,7	Súdán	171,6	Súdán	351,53	Súdán	497,13
JAR	44,77	Zambie	147,8	Alžírsko	171,21	Zambie	267,86
Zimbabwe	36,74	Nigérie	75,61	Zambie	160,31	Alžírsko	247,37
Nigérie	31,98	JAR	58,87	JAR	112,28	Nigérie	215,94
Madagaskar	28,13	Tanzánie	53,8	Nigérie	94,11	JAR	167,62
Keňa	25,53	Madagaskar	40,63	Tanzánie	62,02	Tanzánie	111,93
Gabon	24,05	Zimbabwe	38,06	Keňa	58,25	Egypt	100,43
Guinea	14,34	Alžírsko	34,49	Madagaskar	49,94	Etiopie	95,6
Egypt	14,29	Gabon	31,27	Guinea	44,22	Kongo	62,9
Mauritius	12,59	Keňa	28,46	Zimbabwe	41,63	Guinea	54,63
Niger	12,5	Guinea	25,77	Egypt	39,8	Madagaskar	54,34
Mali	12,09	Benin	20,51	Gabon	35,36	Gabon	51,28
Rovníková Guinea	8,64	KDR	15,69	Libye	33,06	Mauritius	51,16
Pobřeží slonoviny	8,05	Egypt	14,28	Etiopie	29,82	Keňa	46,23
Benin	7,71	Pobřeží slonoviny	14,1	Pobřeží slonoviny	29,11	Zimbabwe	46,15
Tanzánie	7,46	Niger	14,03	Mauritius	26,81	KDR	37,61
Ghana	6,6	Mali	13,16	KDR	25,11	Angola	37,23
Libérie	5,8	Mauritius	12,63	Maroko	20,59	Niger	32,99
Kamerun	5,73	Rovníková Guinea	10,21	Niger	20,44	Rovníková Guinea	30,44
Alžírsko	5,7	Maroko	9,06	Benin	19	Libérie	29,51
Etiopie	4,78	Etiopie	7,87	Sierra Leone	18,45	Libye	28,57
Togo	4,73	Kamerun	6,98	Botswana	18,12	Maroko	27,01
Maroko	4,31	Libérie	6,38	Rovníková Guinea	16,56	Botswana	25,52
Rwanda	3,3	Ghana	6,31	Libérie	15,95	Pobřeží slonoviny	25,04
Senegal	2,51	Togo	6,24	Mozambik	14,68	Benin	22,12
Mozambik	2,42	Sierra Leone	5,74	Kongo	13,32	Mauritánie	20,12
Botswana	2,1	Kongo	5,65	Mali	13,28	Mali	19,83
Eritrea	1,88	Mozambik	5,6	Angola	8,79	Kamerun	16,46
Mauritánie	1,82	Botswana	3,8	Kamerun	7,87	Sierra Leone	14,89
Tunisko	1,56	Rwanda	3,3	Ghana	7,33	Mozambik	14,68
Uganda	1,33	Senegal	2,58	Uganda	4,97	Uganda	14,67
Libye	0,86	Namibie	2,21	Togo	4,78	Čad	12,78
Malawi	0,72	Mauritánie	2,13	Rwanda	4,72	Togo	11,72
Namibie	0,72	Tunisko	1,28	Seychely	4,19	Ghana	8,09
Súdán	0,55	Libye	0,87	Čad	2,71	Rwanda	7,71
Seychely	0,42	Malawi	0,72	Mauritánie	2,4	Lesotho	7,6
Angola	0,3	Angola	0,47	Namibie	2,36	Eritrea	6,63
KDR	0,24	Seychely	0,42	Senegal	2,35	Seychely	6,46
Lesotho	0,24	Džibutsko	0,4	Tunisko	2,15	Namibie	6,43
Gambie	0,04	Uganda	0,23	Středoafriická rep.	2	Senegal	4,15
Burundi	0	Gambie	0,2	Gambie	1,19	Komory	4,05
Čad	0	Eritrea	0,12	Malawi	0,73	Středoafriická rep.	3,98
Džibutsko	0	Lesotho	0,03	Kapverdy	0,6	Tunisko	3,91
Kapverdy	0	Burundi	0,02	Lesotho	0,6	Burundi	1,65
Komory	0	Komory	0,01	Džibutsko	0,4	Kapverdy	1,65
Kongo	0	Kapverdy	0,01	Eritrea	0,12	Gambie	1,19
Sierra Leone	0	Čad	0	Komory	0,01	Malawi	0,96
Středoafriická rep.	0	Středoafriická rep.	0	Burundi	0	Džibutsko	0,6

Dalším specifickým znakem oproti západnímu pojetí je množství institucí, které se touto oblastí zabývá. V Číně neexistuje jedna konkrétní agentura, pod jejíž pravomoc rozvojová spolupráce spadá, jako tomu bývá jinde ve světě. Kompetence jsou rozděleny mezi 6 hlavních aktérů. Prvním z nich je Státní rada, nejvyšší orgán výkonné moci, který stojí nad jednotlivými ministerstvy a lze ho přirovnat k vládnímu kabinetu. Dalším orgánem je Ministerstvo obchodu (Ministry of Commerce – MOFCOM), v jehož gesci je příjem i poskytování pomoci. Lze ho považovat za centrální instituci v této oblasti. Formuluje a vykonává jednotlivé politiky, dozírá na jejich implementaci a spolupracuje s dalšími ministerstvy. Jedním z nich je Ministerstvo zahraničních věcí, které v obecné rovině formuluje směřování pomoci a konkrétních politik, ale ve vztahu k MOFCOM je jeho funkce spíše poradní. Rozpočet je každoročně určován Ministerstvem financí, v jehož gesci je i multilaterální pomoc, spojená s činností mezinárodních finančních institucí. MOFCOM výši prostředků, určených na použití v oblasti rozvoje vyjednává s tímto ministerstvem každý rok znova. Zapojena jsou i další ministerstva, např. zdravotnictví, které zajišťuje vysílání lékařských týmů do Afriky, ministerstvo školství ve vzdělávacích projektech, zemědělství v oblasti rozvoje venkova či ministerstvo vědy a technologie. Implementaci projektů v jednotlivých zemích pak sledují ekonomické sekce ambasad (Davies: 2007, str. 43-45).

Velmi důležitým aktérem je i čínská Export-Import Bank of China (ExIm Bank), založená v roce 1994 a v současné době považovaná za třetí největší instituci, poskytující mezinárodní půjčky - export credit agency (Davies: 2007, str. 45). Jejím zřizovatelem a jediným vlastníkem je stát, banka přímo podléhá Státní radě, která jmenuje její vedení. Banka je klíčovým nástrojem podpory obchodu a investic, ale i zvyšování čínského vlivu v zahraničí (Moss – Rose: 2006). Informace o svých aktivitách ve vztahu k jednotlivým světovým regionům nepublikuje, o důležitosti afrického kontinentu však vypovídá, že jedno ze tří oficiálních zastoupení banky se nachází v Johannesburgu³³ (web ExIm Bank). Jakousi „sesterskou institucí“ pak představuje China Development Bank, která bude mimo jiné hrát klíčovou

³³ Další dvě zastoupení nalezneme v Paříži a St. Peterburgu. Viz web ExIm Bank.

roli při distribuci financí z Čínsko-afrického rozvojového fondu, zmíněného v Akčním plánu z roku 2006 (Davies: 2007, str. 45).

Konkrétnější čísla a statistiky, týkající se čínské rozvojové pomoci, je poměrně obtížné získat. ČLR nezveřejňuje výši své pomoci v jednotlivých letech, ani země, kterým byla určena. Jediným vodítkem jsou v tomto ohledu oficiální prohlášení³⁴, nebo odhady expertů. Ty však narážejí na další překážku v podobě neexistující definice pro čínskou pomoc. Joshua Kurlantzick odhaduje výši čínské rozvojové pomoci Africe v roce 2004 na 2,7 mld USD. Francouzská rozvojová agentura tvrdí, že 2 miliardy z této částky jsou určeny subsaharským zemím. Britský Department for International Development tvrdí, že tento region je největším příjemcem čínské pomoci, jejíž výše se v roce 2006 pohybovala mezi 1,3-1,4 mld USD. Podle čínského experta Qi Guoqiang to bylo o něco méně – cca 1,05 mld USD, na rok 2007 pak kolem 1,38 mld (Davies:2007, str. 47-48).

Důvody, proč Čína nezveřejňuje přesná čísla o své rozvojové pomoci, mohou být různé. Jedním z nich může být neochota vlády, ať už kvůli domácímu veřejnému mínění³⁵ či proto, aby nedala najevo, že některým zemím poskytuje více než jiným. Zveřejnění je také možné vnímat jako neomalenost vůči přijímajícím zemím a postup odporující čínským morálním zásadám³⁶. Druhou možností je fakt, že ani sama vláda nemá přesná čísla k dispozici, kvůli množství institucí, rozličných úrovní³⁷, na nichž je pomoc poskytována a nedostatku pracovníků, kteří by byli zodpovědní za sběr dat a vedení statistik. Přispívá i neexistence definice rozvojové pomoci a problémy s rozlišením pomoci a ekonomické spolupráce – hranice mezi nimi je často velmi neostrá. Podle informací MOFCOM netají vláda tyto informace záměrně, problémem je hlavně chybějící definice a kritéria pro rozvojovou pomoc, neboť Čína je stále ještě „dárce-m-záčátečníkem“ (Davies: 2007, str. 49-51).

³⁴ Např. v roce 2006 premiér Wen Jiabao uvedl, že ČLR od svého vzniku poskytla africkým zemím rozvojovou pomoc v celkové výši asi 54,6 miliard USD (Davies: 2007, str. 47).

³⁵ Čína je dosud sama rozvojovou zemí, kde chudoba v některých regionech je srovnatelná s podmínkami na africkém kontinentu. Spektrum názorů veřejnosti na tuto problematiku je také velmi široké (Davies: 2007, str. 49-50).

³⁶ Výchozím principem je skromnost a poučení nikdy nezapomenout na pomoc ze strany druhých, ale nechluubit se svou dobročinností (Davies: 2007, str. 49).

³⁷ Kromě centrální vlády poskytují rozvojovou pomoc např. i čínské provincie. (Davies: 2007, str. 50).

Projekty v oblasti rozvojové spolupráce lze rozdělit na tři základní skupiny:

- in-kind granty, obvykle v sociální oblasti, tj. stavby škol, nemocnic, pomoc při odstraňování následků katastrof
- bezúročné půjčky (často ve formě prominutí dluhu), převážně ve sféře budování infrastruktury
- půjčky za zvýhodněných podmínek (concessional loans), poskytované Exim Bank od roku 1995.

Čínská pomoc je vždy projektově orientovaná a často je součástí širšího rámce ekonomické spolupráce. Je tedy velmi obtížné získat komplexní náhled či představu o prioritních zemích v Africe. Podle čínských expertů je navíc cílem vlády naopak vyvážený postup, který neprotěžuje žádný konkrétní stát. Jak již bylo uvedeno výše, hendikepem není ani absence diplomatických styků. Odborníci nicméně za největší příjemce pomoci označují Angolu, Súdán, Tanzánii, Zambii a Etiopii (Davies: 2007, str. 57). Co se týče způsobu poskytování pomoci, převažuje bilaterální přístup (v drtivě většině na úrovni vlád), z multilaterálních uskupení ČLR využívá agentury OSN, Africkou rozvojovou banku a další regionální rozvojové banky, AU a NEPAD (Davies: 2007, str. 57-58).

Na rozdíl od ostatních mezinárodních institucí se čerpání čínské pomoci neodvíjí od plnění podmínek v oblasti dobrého vládnutí, lidskoprávních, ekologických a sociálních standardů, což vyhovuje mnoha africkým zemím, ale oslabuje pozici západních dárců a mezinárodních institucí (Davies: 2007, str. 73-74).

2.2.3 Vojenské ukazatele

Vojenská oblast je v oficiálních dokumentech zmiňována především v souvislosti s řešením konfliktů a zvyšování kapacit afrických států k jejich zvládnutí, stejně jako zapojení OSN, AU a afrických regionálních organizací v tomto ohledu. Čína se zavazuje pokračovat v účasti na operacích k udržení míru (peace-keeping operations), procesu odminování, spolupráce v oblasti logistiky a poskytování asistence Radě míru a bezpečnosti AU. Slibuje také spolupráci v oblasti boje proti terorismu a netradičním bezpečnostním hrozbám (Addis-Abeba Action Plan: 2003, Beijing Action Plan: 2006).

Dokument Africká politika Číny navíc explicitně zmiňuje vojenské výměny na vysoké úrovni, spolupráci v oblasti vojenských technologií, výcviku a pomoci budování vojenských kapacit států afrického kontinentu k obranným účelům (China's African Policy: 2006).

Celkový počet čínských vojáků na africkém kontinentu, včetně sil zapojených v peace-keeping operations (PKO) je odhadován na 1200-5000 (Puska: 2007). Čínská osvobozenecká armáda udržuje kontakty s armádami nejméně 43 států Afriky, 14 ambasad má oficiálně akreditované kanceláře vojenských attaché³⁸. Časté jsou také návštěvy čínských vysokých vojenských představitelů, kdy mezi lety 2001-2006 podnikli přes 30 návštěv afrického kontinentu, přičemž nejvíce navštěvovanou zemí byl Egypt (Puska: 2007). Společná cvičení s africkými zeměmi dosud žádná neproběhla, v oblasti bezpečnostních konzultací je také zatím málo aktivity, s výjimkou JAR, s níž byla založena dvoustranná Čínsko-jihoafrická obranná komise, která od roku 2003 pořádá pravidelná setkání (Puska: 2007).

Do operací na udržení míru OSN Čína poprvé přispěla v roce 1992. Od té doby vyslala do Afriky přes 1500 vojáků, šest desítek vojenských pozorovatelů a téměř 200 policistů, čímž se v žebříčku přispívajících zemí zařadila na 14. místo³⁹. Účastnila se PKO v:

- Etiopii a Eritreji (UNMEE): 7 z více než 200 vojenských pozorovatelů
- KDR (MONUC): 218 z cca 16 000 vojáků a 12 z více než 700 vojenských pozorovatelů. KDR byla vůbec první africkou zemí, do níž Čína vyslala své posily v rámci OSN.
- Libérii (UNMIL): 565 vojáků, 18 policistů a 3 vojenští pozorovatelé, z celkového počtu asi 14 000 vojáků, 1200 policistů a více než 200 pozorovatelů
- Pobřeží slonoviny (UNOCI): 7 z celkového počtu 200 vojenských pozorovatelů
- Súdánu UNMIS (435 mužů)

³⁸ Celkový počet těchto kanceláří je 107. V Africe se nacházejí v Alžírsku, KDR, Egyptě, Etiopii, Libérii, Libyi, Maroku, Mozambiku, Namibii, Nigérii, Súdánu, Tunisku, Zambii a Zimbabwe. Od poloviny 80. let se počet vojenských kanceláří téměř zdvojnásobil (z 59 na 107), zatímco v Africe se zvýšil jen asi o třetinu (z 9 na 14) (Puska: 2007).

³⁹ USA se řadí na 43. místo (Puska: 2007).

- Západní Sahaře MINURSO (13 vojenských pozorovatelů, 28 vojáků a 6 policistů).

V současné době je v rámci misí OSN přítomna v KDR, Libérii, Pobřeží slonoviny, Západní Sahaře, Súdánu a hybridní operaci OSN a AU v Darfúru⁴⁰. Vysílá většinou odborníky v oblasti logistiky, budování infrastruktury a medicíny (Puska: 2007 a Gill - Huang: 2009, str. 2), provozuje také dvě stálá centra, určená speciálně pro výcvik personálu pro PKO (Marks: 2008). V lednu tohoto roku přispěla i finančně, darem 300 000 USD Komisi AU, určené na podporu mise AU v Somálsku (AU Press Release no. 2/2009).

Co se týče dalšího zvoleného ukazatele, transferů zbraní, Čína se podle SIPRI jako exportér řadí na 7. místo na světě a v seznamu příjemců zaujímá první příčku. Vývozy do Afriky, zde sledované v období 1990-2008, dosahují 11% celkového objemu čínského exportu zbraní, přičemž v absolutních číslech tento podíl představuje 1,328 mld USD. Mezi nejvýznamnější destinace patří Egypt, Súdán, Alžírsko, Namibie a Tanzánie (SIPRI Arms Trade Database). Pro podrobnější informace viz tabulka 6. Ačkoli je Čína považována za jednoho z největších dodavatelů lehkých zbraní na africký kontinent⁴¹ a v Súdánu, Zimbabwe a Mali otevřela v nedávné době továrny na jejich výrobu (Niquet: 2006), bližší informace jsou obtížně dohledatelné, protože o tomto druhu výzbroje dosud ve vztahu k ČLR nejsou k dispozici relevantní a systematická data⁴².

2.2.4 Kulturní sféra

Oblast kultury je také, jako ostatní výše zmíněné, zahrnuta ve všech čínských koncepčních dokumentech. V Akčním plánu z roku 2003 se mluví o podpoře kulturní spolupráce, výměnách *people-to-people*, či oblasti turismu. Konkrétně se jedná o zasvěcení každoročního festivalu Meet in Beijing v roce 2004 africkému umění a kultuře a program Voyage of Chinese culture to Africa, který v témže roce představí kulturu a umění Číny v Africe.

⁴⁰ Mimo Afriku je Čína v misích OSN v Libanonu a na Haiti (web SinoDefence).

⁴¹ Pro období 2003-2006 je řazena na 3.místo (po Německu a Rusku), s 15,4% importu do Afriky (Marks: 2008).

⁴² Totéž platí i pro Spojené státy.

Uskutečnil se i čínsko-africký festival mládeže (Addis-Abeba Action Plan: 2003).

0 - hodnota nedosáhla 0,5 mil USD

Tabulka 6: Transfery vojenského materiálu z Číny do Afriky (1990-2008)																				
zdroj: SIPRI Arms Trade Database, mil USD																				
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	celkem
Alžírsko	45	80				5					11	12	15				61			228
Čad																		1		1
Egypt	26	26	26	34	26	26						12	45	59	59	14		24	24	399
Eritrea					6															6
Gabon															5		1			7
Ghana																		9		9
Keňa								9			9								8	26
Kongo																	0	0		1
Mali											7									7
Mauritánie						2	2	8					15	7						32
Namibie								3				9					66		66	144
Niger																	0			0
Rwanda																			2	2
Sierra Leone								8									10			18
Súdán		46	6					66					14	95	2	14	1		14	258
Tanzánie			20		3									46			0	0		70
Tunisko					23															23
Uganda																			3	3
Zambie							5				19						20	3		46
Zimbabwe		20														14	14			48
celkem	71	172	52	34	58	33	7	94			46	33	89	207	66	42	173	47	107	1328

Akční plán z Pekingského summitu představuje záměr realizovat bilaterální výměnné programy podporované čínskou vládou a podporu kulturních projektů na místní úrovni. Čína se zavazuje rozšířit svůj program mladých dobrovolníků „Chinese Young Volunteers Serving Africa“ vysláním 300 dobrovolníků v období příštích tří let⁴³ a dále podporovat výměny určené pro ženy z obou kontinentů. Slibuje také zdvojnásobit počet vládních stipendií pro africké studenty, tak aby v roce 2009 dosáhla 4000 míst. Spolupráce probíhá i v oblasti lidských zdrojů, kde byl vytvořen speciální fond rozvoje (Human Resources Development Fund). V letech 2003-2006 bylo vyškoleny 10 000 afrických odborníků z různých oblastí, na další tříleté období je plánováno zvýšení počtu na 15 000. (Beijing Action Plan: 2006). Africká politika Číny obsahuje totožný výčet závazků, pouze na obecnější úrovni.

Specifickým nástrojem čínské kulturní politiky jsou Konfuciovy instituty – neziskové vzdělávací organizace, spadající pod čínské ministerstvo školství, které se od roku 2004 zaměřují na zprostředkování znalostí o čínské kultuře a jazyku v zahraničí. Oficiálně představují jakýsi ekvivalent Alliance Française, Goethe Institutu či British Council, jsou však zřizovány při univerzitách a hlavním pilířem jejich činnosti je výuka čínštiny. Objevují se ovšem i kritické hlasy, považující Instituty za nástroj propagandy čínské komunistické strany, který negativně ovlivňuje akademickou svobodu a nezávislost (Lane: 2007). Do února tohoto roku jich bylo na celém světě založeno 314, z toho 21 v 15 zemích afrického kontinentu⁴⁴. V Egyptě a Keni se nacházejí tři, v Nigérii dva a v Jihoafrické republice dokonce čtyři Instituty (web Confucius Institute).

V Africe se nachází také poměrně početná čínská diaspora, jejíž příchod je motivován převážně obchodními příležitostmi. Celkový počet Číňanů, žijících na africkém kontinentu je odhadován na nejméně půl milionu⁴⁵, přičemž největší koncentrace je v JAR (100-300 000), Nigérii (50 000), na

⁴³ První skupina dvanácti čínských dobrovolníků byla vyslána do Etiopie v roce 2005 (China Daily: China Sends First Group of Volunteers to Africa).

⁴⁴ Nacházejí se v Egyptě, Maroku, Mali, Nigérii, Beninu, Togu, Libérii, Kamerunu, Súdánu, Keni, Rwandě, Botswaně, Madagaskaru, Zimbabwe a JAR. Africké Konfuciovy instituty představují necelých 7% z jejich celkového počtu (web Confucius Institute).

⁴⁵ Přesná čísla nicméně chybí, kvůli neúplnosti afrických, ale i čínských statistik v této oblasti.

Agentura Xinhua v roce 2008 odhadovala počet na cca 750 000. Viz např.

<http://palapye.wordpress.com/2007/08/17/chinese-flocking-in-numbers-to-a-new-frontier-africa/>.

Mauritiu (30 000), v Angole (20-30 000), Zimbabwe (10 000) a Súdánu (5-24 000)⁴⁶ (Mohan - Kale: 2007, str. 10).

Pro poslední kulturní ukazatel, legitimitu v očích ostatních států, bohužel zatím neexistuje dostatek relevantních dat, jejichž sběr navíc komplikuje různorodost afrického kontinentu. V souvislosti s výše zmíněnými čínskými menšinami jsou zdokumentovány jisté tenze v soužití s místními obyvateli, prezentovány jako kulturní, ale pramenící převážně z ekonomické oblasti. Patří sem oslabování domácích výrobců dovozem levného čínského zboží, jeho špatná kvalita a protěžování čínských firem, které se mohou opřít o silnou podporu své vlády. Jsou to také tvrdé pracovní podmínky a časté absence jakýchkoli bezpečnostních a sociálních standardů pro pracovní síly (Mohan – Kale: 2007, str. 15-16). Ze strany afrických politických a intelektuálních elit je naopak pozitivně vnímána neexistence podmínek poskytování pomoci a protiváha, kterou Čína představuje ve vztahu k Washingtonskému konsensu a mezinárodní politice, ovládané státy bohatého Severu (Obiorah: 2007, str. 38-40).

Podle průzkumu agentury Gallup poll, který hodnotil image čínských státních představitelů v 19 zemích subsaharské Afriky, se 51% dotázaných v roce 2006 vyjádřilo pozitivně, 15% negativně a 34% nemělo vyhraněný názor (Tortora: 2006). V loňském roce v podobném průzkumu získala Čína 57% pozitivních hodnocení (Ray: 2008).

2.3 Zhodnocení a analýza z hlediska konceptu hegemonie

Od počátku tisíciletí jsme svědky velmi intenzivního zájmu Číny o africký kontinent. Vztahy mezi nimi se rozvíjejí komplexně, v politické, ekonomické, sociální, bezpečnostní i kulturní sféře. Byla vytvořena platforma FOCAC pro společné setkávání a konzultace, ČLR vytvořila strategickou koncepci pro rozvoj vztahů s Afrikou i dílčí, konkrétnější plány na kratší časová období. Intenzita návštěv čínských vysokých státních představitelů, diplomatická přítomnost téměř ve všech zemích Afriky a snaha o dobré vztahy s regionálními organizacemi svědčí o politické důležitosti kontinentu pro

⁴⁶ Uvedené údaje jsou z různých zdrojů, citovaných v Mohan – Kale, z období 2004-2007.

Čínu. Raketový nárůst vzájemného obchodu a přímých zahraničních investic ve spojení s velkorysími rozvojovými projekty ilustrují zvyšující se ekonomickou provázanost obou. Vojenská přítomnost ČLR na kontinentu je spíše málo intenzivní, odehrává se převážně v rámci multilaterálních operací pod hlavičkou OSN. Zajímavé jsou nadstandardní vztahy, které ve vojenské sféře Čína navázala s JAR, silným regionálním hráčem, prostřednictvím dvoustranné obranné komise. Projekci čínské „soft power“ dokládá i široká škála kulturního působení na kontinent.

Při pohledu na jednotlivé africké země můžeme nejintenzivnější spolupráci a propojení ve všech oblastech pozorovat u JAR, Nigérie, Alžírka, Egyptu, Angoly a Súdánu.

O čínském zájmu a důležitosti, kterou africkému kontinentu Čína přikládá tedy není pochyb. Z hlediska konceptu hegemonie je však čínský obraz nejednoznačný. Základní předpoklad, tedy ochota a prostředky šířit svůj moc a vliv za geografické hranice státu, Čína splňuje. Sílící ekonomické angažmá, primární dle Wallersteinova názoru, se zdá být důkazem, že Čína o postavení dominantní mocnosti v Africe vážně usiluje. Se svým historickým vývojem pro mnohé africké země představuje vzor úspěšného modelu rozvoje, dosažený jinou cestou, než jakou nabízí bývalé koloniální mocnosti a mezinárodní instituce.

Snaží se i o šíření svého kulturního vlivu. Prestiž v očích obyvatel je obtížné hodnotit, tradiční koloniální mocnosti jsou pravděpodobně stále vnímány jako prestižnější v ohledu pracovního uplatnění, studia, či přesídlení. Čína je vnímána více partnersky, ze strany Afriky je oceňována praktická orientace a rychlé výsledky proklamované spolupráce Jih-Jih a vlivu na rozvoj afrických zemí. Obyčejní lidé sice vítají levné čínské zboží, negativní stránkou je však konkurence pro místní podniky, leckdy neúnosné pracovní podmínky v čínských firmách a nezájem o dopady projektů na životní prostředí.

Faktory, které by dokazovaly, že Čína je již etablovaným hegemonem na kontinentu, však nejsou dostatečně přesvědčivé. V jistém smyslu sice zavádí nová pravidla a režimy (např. v oblasti poskytování rozvojové pomoci či vytváření platform pro dialog) a je silným politickým hráčem. Nemá však dostatečný vojenský vliv. Obchod a investice sice narůstají ohromným

tempem, v absolutním měřítku jsou však zatím nízké. Čínština a čínská kultura zatím také nejsou příliš rozšířené.

3. Spojené státy a Afrika

Následující část práce se bude věnovat roli, kterou v Africe hrají Spojené státy. Její struktura bude identická s předchozím oddílem, tedy stručné shrnutí postoje USA v období studené války, proměny a nové politiky přijaté v průběhu prezidentského období Williama J. Clintona a George W. Bushe a analýza vybraných ukazatelů vlivu USA na africký kontinent. Poslední část této kapitoly zhodnotí americký vliv v Africe z hlediska konceptu hegemonie a poskytne dílčí závěry pro konečnou analýzu. Kapitola nebude popisovat aktivity nové Obamovy administrativy, neboť dosud není k dispozici dostatek relevantních zdrojů a informací. Vzhledem ke krátké době výkonu funkce nového prezidenta je navíc jakékoli hodnocení předčasné.

Ve srovnání s oddílem věnovaným Číně je tato oblast o něco komplikovanější a obtížněji uchopitelná, což je dáno jednak absencí dlouhodobé strategie ve vztahu k africkému kontinentu, spojenou s odlišnými prioritami jednotlivých administrativ, jednak větším vlivem vnitropolitických faktorů (schvalování iniciativ v Kongresu, vliv veřejného mínění,...). Aktivity USA jsou také často spíše důsledkem nutnosti reagovat na aktuální dění na africkém kontinentu, než promyšlenou strategií. Dalším specifikem je vnímání Afriky jako světadílu rozděleného Saharou na dvě části, které spolu mají pramálo co do činění. Toto dělení se odráží i ve struktuře institucí, které se oblastí zabývají. Mluví-li se o Africe, ve většině případů je míněna pouze Afrika subsaharská a sever kontinentu je kulturně, politicky (a institucionálně) řazen k Blízkému východu. Z toho důvodu bude v první části kapitoly tato oblast ponechána stranou.

3.1 Historie vlivu Spojených států na africký kontinent

V období studené války měla zahraniční politika USA ve vztahu k Africe málo společného s kontinentem jako takovým. Region sloužil

především jako vzdálené bojiště, kde se Spojené státy střetávaly se Sovětským svazem o vliv nad jednotlivými zeměmi. V roce 1958 byl rozhodnutím prezidenta Dwighta Eisenhowera v rámci Státního departmentu⁴⁷ založen Odbor pro africké záležitosti (Bureau of African Affairs). V 60. letech se americká politika v Africe zaměřovala hlavně na Zaire⁴⁸ a podporu prezidenta Mobutu-a ve formě vojenské pomoci a potlačování jeho politických odpůrců s pomocí CIA. Za Richarda Nixona a Geralda Forda bylo nejdůležitější angažmá v jižní části kontinentu – Angole, Mozambiku a Jižní Rhodesii (dnešním Zimbabwe). Přelom 70. a 80. let a Jimmy Carter přinesl větší zájem o problematiku lidských práv, spojenou s podporou nezávislosti Namibie, kritikou Zimbabwe a apartheidu v Jihoafrické republice. Carter byl také nucen reagovat na posílení pozic komunistického tábora v Etiopii a Angole a rozvinul spolupráci se Somálskou vládou. Angola byla jedním z hlavních problémů i pro administrativu Ronalda Reagana v 80. letech. Přelom 80. a 90. let a nástup George H. W. Bushe pak znamenal opět přesun pozornosti směrem k Africkému rohu, s poměrně úspěšně zvládnutou změnou režimu v Etiopii, ale i somálskou krizí, způsobenou bojem o moc mezi místními klany. Na konci mandátu George Bushe staršího, v roce 1990 byl také založen Rozvojový fond pro Afriku (Development fund for Africa), který měl zaručit zachování výše rozvojové pomoci v době těsně po skončení studené války (Copson: 2001, str. 20-24).

Nástup administrativy Williama Clintona znamenal v americké zahraniční politice poměrně výraznou změnu. Prezident hned na počátku svého funkčního období navázal diplomatické styky s Angolou, což bylo jasným signálem, že přístup ke kontinentu z doby studené války je minulostí⁴⁹. V Somálsku převzal úspěšnou humanitárně zaměřenou Operation Restore Hope svého předchůdce. Poté, co se však povaha amerického angažmá změnila a z distribuce humanitární pomoci se stala snaha vyřešit probíhající mocenský konflikt, nastaly problémy, které vyvrcholily v říjnu 1993 v Mogadišu a měly za následek nejen stažení amerických vojenských sil ze

⁴⁷ Americké ministerstvo zahraničních věcí – Department of State.

⁴⁸ Dnešní Konžskou demokratickou republiku.

⁴⁹ Do té doby byl americký postoj k této zemi formován v duchu pravidel konfliktu se SSSR – USA podporovaly povstaleckou skupinu UNITA a s oficiální vládou neudržovaly žádné kontakty (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa).

země, ale i větší opatrnost při řešení dalších konfliktů na kontinentu a zdrženlivost ve vysílání jednotek i v rámci multilaterálních operací. To se projevilo již v následujícím roce, během genocidy ve Rwandě, kde byla pasivita a neochota zasáhnout Spojeným státům (a nejen jim) následně z mnoha stran vyčítána⁵⁰ (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 1 a Copson: 2001, str. 19).

Červen roku 1994 znamenal další průlom v americko-afrických vztazích, s uspořádáním historicky první konference o Africe v Bílém domě. Cílem této akce bylo formulovat komplexní politiku vůči kontinentu, založenou na vzájemných zájmech obou stran a možnostech afrických zemí a zaměřenou na rozvoj lidského potenciálu kontinentu, který povede k prosperitě a bezpečnějšímu světu. Nastoupený kurz pokračoval i v následujícím roce, kdy tehdejší ministr obchodu Ron Brown představil na summitu v Dakaru nový přístup Spojených států v ekonomických vztazích s Afrikou. Toto nové partnerství mělo být založeno nejen na společných zájmech, ale i na vzájemném respektu obou stran. Konkrétněji se mělo jednat o větší důraz na obchod a investice (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 1-2).

Na začátku Clintonova druhého mandátu, byla vytvořena nová ekonomická iniciativa, určená ke snazšímu začlenění afrických zemí do systému globální tržní ekonomiky – Partnership for Economic Growth and Opportunity in Africa (PEGOA). Dotýkala se v podstatě všech vládních agentur a institucí, které se zabývaly obchodem a mezi její nejvýznamnější výsledky patří vytvoření funkce „U.S. Assistant Trade Representative for Africa“, aktivnější přístup Export-Import Bank, Trade Development Agency či United States Agency for International Development (USAID) v procesu formulace nové ekonomické politiky vůči kontinentu.

Hlavní dlouhodobé cíle Clintonovy administrativy vůči Africe vykryštovaly právě ve druhém volebním období, kdy pozici náměstkyně pro africké záležitosti zastávala Susan E. Rice⁵¹. Jedním z nich bylo již zmíněné začlenění kontinentu do globální ekonomiky skrze hospodářský

⁵⁰ Spojené státy později přispěly velkou měrou ke vzniku Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (Clinton Administration Policy and Human Rights in Africa: 1998)

⁵¹ V Obamově administrativě byla jmenována na post stálé vyslankyně Spojených států při OSN (Phillips: 2009).

rozvoj, demokracii a respekt k lidským právům. Druhým pak byla snaha čelit bezpečnostním hrozbám, které ze stavu afrického kontinentu vyplývaly – mezinárodní organizovaný zločin, obchod s narkotiky, zbraněmi, terorismus, nemoci a environmentální hrozby (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 3).

Dalším mezníkem byla návštěva prezidenta Clintona v šesti zemích Afriky v roce 1998⁵², první svého druhu v historii Spojených států⁵³. Během své cesty představil řadu nových iniciativ⁵⁴, spojených s PEGOA. Rok 1998 je spojen také se srpnovými bombovými útoky na americké ambasády v Keni a Tanzánii, při nichž zahynulo přes 250 osob⁵⁵ (Copson: 2001, str. 18).

V březnu roku 1999 se ve Washingtonu konalo setkání téměř dvou set ministrů ze 43 afrických zemí s představiteli americké strany, kteří diskutovali o plánech a dalším směřování vztahů mezi USA a Afrikou. V témže roce vznikly i bilaterální instituce s klíčovými hráči afrického kontinentu – Nigérií, Angolou a uskupením SADC (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 4).

V roce 2000 byl Kongresem schválen African Growth and Opportunity Act (AGOA), přelomový ekonomický program představený již v roce 1998, který funguje dodnes. Má za cíl usnadnit obchod s vybranými komoditami mezi Afrikou a USA pomocí snížení celních a jiných obchodních bariér pro státy, které splňují jistá kritéria – snaží se o dosažení tržní ekonomiky, politického pluralismu, vlády práva, ochrany duševního vlastnictví, respektu k lidským právům, bojují s korupcí a chudobou atd. (web AGOA). Poslední rok Clintonovy administrativy pak znamenal hlavně výrazné zvýšení prostředků rozvojové pomoci⁵⁶, a podíl na uzavření mírových dohod, které ukončily

⁵² Jednalo se o Ghanu, Ugandu, Rwandu, JAR, Botswanu a Senegal. Viz např. www.state.gov.

⁵³ První oficiální návštěva amerického prezidenta v subsaharské Africe se odehrála v roce 1978, kdy Jimmy Carter navštívil Lagos. Viz Farley: 1998. Jak již bylo zmíněno, americká terminologie užívá pojmu „Afrika“ poněkud nekonzistentně jednak jako označení celého kontinentu, jednak pouze pro Afriku subsaharskou. Význam návštěvy je v textu v tomto případě hodnocen ve vztahu k druhému jmenovanému pojetí.

⁵⁴ Např. v oblasti vzdělání (Education for Development and Democracy Initiative), justice (Great Lakes Justice Initiative) či bezpečnosti letecké dopravy - Safe Skies for Africa (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 3).

⁵⁵ Spojené státy následně podnikly odvetnou akci, při níž bombardovaly farmaceutickou továrnu v Chartúmu, která údajně dodávala látky na výrobu chemických zbraní Al-Kajdě (Ploch: 2008).

⁵⁶ Z 813 milionů USD ve fiskálním roce 2000 na 935 milionů (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 4).

konflikt mezi Etiopií a Eritreou (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 5).

Změny nastaly i v oblasti fungování státních institucí, kde se prudce zvýšil počet ministerstev a agentur, zabývajících se africkou agendou. Na počátku 90. let byl kontinent v gesci speciálních odborů pouze v rámci Státního departmentu a USAID, zatímco na konci prezidentova druhého funkčního období měly oddělení pro africký kontinent prakticky všechny vládní agentury a ministerstva (The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, str. 5).

Postoj George Bushe k africkému kontinentu měl zpočátku také dva základní pilíře – prosperitu a fungující demokracii. Těchto cílů mělo být dosaženo v rámci partnerství vyspělých ekonomik s rozvojovým světem, s využitím mechanismů tržní ekonomiky, investic ze strany soukromé sféry a oddlužení. Napomoci mělo přijetí strategického přístupu k africkému kontinentu, rozvoj bilaterální spolupráce s klíčovými stabilními státy v oblasti (tj. s Nigérií a JAR), které se mohou podílet na řešení problémů regionu a zaměření americké politiky na tři základní pole působnosti: rozvoj obchodu a investic, boj proti AIDS a prevenci a řešení konfliktů (Hume: 2002). Politika vůči Africe měla podporu napříč domácím politickým spektrem a navzdory skepsi a nízkým očekáváním k důležitosti, kterou prezident kontinentu přisoudí, byla během jeho funkčního období přijata řada důležitých iniciativ (Cooke – Morrison: 2009).

Po útocích z 11. září 2001 a vyhlášení tažení proti terorismu se však politika vůči Africe začala řídit hlavně strategickými zájmy USA. Všechny africké země teroristické útoky ostře odsoudily a podporovaly americké tažení v Afghanistanu. V případě války v Iráku však již byla většina států proti. Angola, Guinea i Kamerun jako nestálí členové Rady bezpečnosti OSN hlasovali proti schválení ozbrojeného útoku⁵⁷, ze 44 členů koalice podporující Spojené státy byly z Afriky pouze čtyři země (Etiopie, Eritrea, Rwanda a Uganda). Na seznamu států, které s terorismem bojují, však bylo podle

⁵⁷ Na všechny tři byl vyvíjen tlak v podobě hrozby snížení rozvojové pomoci, pokud budou hlasovat proti válce. Polevil však, jakmile Francie dala najevo, že použije svého práva veta (Williams: 2006, str. 4).

amerického Státního departmentu afrických zemí mnohem více⁵⁸ (Williams: 2006, str. 5-6).

Oproti původnímu zaměření, které George Bush deklaroval na začátku svého funkčního období, došlo v americké politice vůči Africe k poměrně výrazné militarizaci. Někteří autoři tento posun vidí dokonce jako návrat k pojetí z doby studené války, kdy je světová periferie nahlížena jako prostor působení proti-amerických sil (Prendergast: 2003).

Ještě v polovině 90. let autoři americké bezpečnostní strategie tvrdili, že v subsaharské Africe vidí pouze minimální strategické zájmy. První Bushova Národní bezpečnostní strategie z roku 2002 však již Afriku zmiňuje v souvislosti s klíčovými hodnotami Spojených států, konkrétně zachováním lidské důstojnosti, a válkou proti teroru, která představuje strategickou prioritu. Následující strategie z roku 2006 pak přímo uvádí, že Afrika pro administrativu představuje „high priority“ (National Security Strategy: 2006, str. 37).

K této strategické změně ve vnímání kontinentu přispěly čtyři hlavní skupiny faktorů. Prvním byl obchod a zajištění alternativního zdroje ropy mimo Blízký východ, druhým ozbrojené konflikty, dalším teror – hlavně nebezpečí, které v Africe představují tzv. „ungoverned spaces“, tedy oblasti, které nejsou pod efektivní kontrolou žádného státu a zhroutené státy, které mohou poskytovat místo pro aktivity teroristických skupin. Posledním faktorem pak bylo AIDS. Všechny tyto skupiny byly reflektovány v iniciativách, přijatých v průběhu Bushova prezidentského mandátu (Ploch: 2008, str. 12-16).

Co se týče iniciativ v oblasti rozvoje, pokračovalo fungování AGOA, došlo k rozšíření seznamu produktů i států, které se projektu účastní a v roce 2001 bylo poprvé uspořádáno první setkání tzv. AGOA fóra (oficiálně U.S.-Sub-Saharan African Trade and Economic Cooperation Forum), na němž se od té doby pravidelně scházejí ministři zahraničí, financí a obchodu ze všech států, zahrnutých v této iniciativě⁵⁹ (web AGOA).

⁵⁸ Jednalo se o Angolu, Džibutsko, Etiopii, Keňu, Mali, Nigérii, Rwandu, JAR, Tanzánii a Ugandu (Williams: 2006, str. 6).

⁵⁹ Od roku 2001 se AGOA fórum sešlo ještě pětkrát, v letech 2003 (dvakrát), 2005, 2006 a 2007 (Langton: 2008).

V roce 2002 prezident Bush ohlásil plán vytvořit rozvojový fond Millenium Challenge Account, jehož prostředky jsou distribuovány na základě přesně vymezených kritérií zemím, které provádějí reformy v oblasti dobrého vládnutí, podpory tržní ekonomiky a podnikání, zdravotní a vzdělávací politiky. Specifikem tohoto programu, který byl spuštěn v roce 2004 a funguje dodnes, je právě prvek soutěže a oddělení části prostředků rozvojové pomoci, které jsou zde distribuovány na základě jasně vymezených kritérií, na rozdíl od většinového podílu, který je často rozdělován v souladu se strategickými prioritami americké zahraniční politiky (Tarnoff: 2008, str. 1-2). V roce 2002 byla ohlášena také prezidentská iniciativa v oblasti vzdělávání – Africa Education Initiative (AEI), usnadňující přístup k základnímu vzdělání. Konkrétně se jedná o zajištění lepší dostupnosti kvalitních učitelů, poskytování studijních materiálů a stipendií pro dívky, které tvoří většinu dětí, které neabsolvují ani první stupeň základního vzdělání (sekce AEI na webu USAID).

Dalším programem ve sféře rozvoje, který je považován za jeden z velmi pozitivních počínů prezidenta Bushe, je President's Emergency Plan for AIDS Relief (PEPFAR), vyhlášený v roce 2003, v němž bylo veřejné zdraví postaveno na roveň ostatním rozvojovým prioritám. Tento program není zaměřen výlučně na Afriku, ale 12⁶⁰ z 15 cílových zemí představují státy afrického kontinentu (Cook: 2006, str. 13). O dva roky později vznikl program boje proti malárii – President's Malaria Initiative (web America.gov).

Pravděpodobně nejdiskutovanějším počinem Bushovy administrativy však zůstává vytvoření nového vojenského velitelství pro Afriku – Africa Command (AFRICOM). Afrika nebyla zahrnuta v gesci žádného z amerických vojenských velitelství až do roku 1952, kdy se země severní Afriky s politicko-historickými vazbami na Evropu dostaly pod správu evropského velitelství EUCOM. V roce 1960 bylo v souvislosti s nově získanou nezávislostí mnoha afrických zemí rozhodnuto o začlenění subsaharského regionu pod atlantické velení (LANTCOM). O dva roky později bylo na

⁶⁰ Botswana, Etiopie, Keňa, Mozambik, Namibie, Nigérie, Rwanda, JAR, Pobřeží slonoviny, Tanzánie, Uganda a Zambie (Cook: 2006, str. 13).

Floridě vytvořeno velení STRICOM, pod nějž byly tyto státy převedeny, společně se zeměmi Blízkého východu a Jižní Asie. Po jeho restrukturalizaci na počátku 70. let však subsaharská Afrika až do roku 1983 opět nespádala pod žádné velitelství. To se změnilo až s nástupem Reaganovy administrativy, pro niž byla Afrika v době končící studené války poměrně důležitá a kontinent byl rozdělen mezi tři existující vojenská velitelství – evropské (EUCOM), centrální (CENTCOM) a pacifické (PACOM). To však mimo jiné znamenalo, že pro žádné z velení kontinent nepředstavoval prioritní oblast (Ploch: 2008, str. 30-31 a McFate: 2008, str. 10-11).

Tato situace se změnila počátkem roku 2007, kdy prezident Bush představil plán na vytvoření nového velitelství, které by pokrývalo všechny africké země s výjimkou Egypta⁶¹. Změna reflektovala vzrůstající strategický význam kontinentu pro Spojené státy, který se pojí s bojem proti terorismu, přístupem k nerostnému bohatství, řešení ozbrojených konfliktů a humanitárních krizí, boji proti nemocem atd. Nová struktura však bude v mnohém odlišná od ostatních amerických velitelství. Koncepce AFRICOMu vychází ze základní premisy, že bezpečnost je nezbytnou podmínkou rozvoje. Struktura amerických státních institucí však tyto dvě oblasti striktně odděluje⁶². AFRICOM toto prizma překonává např. již svým personálním obsazením, kdy jeho velkou část budou tvořit civilisté, zaměstnanci Státního departmentu, USAID a dalších agentur. Novou koncepcí bezpečnosti také dokládá důraz na prevenci konfliktů a jeho ne-útočné zaměření. Velitelství bude mít v gesci např. synchronizaci probíhajících programů americko-africké vojenské spolupráce či výcvik místních ozbrojených sil (McFate: 2008, str. 15-17).

Reakce afrických států na novou strukturu jsou smíšené. Převažují obavy z militarizace americké zahraniční politiky vůči Africe, neo-kolonialistického přístupu, snahy USA o vojenské ovládnutí kontinentu, spojené se zajištěním přístupu k ropě a výchozí pozice pro boj s teroristy. Pan-africký parlament AU je dokonce proti tomu, aby se sídlo velitelství

⁶¹ Egypt díky svým historickým a politickým vazbám na blízkovýchodní region zůstává pod velením CENTOM (McFate: 2008, str. 11).

⁶² Např. USAID nesmí ze zákona poskytovat prostředky na reformy vojenské sféry (McFate: 2008, str. 15).

nacházelo na africkém území⁶³. Naproti tomu např. Libérie přijímá novou koncepci pozitivně a umístit velitelství na své půdě Spojeným státům sama nabídla (Ploch: 2008, str. 24-25).

Co se týče nedávno nastoupivší Obamovy administrativy, ta bude v záležitostech týkajících se Afriky konfrontována s velkými očekáváními, danými mimo jiné i původem nového amerického prezidenta⁶⁴. Jak již však bylo řečeno, Obamova politika zůstane mimo rozsah této práce.

Pokusíme-li se tedy o stručné shrnutí amerického přístupu vůči Africe, na prvním místě je patrná absence dlouhodobé strategie a jakýchkoli koncepčních dokumentů. Po skončení studené války došlo k výraznému zvýšení významu kontinentu v rámci americké zahraniční politiky, stále však převažuje nahodilý přístup, reagující na aktuální problémy a vytvářející řadu iniciativ s minimálním vzájemným propojením a koordinací. Tyto programy lze rozdělit do tří základních skupin – ekonomické, vojenské a zaměřené na lidský rozvoj se silným důrazem na boj s nemocemi. Dalším specifikem je také vnímání kontinentu jako rozděleného na dvě části, tedy pohled nikoli geografický (jaký lze pozorovat např. u Číny), ale kulturně-politický, s předpokladem silnějších vazeb severní Afriky na blízkovýchodní region.

3.2 Vybrané ukazatele vlivu USA

3.2.1 Zahraničně-politická oblast

Spojené státy jsou prostřednictvím svých zastupitelských úřadů přítomny téměř v každé zemi Afriky, výjimky tvoří Guinea Bissau, Komory a Svatý Tomáš a Princův ostrov. Ve všech ostatních zemích existují buď americké ambasády (celkem 47), nebo tzv. „Virtual Presence Posts“ (VPP), které představují nový nástroj americké diplomacie, který využívá internetu k virtuálnímu zastoupení USA v zemích, kde neexistuje opravdové „fyzické“ zastoupení⁶⁵, případně tzv. „American Presence Post“ (jediný v egyptské Alexandrii), což je instituce reprezentovaná obvykle jediným úředníkem,

⁶³ Velitelství je zatím umístěno v německém Stuttgartu (web AFRICOM).

⁶⁴ Obamův otec pochází z Keni (web White House).

⁶⁵ Viz např. VPP Gaza - http://gaza.usvpp.gov/about_us.html.

srovnatelná např. s běžným konzulátem, avšak bez oprávnění vydávat víza a řešit konzulární záležitosti (Wikipedia). Virtuální posty nalezneme v Africe čtyři – v Kamerunu, Somálsku a na Seychelách jako jediné zastoupení USA a v severní Ugandě jako doplněk tradiční ambasády v hlavním městě. Pro celkový přehled amerických zastupitelských úřadů viz tabulka 7⁶⁶.

⁶⁶ Barevně jsou vyznačeny státy, v nichž USA nemá žádné diplomatické zastoupení.

Tabulka 7: Americká diplomatická přítomnost v Africe, zdroj: US Department of State					
země	ambasáda	gen. konzulát	země	ambasáda	gen. konzulát
Alžírsko	ano		Madagaskar	ano	
Angola	ano		Malawi	ano	
Benin	ano		Mali	ano	
Botswana	ano		Maroko	ano	ano
Burkina Faso	ano		Mauritánie	ano	
Burundi	ano		Mauritius	ano	
Čad	ano		Mozambik	ano	
Džibutsko	ano		Namibie	ano	
Egypt	ano+APP		Niger	ano	
Eritrea	ano		Nigérie	ano	ano
Etiopie	ano		Pobřeží slonoviny	ano	
Gabon	ano		Rovníková Guinea	ano	
Gambie	ano		Rwanda	ano	
Ghana	ano		Senegal	ano	
Guinea	ano		Seychely	VPP	
Guinea Bissau	ne		Sierra Leone	ano	
JAR	ano	ano, 3	Somálsko	VPP	
Kamerun	VPP		Středoafriická rep.	ano	
Kapverdy	ano		Súdán	ano	
KDR	ano		Sv. Tomáš	ne	
Keňa	ano		Svazijsko	ano	
Komory	ne		Tanzánie	ano	
Kongo	ano		Togo	ano	
Lesotho	ano		Tunisko	ano	
Libérie	ano		Uganda	ano+VPP	
Libye	ano		Zambie	ano	
			Zimbabwe	ano	
VPP - virtual presence post					
APP - american presence post					

Proces navazování diplomatických styků s africkými zeměmi v této části práce necháme stranou, neboť pro Spojené státy nepředstavuje oficiální uznání tak důležitou otázku, jako v případě Číny.

Spojené státy udržují také poměrně rozvinuté vztahy s africkými regionálními organizacemi. Byly první neafrickou zemí, která ustavila svou stálou misi při Africké Unii. Deklarují svou podporu cílům této organizace a slibují přispívat k úsilí AU posílit demokratické instituce, udržitelný rozvoj, mír, stabilitu a zlepšení životních podmínek obyvatel kontinentu. USA také podpořily peacekeepingové mise AU v Burundi a Súdánu a angažují se při vzniku African Union's Standby Force (ASF)⁶⁷. Co se týče NEPADu, Spojené státy podporují programy v oblasti zvýšení konkurenceschopnosti a začlenění

⁶⁷ ASF tvoří peacekeepingové jednotky z mnoha afrických zemí, které jsou organizovány na regionální bázi jednotlivými integračními uskupeními (Ploch: 2008, str. 20).

afrického kontinentu do systému světové ekonomiky pomocí snížení vnitřních překážek obchodu a podporou ostatních regionálních ekonomických uskupení. Cíle programu NEPAD jsou v souladu s AGOA a Millenium Challenge Account, takže jeho výsledky vlastně působí stejným směrem jako americké aktivity a vedou k jejich větší efektivitě⁶⁸ (Washington File: 2006).

Spolupráce s ECOWAS se zaměřuje hlavně na oblast peacekeepingových misí, jimž USA poskytuje převážně logistickou podporu. Takto se Spojené státy angažovaly v roce 2003 v misi ECOMIL v Libérii, kdy do příchodu mise OSN měly rozmístěny i síly rychlé reakce, stejně jako o rok dříve na Pobřeží slonoviny, kde se jejich angažmá omezilo na logistickou pomoc (Washington File: 2002 a Whelan: 2003).

Co se týče uskupení SADC, zde je úroveň vzájemných kontaků velmi rozvinutá. Soustředí se na problematiku ekonomické integrace, posilování schopností členských států řešit regionální bezpečnostní hrozby a přírodní katastrofy a boj proti AIDS, která jižní Afriku postihuje nejvíce ze všech afrických regionů. V roce 2000 Spojené státy věnovaly přes 18 milionů USD na programy ekonomické integrace v regionu (USAID Press Release: 2000-158), podporu demokracie, správy přírodního bohatství a zemědělství. Od roku 1999 se pravidelně schází SADC-U.S. Forum, kde jsou diskutovány otázky další spolupráce. Každoročně se konají i konzultace o problémech spojených s pašováním lehkých zbraní. V roce 1999 byl také založen US-SADC Business Council, iniciativa amerických obchodních společností, operujících v regionu, která má za cíl napomoci odstranění překážek vzájemného obchodu a zvýšení amerických investic v oblasti. Další spolupráce probíhá hlavně v rámci snah o vytvoření fungující zóny volného obchodu, programů na boj proti AIDS, odminování a kontroly hranic. V roce 2006 byla oběma stranami podepsána dohoda o zlepšení správy společných vodních zdrojů a ochraně biodiversity v regionu (web SADC).

O vztazích s Mezivládním orgánem pro rozvoj (IGAD) není dostupných mnoho informací, Spojené státy jsou však členem Fóra partnerů organizace, což s sebou nese závazek „finančně, materiálně i morálně“ přispívat k aktivitám uskupení (The Criteria for Membership and Modalities of

⁶⁸ Podrobnější informace o konkrétní americké podpoře NEPADu se nepodařilo nalézt.

Partnership for the IGAD Partners Forum). Kontakty a spolupráce se odehrávají na úrovni ministrů, velvyslanců a technických expertů v politické i ekonomické sféře. Spojené státy mají při organizaci také svého zvláštního zástupce (The Criteria for Membership and Modalities of Partnership for the IGAD Partners Forum a web IGAD).

Zvláštní zástupce USA funguje i při uskupení COMESA. V roce 2001 se Spojenými státy organizace podepsala Rámcovou dohodu o obchodu a investicích a strany se zavázaly ke spolupráci v oblasti rozvoje a diverzifikace obchodu se zbožím i službami a zajištění podmínek pro dlouhodobé investice v regionu. K odstraňování překážek a pravidelným konzultacím byla vytvořena Rada pro obchod a investice, která se do konce roku 2008 sešla již pětkrát. Spojené státy poskytují organizaci hlavně technickou asistenci, např. při spouštění celní unie či zóny volného obchodu. V roce 2007 COMESA podepsala Memorandum o porozumění s Fakultou zemědělské ekonomiky Michiganské státní univerzity, které má umožnit výzkum v oblasti potravinové bezpečnosti a snížení chudoby (e-COMESA: 2007, Trade and Investment Framework Agreement: 2001 a web United States Trade Representative).

Posledním tématem v této zahraničně-politicky zaměřené části budou návštěvy amerických vysokých představitelů, jejichž přehled obsahuje tabulka 8. Sledovali jsme cesty prezidentů Bushe a Clintona a jejich čtyř státních tajemníků v letech 1993-2009⁶⁹. Z jejich cest však byly pro naše účely vyřazeny četné návštěvy Egypta v souvislosti s mírovým procesem na Blízkém východě.

Ve sledovaném období zavítali představitelé USA celkem do 26 zemí Afriky, přičemž nejvíce navštěvovaným státem byl Egypt (17krát), následovaný Jihoafrickou republikou (7krát), Keňou, Tanzánií a Ugandou (5krát) a Botswanou s Nigérií (4 návštěvy). Zbýlých sedmadvacet států zůstalo zcela stranou. Nejvíce cest se uskutečnilo v letech 2008 (13)⁷⁰, 2003 (16) a 1999 (10 cest). Obecným trendem byl poměrně stabilní nárůst počtu návštěv, občas přerušovaný mírnými nepravidelnostmi.

⁶⁹ Na rozdíl od části věnované Číně byly informace na webu Státního departmentu dobře zpracovány, proto jsme dali přednost zachycení celého Clintonova funkčního období.

⁷⁰ Situaci, kdy do jedné země přijel prezident v doprovodu státního tajemníka, počítáme jako dvě návštěvy.

Tabulka 8: Návštěvy amerických státních představitelů v Africe (1993-2009), zdroj: US Department of State

	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
prezident George W. Bush (leden 2001- leden 2009)	nic	leden: Egypt; únor: Benin, Tanzánie, Rwanda, Ghana, Libérie, květen: Egypt	nic	nic	nic	nic	červenec: Senegal, JAR, Botswana, Uganda, Nigérie	nic	nic
státní tajemnice Condoleeza Rice (2005-2009)		únor: Benin, Tanzánie, Keňa, Rwanda, Ghana, Libérie	říjen: Egypt; prosinec: Etiopie	leden: Libérie; únor: Egypt	červen: Egypt; červenec: Senegal, Súdán				
státní tajemník Collin Powell (2001-2005)					nic	červen: Súdán; červenec: Egypt	květen: Egypt; červenec: Senegal, JAR, Botswana, Uganda, Nigérie; říjen: Keňa, Egypt; prosinec: Tunisko, Maroko, Alžírsko	duben: Maroko, Egypt (2x); září: Angola, Gabon, Kapverdy	únor: Egypt; květen: Mali, JAR, Keňa, Uganda; červen: Egypt
	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
prezident Bill Clinton (leden 1993-leden 2001)	nic	srpen: Nigérie, Tanzánie	červen: Maroko	březen: Ghana, Uganda, Rwanda, JAR, Botswana, Senegal	nic	nic	nic	nic	nic
státní tajemnice Madeleine Albright (1997-2001)	nic	červen: Egypt; prosinec: JAR, Mauritius, Botswana, Alžírsko	září: Maroko, Egypt; říjen: Guinea, Sierra Leone, Mali, Nigérie, Keňa, Tanzánie; prosinec: Egypt	srpen: Tanzánie, Keňa	září: Egypt; prosinec: Etiopie, Uganda, Rwanda, KDR, Angola, JAR, Zimbabwe				
státní tajemník Warren Christopher (1993-1997)					nic	říjen: Etiopie, Tanzánie, JAR, Angola; listopad: Egypt	nic	říjen: Maroko	nic

Co se týče jednotlivých představitelů, primát drží státní tajemník Collin Powell, který v letech 2001-2005 stihl projet 25 destinací, následovaný Madeleine Albright se 24 návštěvami. George Bush se 12 cestami má oproti Clintonovým devíti jen malý náskok. Nejméně (šestkrát) do Afriky cestoval Warren Christopher, což je v souladu s trendem, v němž se význam kontinentu pro Spojené státy zvyšoval až v pozdějším období. Dalším možným vysvětlením je fakt, že v Christopherově funkčním období ještě přetrvávala zdrženlivost a ostražitost po zkušenosti ze Somálska. Počínajíc Madeleine Albright však všichni státní tajemníci podnikli alespoň jednu cestu do Afriky ročně⁷¹. Dvěma separátním návštěvám prezidenta a státní tajemnice ve stejném roce se těšilo pouze Maroko v roce 1999.

3.2.2 Ekonomická oblast

Vzájemný obchod mezi Spojenými státy a Afrikou v období 2000-2008 stabilně narůstal, podle WTO představovaly americké exporty na kontinent v roce 2000 1,4% celkového objemu vývozu, v případě dovozu se jednalo o 2,3%. O sedm let později se obě čísla zvýšila na 2% pro vývoz a 4,7% pro podíl na celkovém dovozu zboží (WTO: 2008, str. 17). V roce 2008 činil vzájemný obchod v absolutních číslech více než 142 mld USD, což je více než trojnásobné zvýšení ve srovnání s rokem 2000. Detailní přehled obchodní výměny mezi USA a jednotlivými africkými zeměmi podává příloha č. 8, deset zemí s největším objemem vzájemného obchodu pak tabulka 9. První příčka patřila ve všech sledovaných letech⁷² Nigérii, prvních pět zemí, s nimiž Spojené státy měly nejintenzivnější obchodní výměnu zůstalo až na malé změny pořadí také stále stejných – kromě Nigérie se jedná o Angolu, Alžírsko, Egypt a JAR. Mezi stálíci pátého až desátého místa patřily např. Čad, Gabon, Kongo, Libye, Pobřeží slonoviny či Rovníková Guinea. Zde však už docházelo k větším proměnám v čase. Složení této skupiny zemí je velmi podobné, jako v případě největších obchodních partnerů Číny. Jedinou významnější výjimkou je zde Súdán, který se v amerických statistikách pohybuje mezi 32. a 45. příčkou. Co se týče rovnoměrnosti rozložení, obchod

⁷¹ Necelý jeden měsíc v posledním roce funkčního období zde samozřejmě není brán v potaz.

⁷² Vzhledem k dobré dostupnosti dat bylo zpracováno období od roku 2000 do roku 2008.

Tabulka 9: 10 zemí s největším objemem vzájemného obchodu mezi USA a Afrikou 2000-2008 (v mil USD)					
zdroj: Bureau of Economic Analysis					
	2000	2001	2002	2003	2004
1	Nigérie	Nigérie	Nigérie	Nigérie	Nigérie
2	JAR	JAR	JAR	JAR	JAR
3	Egypt	Egypt	Egypt	Alžírsko	Alžírsko
4	Angola	Alžírsko	Angola	Angola	Angola
5	Alžírsko	Angola	Alžírsko	Egypt	Egypt
6	Gabon	Gabon	Gabon	Gabon	Gabon
7	Maroko	Maroko	Maroko	Rovníková Guinea	Rovníková Guinea
8	Kongo	Keňa	Rovníková Guinea	Maroko	Maroko
9	Pobřeží slonoviny	Kongo	Keňa	Pobřeží slonoviny	Kongo
10	Ghana	Rovníková Guinea	Pobřeží slonoviny	Kongo	Pobřeží slonoviny
	2005	2006	2007	2008	
1	Nigérie	Nigérie	Nigérie	Nigérie	
2	Alžírsko	Alžírsko	Alžírsko	Angola	
3	JAR	Angola	JAR	Alžírsko	
4	Angola	JAR	Angola	JAR	
5	Egypt	Egypt	Egypt	Egypt	
6	Gabon	Kongo	Libye	Kongo	
7	Rovníková Guinea	Libye	Kongo	Libye	
8	Kongo	Rovníková Guinea	Gabon	Rovníková Guinea	
9	Libye	Čad	Čad	Čad	
10	Čad	Gabon	Rovníková Guinea	Gabon	

je koncentrován ještě více než v případě Číny, prvních pět zemí vždy tvořilo více než 75% celkového objemu obchodu. Dovozy do Spojených států tvoří z převážné většiny ropa a nerostné suroviny (k nejdůležitějším patří platina a diamanty). Nejvíce ropných produktů vyváží do USA Nigérie, která je jejich čtvrtým největším dodavatelem, následovaná Angolou, KDR, Čadem, Gabonem a Rovníkovou Guineou. Spojené státy do Afriky vyváží hlavně strojní a dopravní zařízení, přičemž nejvíce exportů směřuje do JAR, Nigérie a Angoly (U.S.-African Trade Profile: 2009, str. 10-13).

V této souvislosti je důležitý také již zmíněný program AGOA, který se zaměřuje na vybrané země subsaharské Afriky a umožňuje jim vyvážet zboží za zvýhodněných podmínek bez celních poplatků. Státy jsou do programu zařazovány na základě stanovených kritérií, jejichž plnění je pravidelně

kontrolováno⁷³. V současné době se programu účastní 41 ze 48 států subsaharské Afriky⁷⁴. Celkový dovoz v roce 2007 dosáhl více než 51 miliard USD a mezi obchodovanými komoditami převažují, stejně jako v případě celého kontinentu, ropné produkty, jejichž podíl v roce 2007 dosáhl 93% (Langton: 2008, str. 10-15).

Další zvolený ekonomický ukazatel, přímé zahraniční investice také vykazuje stabilní nárůst – od roku 2000 do 2007 se jejich objem zvýšil více než dvojnásobně, z necelých 12 mld na téměř 28 mld USD. To představuje necelé jedno procento z celkových amerických investic ve světě. Mezi prvními pěti zeměmi, do nichž v Africe plyne nejvíce FDI ze Spojených států se stabilně objevují Alžírsko, Angola, Egypt, Gabon, JAR a Rovnická Guinea. Na prvních deseti místech se kromě nich opakovaně objevuje také Maroko, Nigérie, Pobřeží slonoviny či Středoafriická republika. Geografická koncentrace není tak velká, jako u vzájemného obchodu, pohybuje se stabilně kolem 60% objemu soustředěných v prvních pěti zemích, ale stále je velice výrazná. Podrobnější údaje o americkém FDI v Africe obsahuje tabulka 10⁷⁵.

Co se týče distribuce v jednotlivých odvětvích, téměř polovina byla investována do těžebního průmyslu, s velkým odstupem pak následovaly průmyslové výrobky, kde třetinu představovala dopravní zařízení, a nebankovní holdingové společnosti (U.S. Direct Investment Abroad Tables: 2008, str. 44).

Americká Export-Import Bank je jednou z amerických nezávislých státních agentur a k jejím cílům patří kromě podpory vývoz amerického zboží také podpora zaměstnanosti a vytváření pracovních míst na americkém trhu. Na rozdíl od čínské ExIm Bank byla založena již v roce 1934 a při svém fungování se řídí pravidly Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Afrika, přesněji řečeno subsaharská Afrika, je jednou z jejích prioritních oblastí. Již v roce 1997 byla banka pověřena zvýšením podpory

⁷³ Země by neměly porušovat lidská práva, podporovat mezinárodní terorismus a měly by dosáhnout, či alespoň směřovat k tržní ekonomice v domácím hospodářství (Langton: 2008, str. 10).

⁷⁴ Skupina sedmi zbývajících zemí zahrnuje Eritreu, Pobřeží slonoviny, Rovnickou Guineu, Somálsko, Středoafriickou republiku, Súdán a Zimbabwe (web AGOA, stav ke 14. květnu 2009).

⁷⁵ Barevně je vyznačeno prvních 5, respektive 10 zemí.

Tabulka 10: Americké FDI v Africe 2000-2007 (FDI stock), mil USD							
zdroj: Bureau of Economic Analysis							
	2000		2001		2002		2003
Afrika celkem	11,891		15,574		16,04		19,835
JAR	3562	Alžírsko	3629	Alžírsko	3384	Egypt	3524
Alžírsko	2333	Egypt	2557	JAR	3334	Rovníková Guinea	3188
Egypt	1998	Rovníková Guinea	2316	Egypt	2682	Angola	1067
Rovníková Guinea	1144	Gabon	555	Nigérie	901	Gabon	370
Angola	585	Ghana	297	Gabon	344	Maroko	292
Gabon	546	Maroko	275	Maroko	280	Libérie	273
Nigérie	470	Nigérie	260	Ghana	266	Ghana	250
Středoafriická rep.	257	Středoafriická rep.	148	Pobřeží slonoviny	184	Středoafriická rep.	242
Maroko	220	Pobřeží slonoviny	136	Zimbabwe	146	Pobřeží slonoviny	215
Ghana	205	Guinea	130	Středoafriická rep.	135	Zimbabwe	140
Pobřeží slonoviny	194	Kongo	126	Kongo	116	Tunisko	115
Kongo	133	Mauricius	124	Tunisko	99	Keňa	90
KDR	102	Zimbabwe	117	Keňa	73	Svazijsko	65
Mauricius	97	KDR	96	KDR	70	Libye	56
Zimbabwe	93	Libye	52	Libye	53	KDR	55
Keňa	66	Zambie	48	Etiopie	50	Etiopie	50
Svazijsko	59	Svazijsko	45	Zambie	44	Kongo	45
Libye	49	Etiopie	40	Senegal	39	Zambie	45
Tunisko	47	Senegal	33	Somálsko	29	Senegal	38
Zambie	41	Tunisko	32	Tanzánie	22	Somálsko	29
Tanzánie	39	Somálsko	29	Burkina Faso	21	Tanzánie	18
Etiopie	38	Tanzánie	21	Súdán	14	Sierra Leone	15
Senegal	30	Burkina Faso	17	Mozambik	12	Mozambik	13
Somálsko	29	Súdán	14	Sierra Leone	12	Mauricius	10
Burkina Faso	13	Sierra Leone	11	Togo	8	Malawi	8
Súdán	13	Mozambik	8	Džibutsko	7	Džibutsko	6
Sierra Leone	10	Džibutsko	7	Seychely	4	Alžírsko	4,08
Džibutsko	8	Togo	7	Uganda	4	Uganda	4
Togo	7	JAR	3,07	Rovníková Guinea	3,08	JAR	3,58
Mali	5	Lesotho	3	Lesotho	3	Burkina Faso	3
Lesotho	3	Mali	2	Angola	1,11	Lesotho	3
Mozambik	3	Uganda	2	Mauritánie	1	Súdán	3
Uganda	3	Angola	1,22	Botswana	0	Togo	3
Kamerun	2	Kamerun	1	Libérie	-1,344	Nigérie	1,1
Mauritánie	1	Mauritánie	1	Mali	-5	Mauritánie	1
Botswana	0	Botswana	0	Malawi	-10	Botswana	0
Eritrea	-3	Malawi	-8	Niger	-15	Niger	-16
Malawi	-4	Niger	-14	Eritrea	-32	Eritrea	-53
Niger	-12	Eritrea	-17	Kamerun	(*)	Kamerun	(*)
Libérie	-819	Libérie	-547	Čad	(*)	Čad	(*)
Čad	(*)	Čad	(*)	Madagaskar	(*)	Madagaskar	(*)
Madagaskar	(*)	Madagaskar	(*)	Mauricius	(*)	Namibie	(*)
Namibie	(*)	Namibie	(*)	Namibie	(*)		
Seychely	(*)	Seychely	(*)				

Tabulka 10 - pokračování							
	2004		2005		2006		2007
	20,356		22,756		25,074		27,764
Egypt	4526	Egypt	5475	Egypt	6511	Egypt	7513
JAR	3913	Alžírsko	4975	Alžírsko	5166	JAR	4839
Alžírsko	3602	JAR	3969	JAR	4118	Mauricius	2905
Nigérie	1936	Rovníková Guinea	1774	Rovníková Guinea	2441	Libye	1098
Rovníková Guinea	1448	Angola	1197	Mauricius	1586	Angola	876
Angola	1206	Nigérie	1105	Angola	1408	Libérie	456
Gabon	483	Mauricius	624	Libye	531	Gabon	421
Libérie	403	Libérie	390	Ghana	306	Maroko	238
Mauricius	373	Pobřeží slonoviny	260	Libérie	263	Tunisko	202
Kamerun	264	Libye	247	Pobřeží slonoviny	257	Kongo	195
Ghana	223	Keňa	246	Kongo	250	Keňa	193
Pobřeží slonoviny	207	Ghana	220	Nigérie	190	Pobřeží slonoviny	180
Keňa	178	Tunisko	154	Keňa	166	Zambie	77
Kongo	169	Maroko	150	Maroko	130	Kamerun	71
Maroko	167	Kongo	135	Kamerun	114	Botswana	19
Tunisko	120	Kamerun	122	Gabon	113	Senegal	18
Zimbabwe	109	Gabon	121	Tunisko	95	Benin	7
KDR	65	KDR	51	Zambie	74	Alžírsko	5,45
Libye	58	Zambie	35	Zimbabwe	72	Mozambik	5
Benin	55	Tanzánie	21	KDR	21	Malawi	3
Zambie	36	Senegal	17	Senegal	19	Namibie	3
Senegal	30	Benin	13	Benin	17	Rovníková Guinea	2,15
Tanzánie	22	Uganda	9	Botswana	17	Etiopie	2
Botswana	11	Etiopie	6	Uganda	10	Burundi	1
Malawi	10	Malawi	5	Mozambik	6	Čad	1
Etiopie	7	Togo	5	Malawi	5	Džibutsko	1
Sierra Leone	7	Namibie	3	Namibie	3	Rwanda	1
Uganda	7	Burundi	1	Džibutsko	2	Sierra Leone	1
Madagaskar	6	Čad	1	Etiopie	2	Burkina Faso	0
Eritrea	4	Rwanda	1	Burundi	1	Mali	0
Namibie	3	Sierra Leone	1	Čad	1	Mauritánie	-3
Togo	3	Burkina Faso	0	Rwanda	1	Togo	-11
Niger	2	Mali	0	Sierra Leone	1	Madagaskar	-29
Burundi	1	Mauritánie	-3	Burkina Faso	0	Nigérie	-828
Čad	1	Madagaskar	-5	Mali	0	Eritrea	(*)
Mauritánie	1	Eritrea	(*)	Mauritánie	-3	Gambie	(*)
Rwanda	1	Gambie	(*)	Togo	-11	Niger	(*)
Burkina Faso	0	Mozambik	(*)	Madagaskar	-17	Seychely	(*)
Mali	-4	Niger	(*)	Eritrea	(*)	Somálsko	(*)
Gambie	(*)	Somálsko	(*)	Gambie	(*)		
Somálsko	(*)			Niger	(*)		
				Seychely	(*)		
(*) hodnota v rozmezí - 0,5 mil až + 0,5 mil USD							
				Somálsko	(*)		

vývozu do regionu, kterýžto úkol podle svých vlastních slov zodpovědně plní. Ve fiskálním roce 2007⁷⁶ banka uskutečnila 127 transakcí v 18 zemích subsaharské Afriky v celkové hodnotě 434 mil USD (ExIm Bank: 2007, str. 2).

Posledním tématem, kterým se v tomto oddíle budeme zabývat, je americká rozvojová pomoc. Hlavní institucí, která má tuto oblast v gesci, je US Agency for International Development (USAID). Byla založena v roce 1961 zákonem Foreign Assistance Act, jehož principy se ještě dnes řídí. Tento základ zatím nebyl výrazněji revidován, změny jsou přijímány spíše prostřednictvím zvláštních iniciativ (jako např. výše zmíněný Millenium Challenge Account či PEPFAR), což však vede ke znepřehlednění institucionální struktury a vytváření nejasných vztahů mezi jednotlivými agenturami a orgány. Specifickým faktorem je také schvalování rozvojových programů v Kongresu, kde hrají velkou roli jednotlivé lobby. Afroamerická lobbistická skupina je však ve srovnání s ostatními poměrně slabá, což většina autorů připisuje skutečnosti, že se stále primárně zaměřuje na zajištění svého rovnoprávného postavení na domácím poli (Ero: 2008, str. 1-12).

Rozvojová pomoc sloužila v poválečném období jako jeden z nástrojů americké zahraniční politiky na celém světě. Po skončení studené války objem prostředků, směřujících do Afriky poklesl mezi lety 1992 a 2000 o více než polovinu (Williams: 2006, str. 4). V této dekádě plynuly prostředky hlavně do zemí, které prováděly politické a ekonomické reformy, takže k největším příjemcům patřila JAR, spolu s Ghanou, Etiopií, Ugandou a Mozambikem (Williams: 2006, str. 8). Na konci Clintonova druhého volebního období došlo k malému nárůstu, který pokračoval v době těsně po 11. září 2002.

V této době došlo k tzv. sekuritizaci pomoci, kdy rozvojová spolupráce sloužila v první řadě k ochraně strategických zájmů Spojených států. Národní bezpečnostní strategie z roku 2002 explicitně uvádí, že „...chudoba, slabé instituce a korupce může činit slabé státy zranitelnějšími pro teroristické sítě a drogové kartely...“ (NSS: 2002, str. 4), čímž rozvoj zahrnuje do bezpečnostní oblasti a z problému chudoby se rázem stává hrozba americké

⁷⁶ Tj. v období od 1. října 2006 do 30. září 2007. Novější data zatím nebyla zveřejněna (web ExIm Bank).

národní bezpečnosti. Z toho také pramení hlavní kritika amerického systému rozvojové spolupráce⁷⁷ - Spojené státy nepomáhají z etických důvodů, ale proto, že jim z této činnosti plyne zisk v podobě větší bezpečnosti (Ero: 2008, str. 9-10). Bushova administrativa v souladu s touto premisou alokovala většinu prostředků nikoli na africký kontinent, nýbrž do Iráku, Pakistánu a Afghánistánu. Africké státy, které byly považovány za důležité partnery v boji proti terorismu nebo podporovaly americké zásahy v Afghánistánu či Iráku, však tuto změnu priorit na výši pomoci nepocítily⁷⁸ (Williams: 2006, str. 9).

Americká rozvojová pomoc podporuje cíle tzv. transformační diplomacie⁷⁹ a je zaměřena na čtyři široce definované oblasti. První je spravedlivé a demokratické vládnutí, které zahrnuje hlavně podporu reforem a demokratických institucí, profesionalizaci ozbrojených složek, boj proti korupci. Druhá se zaměřuje na „investice do občanů“ ve sféře vzdělání (již zmíněná Africa Education Initiative) a zdraví (PEPFAR, President‘ s Malaria Initiative). Sféra ekonomického růstu se zaměřuje na zvýšení konkurenceschopnosti (Africa Global Competitiveness Initiative) či řešení problémů zemědělské výroby (Initiative to End Hunger in Africa). Poslední oblastí je pak humanitární pomoc. Specifické cíle pro jednotlivé země jsou určovány ve spolupráci s dalšími institucemi (Státní department, Kongres) tak aby co nejlépe řešily problémy konkrétních států. Ve fiskálním roce 2007⁸⁰ měla rozvojová pomoc podpořit zahraničně-politické cíle Spojených států hlavně ve státech, kde probíhá intenzivní boj s terorismem, tedy Iráku, Pakistánu a Afghánistánu, ale i v oblasti Blízkého východu a Afriky (web USAID).

Za celé sledované období byl největším příjemcem americké rozvojové pomoci Egypt, následovaný Etiopií, Súdánem, Ugandou a Keňou. V první desítce zemí se také stabilně objevovala Angola, JAR, Nigérie, Mozambik a Zambie. Pomoc pro deset největších příjemců představovala cca 70%

⁷⁷ Další kritické názory se soustředí hlavně na nedostatek poskytovaných finančních prostředků (Williams: 2006).

⁷⁸ Jedinou výjimkou byla Eritrea, která zaznamenala pokles (Williams: 2006, str. 9).

⁷⁹ Pojem, který představila v roce 2006 Condoleezza Rice vyzdvihuje podporu demokratických aktivit v cizích zemích a má za cíl budování „demokratických států s dobrou vládou, které reagují na potřeby svých občanů a v mezinárodním systému se chovají zodpovědně“ (Nakamura – Epstein: 2007, str. 5).

⁸⁰ Novější informace nebyly na oficiálních webových stránkách USAID k dispozici.

celkových prostředků, určených na bilaterální programy⁸¹. Mezi zeměmi, kterým v období 2002-2007 nebyly alokovány žádné finanční prostředky byly např. Čad, Guinea Bissau, Kamerun, Komory, Libye, Rovnicková Guinea, Seychely, Sv. Tomáš a Princův ostrov, Svazijsko, Togo či Tunisko. V letech 2002 a 2003 celkový počet těchto zemí dosáhl největšího počtu – jednalo se o 23 států, tedy téměř polovinu zemí Afriky. Přehled deseti největších příjemců americké rozvojové pomoci nabízí tabulka 11, pro detailnější informace viz příloha č. 9.

Tabulka 11: 10 největších příjemců americké rozvojové pomoci v Africe (2002-2007)						
zdroj: USAID, v tisících USD, hodnoty za rok 2007 jsou požadavkem USAID na Kongres						
		2002		2003		2004
1	Egypt	658839	Egypt	913349	Egypt	573953
2	Etiopie	105792	Etiopie	405736	Súdán	338149
3	Súdán	91321	Uganda	145793	Etiopie	332875
4	Angola	89182	Súdán	137187	Uganda	157521
5	Uganda	87182	Angola	120660	Keňa	114541
6	Nigérie	66534	Keňa	88012	Angola	86145
7	Keňa	64792	Eritrea	77105	JAR	75576
8	Mozambik	58416	KDR	75622	Zambie	73690
9	JAR	58308	Nigérie	75146	KDR	70887
10	Zambie	54382	Mozambik	67584	Mozambik	70144
		2005		2006		2007
1	Egypt	530720	Egypt	490050	Egypt	455000
2	Etiopie	432241	JAR	190833	Keňa	159507
3	Súdán	414042	Keňa	163654	Súdán	150400
4	Uganda	180015	Uganda	142989	Uganda	146591
5	Keňa	162933	Etiopie	141937	Etiopie	130319
6	JAR	105340	Súdán	134117	JAR	128099
7	Zambie	104138	Zambie	122158	Zambie	113210
8	Nigérie	97333	Tanzánie	98155	Nigérie	99489
9	Tanzánie	84757	Nigérie	94102	Mozambik	93334
10	KDR	76392	Mozambik	82486	Tanzánie	92903

3.2.3 Vojenské ukazatele

⁸¹ Pro naše účely necháváme stranou pomoc v rámci regionálních a multilaterálních programů. Co se týče multilaterálních institucí, skrze něž jsou distribuovány prostředky rozvojové pomoci, USA přispívá hlavně prostřednictvím Světové banky, OSN a Mezinárodního měnového fondu (Ero: 2008, str. 18).

Jak již bylo naznačeno výše, ve vojenské oblasti se Spojené státy na kontinentu angažují poměrně významně. Kromě tradičních typů operací⁸² se podílejí na značném počtu programů, které mají za cíl zlepšit kapacity a schopnosti místních sil, tak aby byly schopny lépe zajistit bezpečnost a stabilitu na kontinentu. Důležitým mezníkem byl také vznik velitelství AFRICOM v roce 2007, zmíněný podrobněji v první části kapitoly.

Mezi nejvýznamnější programy spolupráce s africkými státy vzniklé po skončení studené války patří např. African Crisis response Initiative (ACRI), která byla představena v roce 1996 v návaznosti na rwandskou krizi a přetrvávající problémy v oblasti Velkých jezer. Za cíl měla zlepšení schopnosti místních ozbrojených sil v humanitárních a peacekeepingových operacích v oblasti (Copson: 2001, str. 19). V roce 2002 byla ACRI transformována do African Contingency Operations Training and Assistance Program (ACOTA), zaměřená na výcvik v oblasti prosazování míru (peace enforcement). Podle informací Státního departmentu, který dohlíží na jeho realizaci, získalo od jeho založení výcvik v rámci programu již 62 000 vojáků z 18 partnerských zemí (Performance Summary: 2008, str. 63).

Dalším z významných programů spolupráce je International Military Education and Training (IMET), který zajišťuje vzdělání v oboru na amerických vojenských školách (Ploch: 2008, str. 21-22). V roce 1999 bylo ve Washingtonu založeno Africa Center for Strategic Studies, přidružené k National Defense University, o sedm let později byla otevřena jeho pobočka při americké ambasádě v Etiopii. Toto centrum poskytuje africkým, americkým a evropským důstojníkům i civilním představitelům vzdělání v oblasti bezpečnosti a obrany a podporuje regionální spolupráci (Ploch: 2008, str. 17).

Několik iniciativ bylo také založeno v souvislosti s bojem proti terorismu. Jednou z nich je Combined Joint Task Force: Horn of Africa (CJTF-HOA) z roku 2002, která je zaměřena na potírání mezinárodních teroristických skupin operujících v oblasti Afrického rohu. Skládá se z cca 1500 mužů a dohlíží nad pozemním i vzdušným prostorem v Keni, Somálsku, Súdánu, Etiopii, Eritreji, Džibutsku, na Seychelách a v Jemenu. Sleduje také

⁸² Tzv. „contingency operations“, při nichž jednotky mohou být zapojeny ve vojenských akcích či válečných operacích proti nepříteli (Ploch: 2008, str. 17).

pobřežní vody v Adenském zálivu, Rudém moři a Indickém oceánu. Jednotky cvičí místní ozbrojené síly pro boj s terorismem, sbírají informace, dohlíží na humanitární mise, fungují jako poradci v mírových operacích, ale angažují se i v civilních misích, např. při budování škol, nemocnic, cest apod (Ploch: 2008, str. 18-19).

Dalším programem z této skupiny je Pan-Sahel Initiative, transformovaná do Trans Sahara Counter-Terrorism Partnership, v níž USA spolupracují s Alžírskem, Čadem, Mali, Mauritánií, Marokem, Niger, Nigérií, Senegalem a Tuniskem. Aktivity partnerství jsou v podstatě podobné jako u CJTF-HOA, navíc zahrnují i společná cvičení. Jak již bylo zmíněno výše, kromě bilaterálních programů Spojené státy spolupracují i regionálními organizacemi, např. s AU či ECOWAS.

Co se týče americké vojenské přítomnosti na kontinentu, významným vojenským postem je základna Camp Lemonier v Džibutsku, ke má CJTF-HOA své velení a kde se nachází valná většina amerických jednotek v Africe – přes 1600 z celkového počtu 1855 mužů, evidovaných ke konci roku 2008.

V rámci misí OSN mají Spojené státy vyslány své vojenské zástupce ve Středoafričské republice a Čadu (mise MIURCAT), Libérii (UNMIL), kde působí vojenské i policejní složky a v Súdánu (UNMIS) s policejními posilami. V minulosti se, jak již bylo uvedeno v první části této kapitoly, zúčastnily misí OSN v Somálsku a Rwandě a mise ECOWAS v Libérii. V žebříčku přispěvatelů do misí OSN se USA řadí na 43. místo (Puska: 2007). Jejich ozbrojené síly také mnohokrát zasahovaly při evakuaci amerických občanů z krizových oblastí (web Department of Peacekeeping Operation OSN, Ploch: 2008, str. 33-38).

Spojené státy patří dlouhodobě k největším vývozcům konvenčních zbraní. V letech 1999-2003 představoval jejich export 35% a v období 2004-2008 31% světového objemu vývozu, což je řadí na první místo na světě. Nejvíce vojenského materiálu z USA směřuje do oblasti Blízkého východu (SIPRI Fact Sheet: 2008, str.2-3). Afrika byla v období 1990-2008 cílem zhruba 8% celkových amerických exportů v hodnotě cca 15 mld USD. Více než 14 mld přitom směřovalo do Egypta, za nímž se s velkým rozdílem řadí Maroko, Tunisko a Alžírsko (dohromady s dovozy v hodnotě cca 0,7 mld USD). Ze skupiny subsaharských zemí následují JAR, Botswana, Etiopie a

Nigérie, kde americké dovozy dosáhly celkově pouhých 198 mil USD, viz
tabulka 12.

0 - hodnota nedosáhla 0,5 mil USD

Tabulka 12: Transfery vojenského materiálu z USA do Afriky (1990-2008)																				
zdroj: SIPRI Arms Trade Database, mil USD																				
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	celkem
Alžírsko	29										30	75	44							178
Angola					5															5
Botswana	9			2				18				15								44
Čad																	1			1
Džibutsko		1																		1
Egypt	424	861	1003	1015	1731	1657	786	908	523	461	807	779	518	391	478	538	531	545	66	14023
Etiopie								37												37
Gabon	2																			2
Ghana												7							4	11
JAR								9		18							14	30	13	85
Kamerun	3																			3
Keňa	4	4																		8
Lesotho									4											4
Malawi	7																			7
Mali								7	3											10
Maroko	20	43	14	86	117		26	31		8	3						16			365
Mauritánie									3											3
Namibie					2	2														4
Nigérie	0	0	4	5	4	2	2	1					4	11						32
Pobřeží slonoviny			1																	1
Středoafriická rep.																	9			9
Togo					3	3														6
Tunisko			8			18	23	25	23	10			75	0			2		7	191
Zimbabwe				1																1
celkem	498	909	1030	1109	1862	1682	837	1036	556	497	840	876	641	402	478	538	573	579	86	15031

Největších hodnot dosáhly transfery v letech 1992-5 a 1997, poté následovalo snížení téměř o polovinu. Roky 2000 a 2001 přinesly navýšení, ale po roce 2001 bylo trendem stabilní snižování s loňským rokem na historickém minimu 86 mil USD.

3.2.4 Kulturní sféra

V této oblasti se nejvíce promítá charakteristika Spojených států jako demokratické země s širokým spektrem nejrůznějších institucí, iniciativ a programů. Projevuje se hlavně v dostupnosti informací, které jsou často roztržité či obtížně dohledatelné.

V oblasti bilaterálních výměnných a výcvikových programů financovaných americkou vládou neexistuje program specificky zaměřený na africký kontinent. Za fiskální rok 2007 těmito programy prošlo 190 731 účastníků z Afriky, což představuje cca 14% z jejich celkového počtu. Největší část pocházela z Egypta (přes 47 000), Ghany (44 000) a JAR (21 000). Co se týče rezortní struktury, převažovaly skupiny vládních a vojenských představitelů, studentů a učitelů základních a středních škol, expertů z mediální sféry, umělců a sportovců (IAWG Regional Reports: 2007, Sub-Saharan Africa, Near East).

V rámci dobrovolnického vládního programu Peace Corps se v současné době nachází na africkém kontinentu více než 3000 dobrovolníků. Od doby založení agentury v roce 1961 jich pak službou v Africe prošlo přes 47 000 (web Peace Corps).

Vládní instituce, které šíří povědomí o americké kultuře, hodnotách, historii a jazyce v zahraničí, spadají pod oblast veřejné diplomacie při amerických ambasádách. Jejich systém je poměrně komplikovaný⁸³ – existují Americká kulturní centra (American Cultural Centers), Centra zdrojů informací (Information Resource Centers), American Corners, American Shelves in Libraries a Regional English Language Offices. Čtyři Americká kulturní centra na kontinentu fungují jako součást zahraničních misí, 32 Center zdrojů informací při ambasádách nabízí informační materiály o

⁸³ Na oficiálních stránkách Státního departmentu není rozdíl mezi jednotlivými typy těchto institucí přesně definován, není zveřejněn ani jejich celkový seznam.

Spojených státech. Menší American Corners fungují většinou při místních univerzitách či veřejných knihovnách a jsou spolufinancovány hostitelskou zemí (web US Embassy in Ghana).

Pro další ukazatel, počet amerických občanů, žijících na africkém kontinentu, bohužel nebylo možné najít dostatečné informace. Vzhledem k tomu, že Spojené státy jsou primárně imigrantskou zemí, je tedy pravděpodobné, že tato čísla jsou poměrně nízká.

Co se týče vnímání amerických státních představitelů v Africe podle průzkumů Gallup poll mají Spojené státy poměrně dobrou image. V roce 2006 se respondenti v 19 státech subsaharské Afriky vyjádřili v 59% pozitivně, v 17% negativně a 24% nebylo rozhodnuto (Tortora: 2006). Subsaharská Afrika je se 62% pozitivních vyjádření v loňském roce regionem, v němž Spojené státy získaly nejvíce pozitivních hodnocení ve srovnání s ostatními světovými regiony (Ray: 2008).

3.3 Zhodnocení a analýza z hlediska konceptu hegemonie

Americký přístup k africkému kontinentu prošel významnou změnou po skončení studené války, kdy se po nástupu Billa Clintona zvýšila jeho důležitost pro Spojené státy. Politiku vůči Africe určovala primárně snaha začlenit kontinent do globálního systému tržní ekonomiky, umožnit mu dosáhnout udržitelného hospodářského rozvoje, demokracie a politiky, která by respektovala základní lidská práva. Důležitým faktorem byla zároveň snaha čelit hrozbám v bezpečnostní oblasti, jež mohly z kontinentu vycházet. Tento aspekt výrazně posílil po útocích z 11. září, kdy se Afrika v souvislosti s bojem proti terorismu stala jednou ze strategických priorit Spojených států.

Politická důležitost kontinentu tedy ve srovnání s obdobím studené války vzrostla, Afrika však není prioritou číslo jedna. To dokládá mimo jiné neexistence koncepčních dokumentů a stále převažující přístup „ad hoc“ ve vztahu k problémům, které se v oblasti objevují. Počet návštěv vysokých politických představitelů v oblasti se relativně zvýšil, ve srovnání s Čínou však zůstává daleko pozadu. Vztahy s africkými regionálními organizacemi jsou dobré, vzájemný obchod stabilně narůstá, ačkoli ne příliš velkým tempem. Totéž platí i u přímých investic. Poskytovaná rozvojová pomoc

klesá a její těžiště se přesouvá do oblasti bezpečnostní spolupráce. Vojenské angažmá na kontinentu zůstává poměrně významné, spíše než v rámci multilaterálních operací pod hlavičkou OSN se však soustředí na bilaterální a regionální spolupráci a zvyšování kapacit místních ozbrojených sil – opět v souvislosti s eliminací potenciálních hrozeb pro bezpečnost Spojených států. Kulturní vliv odpovídá současnému stavu veřejné diplomacie USA, pod níž je zahrnován – od skončení studené války mu není věnována soustavná pozornost, což se odráží na aktuálním obraze Spojených států ve světě (viz např. Johnson – Dale: 2003) V subsaharské Africe je nicméně obraz USA poměrně pozitivní.

Sledované ukazatele potvrzují dosavadní dominantní postavení USA na africkém kontinentu. Země má prostředky i zájem ovlivňovat dění v oblasti, přičemž je vedena zajištěním prostředí vhodného pro své zájmy. Snaží se o zachování míru a stability, přičemž se zaměřuje výrazně na sféru bezpečnosti. Snahou o její zajištění jsou aktivity Spojených států ve všech analyzovaných oblastech motivovány obzvláště po útocích z 11. září 2001. S tím je spojen poměrně významný vojenský vliv USA v Africe. V ekonomické oblasti si sice v absolutních číslech zachovávají převahu, otázkou je však jak dlouho tato situace vydrží, vezmeme-li v úvahu intenzitu čínského zájmu a malý politický význam kontinentu pro USA.

Závěr

Na závěr se pokusme shrnout dosažené poznatky, porovnat angažmá Spojených států a Číny v jednotlivých sledovaných oblastech a zodpovědět si otázky, položené v úvodu. Lze Čínu a Spojené státy v Africe považovat za nastupujícího, respektive odcházejícího hegemonu? Snaží se tyto země o zvyšování svého vlivu na kontinentu? Jaké prostředky k tomu používají a je klíčem k výběru států, v nichž se angažují, skutečně surovinové bohatství?

V zahraničně-politické oblasti vychází ze srovnání obou států lépe Čína. V počtu zastupitelských úřadů jsou oba státy srovnatelné, ale množstvím a četností návštěv Čína Spojené státy dalece převyšuje. USA sice mají rozvinutější vztahy s africkými regionálními organizacemi, avšak politicky pro ně kontinent sám o sobě není prioritní oblastí zájmu, neexistuje vůči němu koncepční přístup ani dokumenty, které by určovaly další směřování vzájemných vztahů. Pro Čínu naopak představuje na mezinárodním poli důležitého partnera.

V ekonomické sféře jsou zatím Spojené státy nejdůležitějším obchodním partnerem kontinentu, ale vzhledem k ohromnému nárůstu objemu čínského obchodu s Afrikou jím pravděpodobně nezůstanou dlouho. Co se týče přímých zahraničních investic, v absolutních číslech USA s převahou vedou, podílem FDI v regionu vzhledem k celkové výši investic je však Čína převyšuje. O výši čínské rozvojové pomoci nejsou k dispozici přesné informace, poskytována je bez rozdílu všem v rámci podpory vzájemné spolupráce mezi zeměmi chudého Jihu (a s ní související podporou čínské ekonomiky a politického vlivu), zatímco trend v objemu poskytované rozvojové pomoci je v případě USA klesající a důležitou proměnnou je nikoli rozvoj samotný, ale z něho plynoucí eliminace bezpečnostních hrozeb pro Spojené státy. To se promítá v přesunu velké části rozvojové pomoci do oblasti bezpečnostní spolupráce.

Vojenská oblast pro Čínu znamená spíše angažmá v rámci multilaterálních struktur, hlavně misích OSN na udržení míru, což jednotkám umožňuje získat důležité zkušenosti s místním prostředím, zatímco Spojené státy se soustředí spíše na bilaterální spolupráci s důrazem na výcvik a posilování schopností místních sil – jednak k udržení stability, ale také pro potlačování aktivit teroristických sítí na kontinentu. Na rozdíl od Číny se účastní také mnoha společných cvičení.

Co se týče kulturní sféry, obě země mají v Africe relativně dobrou image. Aktivity Spojených států však mají delší tradici, jsou propracovanější a rozsáhlejší.

Obě sledované země se výrazně zaměřují na tři silné regionální hráče afrického kontinentu – Egypt, Jihoafrickou republiku a Nigérii, tedy ekonomicky silné státy s důležitými surovinovými zdroji (ropa, zemní plyn, v případě JAR zlato a diamanty) a velkým geostrategickým významem (obzvláště v případě Egypta, který kontroluje Suezský průplav a Sinaj). Surovinové bohatství je tedy důležitým kritériem, nikoli však jediným. Pro Čínu znamená Afrika důležitého ekonomického partnera, který přispívá k zachování čínského růstu a zajišťuje také surovinovou bezpečnost. Realnost politického partnerství však v dnešní době, kdy Čínu uznává drtivá většina států mezinárodního společenství, zůstává navzdory oficiální rétorice otázkou. Pro Spojené státy kromě zdroje surovin (hlavně alternativy Blízkého východu v dodávkách ropy) představují motivaci k aktivitám na kontinentu také potenciální hrozby americké bezpečnosti.

Čínu, hlavně vzhledem k její intenzivní aktivitě v hospodářské sféře, kterou Wallerstein považuje za typickou pro stát aspirující na pozici hegemonu, a výraznému nárůstu aktivit v ostatních sledovaných oblastech, tedy lze hodnotit jako stát, snažící se o dosažení postavení hegemonu na africkém kontinentu. Aktuální hegemonickou mocností však v Africe zůstávají Spojené státy, které Čínu v absolutním měřítku stále předstihují. Převahu mají hlavně ve vojenské oblasti, která je zároveň nejslabším místem snah Číny. Důraz na tuto oblast je pak podle Wallersteina pro hegemonickou mocnost typická. Ačkoli se Spojené státy, na rozdíl od čínského protihráče, nesnaží svůj vliv na kontinentu zvyšovat, nejsou viditelné ani symptomy, které by naznačovaly oslabení, či dokonce úpadek americké pozice. Spojené státy se nesnaží v Africe prosazovat své zájmy silou a zdají se mít v očích obyvatel kontinentu poměrně značnou legitimitu. Úvodní hypotéza se tedy ukázala platnou jen napůl – Čínu je možné považovat za aspiranta na pozici hegemonu, USA však svou pozici zastávají bez známek úpadku a lze je považovat za aktuálního, nikoli odcházejícího hegemonu.

Jak již bylo řečeno výše, v konceptu hegemonie má velký význam prvek legitimacy, který v předkládané práci z důvodu rozsahu a komplexnosti

tématu zůstal stranou. Byl by nicméně zajímavým tématem pro další výzkum. Totéž platí i pro zpřesnění terminologie, zmíněné v úvodu.

Počet slov 21 645, počet znaků bez mezer 125 928, s mezerami 146 576.

Seznam použitých zdrojů

Obecné zdroje:

- Adamová, Karolína – Křížkovský, Ladislav – Souša, Jiří – Soušová, Jiřina. Politologický slovník. Praha: C. H. Beck 2001.
- Klimeš, Lumír. Slovník cizích slov. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1998.

Prameny a dokumenty:

- Addis-Ababa Action Plan, 2003, <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t157710.htm> (staženo 7. 5. 2009)
- Agreement Between the Government of the United States of America and the Common Market For Eastern And Southern Africa Concerning the Development of Trade and Investment Relations (Trade and Investment Framework Agreement), October 29, 2001, www.ustr.gov/assets/Trade_Agreements/TIFA/asset_upload_file367_7725.pdf (staženo 7. 5. 2009)
- AU Press Release no. 005/2008, 11. 1. 2008, <http://www.africa-union.org/root/au/Conferences/2008/january/bc/chinese/PR%20CHINESE%20FOREIGN%20%20MIN%20-%20eng%20-%20cor.doc> (staženo 7. 5. 2009)
- AU Press Release no. 84/2008, 13. 7. 2008, www.africa-union.org/root/UA/actualites/2008/juin/pr%20-%20credencial%20letters%2013.06.08.doc (staženo 7. 5. 2009)
- AU Press Release no. 2/2009, www.africa-union.org/News_Events/Press_Releases.htm (staženo 7. 5. 2009)
- Beijing Action Plan, 16. 11. 2006, <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t280369.htm> (staženo 7. 5. 2009)

- Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation, 12. 10. 2000, <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t157833.htm> (staženo 7. 5. 2009)
- China/Africa Two-Way Trade – Recent Developments, DFID: January 2009, www.dfid.gov.uk/pubs/files/china-africa-trade.pdf (staženo 4. 5. 2009)
- China and Africa Factsheet, DFID: April 2008, <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/china-factsheet-english.pdf> (staženo 4. 5. 2009)
- China gives U.S.\$100, 000 to ECOWAS Peace Fund, Africa Files: 18. 12. 2008, <http://www.africafiles.org/article.asp?ID=19668>) (staženo 2. 5. 2009)
- China, Liberia agree to further cooperation, China Daily: 2. 2. 2007, http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-02/02/content_799561.htm (staženo 20. 4. 2009)
- China's African Policy, 12. 1. 2006, <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm> (staženo 20. 4. 2009)
- China Sends First Group of Volunteers to Africa, China Daily: 4. 8. 2005, <http://chinagate.cn/english/34931.htm> (staženo 4. 5. 2009)
- China to enhance cooperation with African regional organizations, People's Daily: 12. 1. 2006, http://english.peopledaily.com.cn/200601/12/eng20060112_234998.htm (staženo 20. 4. 2009)
- Cooperation between COMESA, China has great potential, People's Daily: 17. 11. 2006, http://english.peopledaily.com.cn/200611/17/eng20061117_322428.htm (staženo 20. 4. 2009)
- Čínsko-africký summit 4. a 5. listopadu 2006 v Pekingu, TIC č. j. 1534/2006-PEK, 9. 11. 2006, Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV)
- Clinton Administration Policy and Human Rights in Africa, HRW Report Vol. 10, No. 1 (A). HRW: March 1998,

- <http://www.hrw.org/legacy/reports98/africa/africlin.htm> (staženo 1. 5. 2009)
- The Clinton Administration Record in Sub-Saharan Africa, Office of International Information Programs, U.S. Department of State, http://www.econedlink.org/lessons/docs_lessons/20_em20_clinton1.pdf (staženo 10. 5. 2009)
 - COMESA And Michigan State University Sign MoU On Expansion of regional trade in food, e-COMESA: A news bulletin for the Common Market for Eastern and Southern Africa. No. 84, January 26, 2007, www.fanrpan.org/documents/d00199/e-Comesa_Newsletter84_Jan2007.pdf (staženo 2. 5. 2009)
 - The Criteria for Membership and Modalities of Partnership for the IGAD Partners Forum, 1999, <http://www.igad.org/etc/ipf-membership.pdf> (staženo 10. 5. 2009)
 - Declaration of the Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation, 5. 11. 2006, <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t280370.htm> (staženo 20. 4. 2009)
 - ECOWAS delegation due in China for talks on investment, People's Daily: 22. 9. 2008, <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90883/6503234.html> (staženo 30. 4. 2009)
 - FY 2008 Performance Summary, February 2007, <http://www.state.gov/s/d/rm/rls/perfplan/2008/pdf/> (staženo 3. 5. 2009)
 - IAWG FY 2008 Annual Report, 2008, <http://www.iawg.gov/reports/annual/> (staženo 4. 5. 2009)
 - IAWG Regional Report: Near East. FY 2007, http://www.iawg.gov/reports/regional/near_east/ (staženo 10. 5. 2009)
 - IAWG Regional Report: Sub-Saharan Africa. FY 2007, http://www.iawg.gov/reports/regional/ss_africa/ (staženo 10. 5. 2009)
 - Karych, Alexandr: Pronikání Čínské lidové republiky do Afriky, zpráva MZV, nedatováno.

- Malawi confirms establishment of diplomatic relations with China, China Daily: 14. 1. 2008, http://www.chinadaily.com.cn/china/2008-01/14/content_6393392.htm (staženo 20. 4. 2009)
- The National Security Strategy of the United States of America, September 2002, <http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf> (staženo 10. 5. 2009)
- Obchodní spolupráce mezi Čínou a zeměmi afrického kontinentu v období 2006-2008, TIC č. j. 356/2009-ABUJA, 5. 3. 2009, MZV
- Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development, 2000, <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t157834.htm> (staženo 30. 4. 2009)
- Report to the US Congress on Sub-Saharan Africa, Export-Import Bank of the United States: 2007, <http://www.exim.gov/products/special/africa/pubs/FY2007ReporttoCongress-SSA.pdf> (staženo 10. 5. 2009)
- SADC to Seek Closer Cooperation with China, China Internet Information Center: August 20, 2005, <http://www.china.org.cn/english/2005/Aug/139177.htm> (staženo 30. 4. 2009)
- Statement by Dr P. Ramsamy during the Asian African Summit Ministerial Meeting, 26. 4. 2005, <http://www.sadc.int/archives/read/news/445> (staženo 1. 5. 2009)
- Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment: 2006, <http://preview.hzs2.mofcom.gov.cn/accessory/200710/1192783779118.pdf> (staženo 25. 4. 2009)
- United States To Establish Mission to African Union, Washington File: August 8, 2006, <http://www.america.gov/st/washfile-english/2006/August/20060808143810WCyeroC0.3668482.html> (staženo 2. 5. 2009)

- U.S.-African Trade Profile, 2009,
http://www.agoa.gov/resources/US_African_Trade_Profile_2009.pdf
(staženo 4. 5. 2009)
- U.S. Direct Investment Abroad Tables, September 2008,
http://www.bea.gov/scb/pdf/2008/09%20September/0908_usdia-tables.pdf (staženo 11. 5. 2009)
- U.S. To Provide ECOWAS With Peacekeeping Support in Cote d'Ivoire, Washington File: October 31, 2002,
www.america.gov/st/washfile-english/2002/October/20021101103607fisher@pd.state.gov0.1797296.html (staženo 3. 5. 2009)
- USAID Press Release 2000-158,
<http://www.usaid.gov/press/releases/2000/pr000606.html> (staženo 2. 5. 2009)
- WTO: International Trade Statistics 2008,
http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2008_e/its08_toc_e.htm
(staženo 3. 5. 2009)
- Zvyšující se role Číny v Africe, TIC č. j. 0088/2006-PEK, 19. 1. 2006, MZV

Neperiodická literatura:

- Aldred, Ken – Smith, Martin. Superpowers in the Post-Cold War Era. London: Macmillan 1999.
- Besada, Hany – Wang, Yang – Whalley, John. China's Growing Economic Presence in Africa. The Centre for International Governance Innovation: Policy Brief no. 6, October 2008.
(http://www.cigionline.org/community.igloo?r0=community&r0_script=/scripts/folder/view.script&r0_pathinfo=%2F%7Bcaf3d23-023d-494b-865b-84d143de9968%7D%2FPublications%2Fpolicybr%2Ftestoct23&r0_output=xml, staženo 2. 5. 2009)

- Cook, Nicolas. AIDS in Africa. CRS Report for Congress: May 5, 2006. (<http://fpc.state.gov/documents/organization/67156.pdf>, staženo 2. 5. 2009)
- Cooke, Jennifer – Morrison, Stephen J. A Smarter U. S. Approach to Africa. Center for Strategic and International Studies: January 28, 2009. (www.csis.org/media/isis/pubs/090126_csis_africa_review_opener_prepub_draft.pdf, staženo 2. 5. 2009)
- Copson, Raymond W. Africa Backgrounder: History, U.S. Policy, Principal Congressional Actions. CRS Report for Congress: January 5, 2001. (www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rl30029.pdf, staženo 5. 5. 2009)
- Davies, Penny. China and the End of Poverty in Africa – towards mutual benefit? Diakonia: August 2007. (www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats_New/Reports/Kinarapport_A4.pdf, staženo 5. 5. 2009)
- Farley, Vince. Welcoming but wary, Africa awaits President Clinton's visit. (<http://www.cnn.com/SPECIALS/1998/africa/farley>, staženo 5. 5. 2009)
- Gill, Bates – Chin-Hao Huang. China's expanding peacekeeping role: its significance and policy implications. SIPRI Policy Brief, February 2009. (<http://books.sipri.org/files/misc/SIPRIPB0902.pdf>, staženo 5. 5. 2009)
- Gilpin, Robert. The Political Economy of International Relations. Oxford and New Jersey: Princeton University Press 1987.
- Gilpin, Robert. War and change in world politics. Cambridge : Cambridge University Press 2002.
- Hořánková, Kristýna. Čína versus Taiwan. E-polis.cz: 22. 1. 2005. (<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/19-cina-versus-taiwan.html>, staženo 30. 4. 2009)
- Hume, Cameron R. The Bush Administration's Vision for Africa Policy. Remarks by Ambassador Cameron R. Hume. Johannesburg Press Club, Johannesburg, South Africa. May 14, 2002.

- (<http://southafrica.usembassy.gov/hume020514.html>, staženo 5. 5. 2009)
- Johnson, Stephen – Dale, Helle. How to Reinvigorate U.S. Public Diplomacy. Backgrounder No. 1645, Heritage Foundation: September 23, 2003.
(<http://www.heritage.org/research/publicdiplomacy/bg1645.cfm>, staženo 6. 5. 2009)
 - Langton, Danielle. U.S. Trade and Investment Relationship with Sub-Saharan Africa: The African Growth and Opportunity Act and Beyond. CRS Report for Congress: October 28, 2008.
(<http://fas.org/sgp/crs/row/RL31772.pdf>, staženo 5. 5. 2009)
 - Marks, Stephen. Africa: China's Mythical Military Menace. Pambazuka News: 30 October 2008.
(<http://www.pambazuka.org/en/category/comment/51592>, staženo 6. 5. 2009)
 - Mohan, Giles – Kale, Dinar. The invisible hand of South-South globalisation: Chinese migrants in Africa. A Report for the Rockefeller Foundation prepared by the Development Policy and Practice Department. The Open University, Milton Keynes: October 2007.
(http://asiandrivers.open.ac.uk/documents/Rockefeller%20Report%20on%20Chinese%20diasporas%2010th%20Oct%20_3_.pdf, staženo 2. 5. 2009)
 - Moss, Todd – Rose, Sarah. Chin ExIm Bank and Africa: New Lening, New Challenges. Center for Global Development: November 2006.
(www.cgdev.org/files/11116_file_China_and_Africa.pdf, staženo 30. 4. 2009)
 - Nakamura, Kennon – Epstein, Susan. Diplomacy for the 21st Century: Transformational Diplomacy. CRS Report for Congress: August 23, 2007. (<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34141.pdf>, staženo 5. 5. 2009)
 - Niquet, Valérie. China's African Strategy. Poprvé publikováno v *Politique étrangère*, 2e trimestre 2006.

(<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/0805-Niquet-ANG.pdf>,
staženo 30. 4. 2009)

- Obiorah, Ndubisi. Who's afraid of China in Africa? Towards an African civil society perspective on China-Africa relations. In: African perspectives on China in Africa. Manji, Firoze – Marks, Stephen (eds.). Fahamu: 2007. (www.fahamu.org/downloads/cia_download.pdf, staženo 30. 4. 2009)
- Obuah, Emmanuel. China's investment in Africa: a catalyst for growth and development or a „Trojan horse“ for exploitation. Paper presented at the annual meeting of the ISA's 50th ANNUAL CONVENTION "EXPLORING THE PAST, ANTICIPATING THE FUTURE", New York Marriott Marquis, NEW YORK 15. 2. 2009. (http://www.allacademic.com/meta/p311109_index.html, staženo 30. 4. 2009)
- Ploch, Lauren. Africa Command: U.S. Strategic Interests and the Role of the U.S. Military in Africa. CRS Report for Congress: March 10, 2008. (www.cfr.org/publication/13732/crs.html, staženo 6. 5. 2009)
- Prendergast, John. Bush administration policy on Africa. Electronic ed. Bonn: FES Library, 2003. (<http://library.fes.de/fulltext/iez/01708.htm>, staženo 6. 5. 2009)
- Ray, Julie. U.S. Leadership Approval Highest in Sub-Saharan Africa. Gallup Poll: April 8, 2008. (<http://www.gallup.com/poll/106306/US-Leadership-Approval-Highest-SubSaharan-Africa.aspx>, staženo 7. 5. 2009)
- Tortora, Bob. Early Impressions: Africans on U.S., Chinese Leadership. Gallup Poll: November 9, 2006. (<http://www.gallup.com/poll/25408/Early-Impressions-Africans-US-Chinese-Leadership.aspx>, staženo 7. 5. 2009)
- Wallerstein, Immanuel. World-System Analysis: An Introduction. Durham and London: Duke University Press 2004.
- Wallerstein, Immanuel. Úpadek americké moci. USA v chaotickém světě. Praha: Sociologické nakladatelství 2005.

- Whelan, Theresa M. DOD Policy Toward Liberia. Testimony before the House Committee on International Relations, Subcommittee on Africa. October 2, 2003. (www.dod.mil/dodgc/olc/docs/test03-10-02Whelan.doc, staženo 7. 5. 2009)
- Tarnoff, Curt. Millenium Challenge Account. CRS Report for Congress: October 8, 2008. (<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32427.pdf>, staženo 7. 5. 2009)
- Williams, Michael J. Rhetoric and Reality: US-Africa Relations Since 9/11. Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association, San Diego: March 22, 2006. (http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/9/9/0/6/p99063_index.html, staženo 7. 5. 2009)
- Zhu, Zhiquan. China's New Diplomacy in Africa and its Implications. February/March 2007. (http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/0/6/3/p180639_index.html, staženo 30. 4. 2009)

Periodická literatura:

- Ero, Ikponwosa. US Policies toward Africa: Strategic Interests and Divisive Strategies. *Political Perspectives*. 2, No. 1 (2008): 1-25. (www.politicalperspectives.org.uk/General/Issues/V2-1-2008/4-Ikponwosa-Ero.pdf, staženo 7. 5. 2009)
- He, Wenping. The Balancing Act of China's Africa Policy. *China Security*. 3, No. 27 (2007): 23-40.
- Kolstad, Ivar – Wiig, Arne. What determines Chinese outward FDI? CMI Working Paper no. 3, 2009. Chr. Michelsen Institute: 2009. (<http://www.cmi.no/publications/publication/?3332=what-determines-chinese-outward-fdi>, staženo 1. 5. 2009)
- Lane, Bernard. Confucius deal close despite concerns. *The Australian*. August 22, 2007. (<http://www.theaustralian.news.com.au/story/0,25197,22284825-12332,00.html>, staženo 1. 5. 2009)

- McFate, Sean. U. S. Africa Command: A New Strategic Paradigm? *Military Review*. January-February 2008.
(http://findarticles.com/p/articles/mi_m0PBZ/is_1_88/ai_n25410262/,
staženo 5. 5. 2009)
- Parenti, Jennifer L. China-Africa Relations in the 21st Century. *Joint Force Quarterly*. Iss. 52, 1st quarter 2009.
(www.ndu.edu/inss/Press/jfq_pages/editions/i52/23.pdf, staženo 1. 5. 2009)
- Phillips, Kate. More Obama Cabinet Nominees Confirmed. *The New York Times*, January 22, 2009.
(<http://thecaucus.blogs.nytimes.com/2009/01/22/more-obama-cabinet-nominees-confirmed>, staženo 1. 5. 2009)
- Puska, Susan. Military backs China's Africa adventure. *Asia Times Online*, June 8, 2007.
(<http://www.atimes.com/atimes/China/IF08Ad02.html>, staženo 1. 5. 2009)
- Wallerstein, Immanuel. „ The Eagle Has Crash Landed.“ *Foreign Policy Magazine*. July/August 2002.

Internetové zdroje:

<http://www.africafiles.org> (Africa Files)

<http://www.africa-union.org> (Africa Union)

<http://www.africom.mil/> (AFRICOM)

<http://www.agoa.gov> (AGOA)

<http://www.america.gov> (State Department's Bureau of International Information Programs)

<http://www.bea.gov> (US Bureau of Economic Analysis)

<http://www.bidc-ebid.org> (Banque d'investissement et de développement de la CEDEAO, ECOWAS bank for investment and development)

<http://www.cen-sad.org> (Communauté des Etats Sahélo-Sahariens, Community of Sahel-Saharan States)

<http://www.comesa.int> (COMESA)

<http://www.confuciusinstitute.net> (Confucius Institute)

<http://www.dfid.gov.uk> (UK Department for International Development - DFID)

<http://www.ecowas.int> (ECOWAS)

<http://english.eximbank.gov.cn/> (EXIM Bank of China)

<http://www.focac.org/eng> (FOCAC)

<http://www.gallup.com> (Gallup)

<http://gaza.usvpp.gov/> (VPP Gaza)

<http://ghana.usembassy.gov> (US Embassy in Ghana)

<http://www.fanrpan.org/> (Food, Agriculture and Natural Resources Policy Analysis Network)

<http://www.hrw.org> (HRW)

<http://www.iawg.gov> (IAWG)

<http://www.igad.org> (IGAD)

<http://www.nepad.org> (NEPAD)

<http://www.peacecorps.gov> (Peace Corps)

<http://www.ptabank.org/> (Eastern and Southern African Trade and Development Bank)

<http://www.sadc.int> (SADC)

<http://www.sinodefence.com> (SinoDefence)

<http://www.sipri.org/> (Stockholm International Peace Research Institute)

<http://www.state.gov> (US Department of State)

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp> (UN Department of Peacekeeping Operations)

<http://www.usaid.gov> (USAID)

<http://www.ustr.gov> (United States Trade Representative)

<http://www.whitehouse.gov> (White House)

<http://www.wto.org> (WTO)

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/> (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China)

<http://europafrica.net> (Europafrica)

Příloha 1: Principy vztahů ČLR s arabskými a africkými zeměmi a zásady poskytování pomoci cizím zemím.

Pět principů Zhou Enlaie

1. ČLR podporuje africké a arabské národy v jejich úsilí odporovat imperialismu, staré i nové formě kolonialismu, v získání a zabezpečení nezávislosti.
2. ČLR podporuje prosazování politiky míru, neutrality a nezúčastněnosti vlád afrických a arabských zemí.
3. ČLR podporuje touhu afrických a arabských národů dosáhnout jednoty a solidarity cestou, kterou si samy vyvolí.
4. ČLR podporuje africké a arabské země v jejich úsilí vyřešit své sporné otázky prostřednictvím mírových konzultací
5. ČLR zastává, že suverenita afrických a arabských zemí musí být respektována všemi ostatními zeměmi, že vměšování a zasahování odkudkoli musí být odporováno.

Osm zásad Zhou Enlaie

1. Vláda ČLR se vždy řídí principem rovnosti a vzájemné prospěšnosti při poskytování pomoci jiným zemím. Čínská lidová republika nikdy nepovažovala takovou pomoc za svého druhu jednostranně poskytnutou almužnu, ale za cosi vzájemného.
2. Při poskytování pomoci jiným zemím vláda ČLR přísně respektuje suverenitu přijímajících zemí a nikdy ji nespojuje s dalšími podmínkami ani nežadá o jakékoliv výhody.
3. ČLR poskytuje ekonomickou pomoc formou bezúročných nebo nízko úročených úvěrů a prodlužuje jejich splatnost, pokud je třeba, tak ulehčí jak je možné zátěž přijímající země.
4. Při poskytování pomoci jiným zemím vláda ČLR nesleduje vytvoření závislosti přijímajících zemí na ČLR, naopak jim pomáhá vykročit krok za krokem na cestu samostatného a nezávislého rozvoje.
5. Vláda ČLR se snaží pomoci přijímajícím zemím realizovat co nejlépe projekty, které si žádají nízké investice a přinášející rychlé výsledky, takže přijímající vlády mohou rychle zvětšit své příjmy a akumulovat kapitál.
6. Vláda ČLR v rámci své pomoci poskytuje zařízení a materiál nejvyšší kvality z vlastní produkce za ceny běžné na světovém trhu. Jestliže zařízení a materiál

poskytnutý vládou ČLR neodpovídají dohodnutým požadavkům a kvalitě, vláda ČLR je vymění.

7. Při poskytnutí libovolné, jednotlivé, dílčí technické pomoci, vláda ČLR bude vycházet z toho, že personál přijímající země řídí a nese zodpovědnost za celkový technický proces.
8. Vyslaní čínští experti na pomoc ve stavebnictví budou mít v přijímajících zemích stejný standard jako experti přijímajících zemí. Čínským expertům není dovoleno mít zvláštní požadavky nebo požadovat nějaké zvláštní požitky.

Zdroj: Karych: zpráva MZV.

Příloha 2: Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation

We, the ministers in charge of foreign affairs, foreign trade and international co-operation, economic or social affairs from China and African countries, met in Beijing from 10 to 12 October 2000 for the Forum on China-Africa Co-operation-Ministerial Conference 2000, the first gathering of its kind in the history of China-Africa relations.

We had an extensive exchange of views on international affairs and the state of relations between China and African countries. We agree that the China-Africa Cooperation Forum is a framework for collective dialogue between China and African countries on the basis of equality and mutual benefit and that to seek peace and development is our common objective.

We realise that at the dawn of a new century, there still exist serious destabilising factors in the world and a huge gap between the rich North and the poor South and that peace and development are far from being fully realised.

We reaffirm that the injustice and inequality in the current international system are incompatible with the trend of the times towards world peace and development, hinder the development of the countries of the South and pose threats to international peace and security. We stress that the establishment of a just and equitable new international political and economic order is indispensable for the democratisation of international relations and for the effective participation of developing countries in the international process of decision-making.

We believe that it is of vital importance to world peace and security to carry out general and complete disarmament and prohibition of all weapons of mass destruction.

We note that globalisation makes all economies more inter-dependent, but it benefits developed countries more while putting most developing countries, especially small and vulnerable economies and the least developed countries in Africa, at a disadvantage and subjecting their economic security or even state sovereignty to severe challenges.

We recall the courageous struggle waged by African countries and people for independence and their commendable post-independence efforts for the growth of their national economy and note that African countries and the African continent as a whole are still faced with many difficulties and challenges in their process of development.

We note, with grave concern, that efforts over the years have failed to bring about political, economic and social stability in some African countries and stress that economic and social factors are at the root of political instability, social tensions and frequent conflicts in Africa. Moreover, the scourge of HIV/AIDS, malaria, TB and other communicable diseases is taking a heavy toll on the human and economic resources of African countries, and the aggravated

poverty is seriously hindering the development of Africa.

We stress that the heavy debt burden has impeded the development efforts of African countries and impoverished their economies. We believe that the international community has the responsibility and obligation to help solve the African debt problem.

We are highly appreciative of the stable development of Sino-African relations over the past decades; have full confidence in the future co-operation; and agree that there exists a solid foundation for friendly relations and co-operation between China and Africa, given their time-honoured traditional friendship. We also emphasise that both China and African countries are developing countries with common fundamental interests and believe that close consultation between the two sides on international affairs is of great importance to consolidating solidarity among developing countries and facilitating the establishment of a new international order.

We review the development of co-operation between China and African countries in the economic, trade and other area, and realise that there are considerable potentials for such co-operation. We believe that this co-operation is part of South-South co-operation and that to strengthen this co-operation serves their immediate and long-term interests of both China and African countries.

We hereby solemnly declare that:

1. The purposes and principles of the UN Charter and the Charter of the Organisation of African Unity(OAU), the Five Principles of Peaceful Coexistence and other universally recognised principles governing relations among states must be respected. All countries should have the right to participate in international affairs, on an equal footing. No country or group of countries, has the right to impose its will on others, to interfere, under whatever pretext, in other countries' internal affairs, or to impose unilateral coercive economic measures on others. The North and the South should strengthen their dialogue and co-operation on the basis of equality.

2. The principle of peaceful settlement of international disputes must be adhered to. Disputes between states should be resolved through negotiation, consultation or other peaceful means, rather than through force, or threat of force, including nuclear threat. All the nuclear-weapon-states must undertake not to be the first to use nuclear weapons and not to use or threaten to use, nuclear weapons against non-nuclear states or regions. All the parties concerned should strive to advance the process of disarmament and nuclear non-proliferation, with a view to realising the ultimate goal of complete prohibition and thorough destruction of unclear weapons and other weapons of mass destruction, so as to ensure security to all countries. We support efforts to create new nuclear-weapon-free zones, freely subscribed to by the countries concerned. The two sides are ready to enhance their co-operation in stopping the illicit proliferation, circulation and trafficking of small arms and light weapons.

3. The primary role of the UN Security Council in safeguarding world peace and security should be respected and enhanced and vigorous efforts should be made to push forward the reform of the United Nations and international financial institutions. The developing countries should be more adequately represented in the UN Security Council and international economic and financial institutions so as to fully reflect the democratic principle governing international relations. In this respect, we call for the recognition of the legitimate place due to Africa in the Security Council and the organisations and specialised agencies of the United Nations system.

4. The universality of human rights and fundamental freedoms should be respected and the diversity of the world and the principle of seeking common ground while reserving differences must be upheld and carried forward. Each country has the right to choose, in its course of development, its own social system, development model and way of life in light of its national conditions. Countries, that vary from one another in social system, stages of development, historical and cultural background and values, have the right to choose their own approaches and models in promoting and protecting human rights in their own countries. Moreover, the politicisation of human rights and the imposition of human rights conditionalities on economic assistance should be vigorously opposed to as they constitute a violation of human rights.

5. The principle of conducting mutually beneficial co-operation and seeking common development should be advocated. Developed countries have the responsibility and obligation to provide financial, technological and other assistance to developing countries, African countries in particular. They should work out feasible development programs for and co-operate with them on the basis of equality and mutual benefit with a view to achieving common development for both the North and the South. The developing countries, on their part, should unite and co-ordinate with each other more closely, maximising advantages while minimising disadvantages and adversities, as well as tackle together challenges brought about by globalisation.

6. We welcome efforts made by the African continent to enhance sub-regional co-operation and further consolidate African unity by establishing the African Union. We urge the international community and international organisations to support the measures adopted by African countries for this purpose. All parties concerned should commit themselves to solidarity, peace and development of Africa and properly settle the conflicts. We appreciate the active role by OAU and other relevant regional and sub-regional organisations in resolving African conflicts. The international community, especially the United Nations, should give special attention to the resolution of conflicts in Africa. In this connection, it should adopt all necessary measures, including formulating effective peacekeeping programs and relief plans.

7. We appreciate the efforts made by African countries and the international community to combat HIV/AIDS, malaria and other infectious/communicable diseases as well as the actions undertaken to eradicate poverty. In this respect, we welcome the initiative to establish a World Solidarity Fund and call for vigorous support by appropriate institutions for the

establishment of this Fund.

We agree to work together to improve co-operation in the fight against terrorism with a view to eliminating this phenomenon in all its forms and manifestations.

8. We welcome the laudable efforts made by certain middle income countries and other bilateral initiatives by donors aimed at the cancellation of African official debts. We appreciate the recent enhancement of the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) initiative, geared at relieving the debt burden and alleviating poverty, particularly in Africa. We stress that the HIPC initiative is being undertaken against the background of the decline in ODA to historical levels and that the rescheduling of Africa's debt must not be conducted with political strings attached or at the expense of official development assistance. We strongly appeal to the relevant international financial institutions and creditor developed countries to adopt more concrete measures aimed at debt relief and reduction for the least developed and middle income African countries. We welcome concrete measures and contribution to be made in this regard by China, a developing country itself.

9. We are determined to further consolidate and expand China-Africa co-operation at all levels and in all fields and to establish within the framework of South-South co-operation a new-type long-term and stable partnership based on equality and mutual benefit. We will deepen dialogue, broaden consensus, continue to harmonise our positions on international affairs and enhance mutual support so as to uphold the legitimate rights and interests of China and African countries and to expand and deepen this new-type partnership between China and African countries.

10. We decide to vigorously promote further China-Africa co-operation in the economic, trade, financial, agricultural, medical care and public health, scientific and technological, cultural, educational, human resources development, transportation, environmental, tourism and other areas on the basis of the principles enshrined in this declaration and the Program for China-Africa Co-operation in economic and social Development adopted at the Forum so as to promote the common development of China and Africa.

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Príloha 3: Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development

The Forum on China-Africa Co-operation - Ministerial Conference 2000 was held in Beijing, China from 10 to 12 October 2000. Ministers from China and 44 African countries exchanged views and are convinced of the imperatives for a dynamic, new strategic partnership between Africa and the PRC. The Ministers commit themselves to co-operating in all fields, especially social and economic development, on the basis of equality and mutual respect with a view to renewing, developing and expanding China-Africa co-operation in the 21st century.

1. Foreword

1.1 The Ministers reviewed with satisfaction the results of the co-operation between China and African countries over the past 50 years. The Ministers believe that such co-operation, not only directly benefits their peoples, but also enhances friendship and mutual understanding. The Ministers note that China and African countries have made great efforts in recent years to explore new forms of co-operation, particularly between enterprises. They, however, note that both Africa and China still have great potential, which should be properly managed and strategically directed for their mutual benefit.

1.2 The Ministers also agree that, in view of the present unjust and inequitable world order. China and African countries should position themselves to influence the establishment of a new world order which will reflect their needs and interests. To this end, they agree to adopt a workable programme towards the creation of a new strategic partnership for sustainable development in the 21st century.

1.3 The Ministers further observe that globalization currently presents more challenges and risks than opportunities to the vast number of developing countries and therefore express their determination to strengthen the existing co-operation between China and African countries in all fields. They also agree to earnestly explore new ideas and strategies to develop their respective economies and enhance their capabilities to participate in globalization.

1.4 In pursuit of the foregoing objectives the Ministers reiterate that China and African countries will honor the following principles of co-operation for their future development:

1.4.1 equality and mutual benefit

1.4.2 diversity in form and content

1.4.3 emphasis on practical results

1.4.4 pursuit of common progress

1.4.5 amicable settlement of differences

2. Inter-governmental Co-operation

2.1 The Ministers maintain that the two sides should use and improve the existing bilateral consultation mechanisms to strengthen inter-governmental links, explore new areas of co-operation, closely monitor the progress in their existing co-operation and share experiences in order to enhance their mutually beneficial partnership. In light of the development and changes in their bilateral economic and trade relations, the two sides agree to continue to review and conclude agreements as necessary, with a view to encouraging preferential market access for products from African countries into China.

2.2 The Ministers agree to promote the exchange of high-level visits and conduct regular inter-governmental dialogue and co-operation, so as to create a favorable climate for business contacts and trade between China and Africa. In addition, they undertake to promote positive interaction with relevant trade and commercial organizations and assist in the establishment of effective communication links between such organizations in China and Africa, in order to ensure that they play an active role in the development of our economies.

2.3 The Chinese government undertakes to continue to co-operate with and provide development assistance to African countries, focusing on the promotion of local industries, sourcing of local materials and the creation of employment. Such development assistance should support national policies of African countries and be awarded in consultation with national governments. Projects will be aimed at the utilization of local expertise and materials, the creation of local employment and the development of human resources of African countries.

2.4 To support African countries in their economic and social development, the Chinese side undertakes to continue providing assistance to African countries, within its capacity, in light of specific economic conditions of the recipient countries and within the framework of South-South co-operation. This support will mainly take the form of aid grants, concessional loans and interest-free loans to be mainly used in areas determined by both sides.

3. Trade and Investment

3.1 The Ministers acknowledge progress in the area of trade and investment promotion and express their readiness to develop a strategy by creating an enabling legal and business environment, so that such co-operation will gradually play a leading role in the China-Africa

economic partnership.

3.2 The Ministers agree to conclude an appropriate legal framework on:

3.2.1 trade promotion and capacity building;

3.2.2 encouragement, protection and guarantee of investments;

3.2.3 avoidance of double taxation;

3.2.4 enhancement of co-operation in marine shipping and air transportation

3.3 The Ministers agree to undertake joint efforts to improve trade and investment environment through such measures as granting each other preferential treatment in conformity with existing national laws, equitable treatment to all investors together with investment guarantees and just settlement of eventual disputes, in accordance with internationally accepted rules and practices.

4. Trade

4.1 The Ministers note the necessity to move towards balanced and enhanced trade and acknowledge the need to assist in improving the production capacity in Africa and in diversifying the composition of African exports. They pledge to collaborate and share experience in overcoming Africa's export dependence on primary commodities, single products and raw materials.

4.2 The Ministers stress the need to harmonize their trade policies and to participate actively in trade negotiations, including within the framework of the WTO, in order to ensure that the multilateral trading system contributes to enhanced competitiveness, economic growth and sustainable development of their countries.

4.3 The Ministers express the readiness of their business communities to vigorously explore and benefit from all opportunities offered by their respective markets, in an enterprising spirit, while complying with internationally accepted norms and quality standards in their exported products.

4.4 Noting with concern the imbalance in the two-way trade and the need to address it as soon as possible, the Chinese side undertakes to:

4.4.1 encourage its enterprises to give preference to the import of African products in the light of market demand and conditions;

4.4.2 strive to make its investment and trade centers in Africa a success, and to facilitate the establishment of similar centers of African countries in China, so that these centers will play an effective bridging role in facilitating exchanges and communications between enterprises of the two sides;

4.4.3 establish a China-Africa Joint Business Council in co-ordination with the Chambers of Commerce of African countries and professional organizations, so as to put in place a dialogue and consultation mechanism with African enterprises and promote economic co-operation and trade between them; and

4.4.4 establish a China-Africa Products Exhibition Center in China to promote two-way trade and facilitate access for African products to the Chinese market.

4.5 The Ministers state importance of providing better and preferential access to the Chinese market for African exports of commercial importance.

4.6 The Ministers agree to ensure better access to each other's market, in the context of multilateral trade liberalization and progress made with due regard to regional integration arrangements in Africa.

5. Investment

5.1 The Ministers pledge to encourage mutual investment by their enterprises, the exchange of experience in business management, the setting up of joint ventures or sole ownership enterprises, including small or medium ones and the establishment of joint business for a, as key factors in the China-Africa economic partnership.

5.2 The Chinese side will set aside special funds to support and encourage investment by well-established Chinese enterprises in African countries to set up joint equity or co-operation projects adapted to local need in terms of job creation and transfer of technologies.

5.3 The Chinese side agrees to share with African countries its experience in the field of investment promotion relating to the establishment and management of free and special economic zones.

5.4 The Minister agree to identify their complementarities in order to invest in common

projects through bilateral and/or trilateral co-operation channels.

5.5 They agree that the Joint Business Council to be established between their public/private sectors will be aimed at organizing regular business meetings among their economic operators and professional organizations as well as training seminars on doing business with special focus on their market specific aspects.

5.6 The Minister express their readiness to develop further, as necessary, the finance schemes needed to implement mutual investment and economic partnership between China and Africa.

6. Co-operation in Engineering and Other Infrastructural Projects

6.1 The Minister positively appraise the co-operation between the two sides in engineering projects in African countries. The Chinese side will continue to encourage well-established Chinese enterprises to participate in economic and infrastructure construction and development projects in African countries. It also expresses its readiness to make available its modern and appropriate technologies, as well as managerial expertise, in various areas such as engineering contracting, technical and management co-operation. It will also encourage these enterprises to enhance co-operation with their counterparts in Africa and employ, as well as train more local people, including the usage of locally available resources. In such co-operation, the Chinese side may also consider accepting various forms of payment such as payment in kind, to ease African countries' financial burden and help increase their export to China.

7. Financial Co-operation

7.1 Noting that co-operation between financial institutions of China and African countries has just started, the Ministers express their determination to encourage them to vigorously look into the possibility of co-operation in such forms as parallel and co-financing arrangement. They believe that it is imperative to continue to enhance financial co-operation between China and the African Development Bank Group (ADB), the Eastern and Southern African Trade and Development Bank (PTA) and other multilateral financial institutions in Africa, in particular to implement the bilateral agreement on technical co-operation concluded between China and the ADB.

8. Debt Relief and Cancellation

8.1 The Ministers note with concern that the heavy debt burden not only seriously hampers the economic growth of African countries, but also causes worsening social problems. They welcome the international efforts for debt relief or cancellation over the past few years and call on developed countries and international financial institutions that are main creditors to

fulfil their commitments at an early date. The momentum on debt relief over the past years must be maintained and developed.

8.2 The Chinese side notes that African debt to China does not constitute the bulk of the continent's debt stock and that China is herself a developing country and a net debtor. Notwithstanding this, the Chinese side expresses its readiness to help relieve the debt burden of African countries. In this connection, the Chinese side undertakes to reduce or cancel debt amounting to 10 billion RMB yuan owed by the heavily indebted poor countries and least developed countries in Africa in the coming two year. The details will be discussed through bilateral channels.

8.3 The Ministers recognize that China, as a permanent member of the United Nations Security Council, is a significant partner in developing support around the issue of debt relief for Africa.

9. Tourism

9.1 The Ministers acknowledge that tourism is an important economic activity which has the potential for generation financial resources that will help Africa's accelerated economic growth, the creation of employment opportunities and the alleviation of poverty. They agree to co-operate in promoting tourism and undertake to encourage investment in the development of tourism infrastructure and capacity, with specific focus on the development of small, micro and medium enterprises.

10. Migration

10.1 The Ministers agree that their respective governments will facilitate the processing of applications for work permits and visas, in line with the existing legislation and policy pertaining to migration, and that deficiencies will be addressed within the framework of bilateral agreements.

11. Agricultural Co-operation

11.1 The Ministers express their readiness to share their respective countries' experience in various fields of agricultural development and fisheries.

11.2 Realizing the vital importance of agricultural development to eliminating poverty and ensuring food security, the Ministers are determined to take all the necessary measures to ensure successful co-operation in this area.

11.3 The two sides also agree to further explore effective ways of trilateral co-operation among China, African countries and the relevant international institutions such as the United Nations Food and Agriculture Organization (FAO).

12. Exploration and Utilization of Natural Resources and Energy

12.1 Cognizant of the importance of their respective natural resources, the two sides agree to co-operate in the use of such resources. China agrees that Africa needs to benefitiate its agricultural, mineral and metallurgical resources, in order to generate industrial economic activities. In this regard, China agrees to promote investment in, and exploration and beneficiation of metallurgical resources and that such beneficiation should be done in Africa.

12.2 The Ministers agree to facilitate the exploration and beneficiation of such resources on a reciprocal basis with due consideration to sound environmental practices.

13. Scientific, Technological and Cultural Co-operation

13.1 Aware of the importance of scientific, technological and cultural co-operation, the two sides commit themselves to:

13.1.1 enhancing co-operation in the areas of basic and applied research, and development and transfer of technology;

13.1.2 supporting the upgrading of Africa's indigenous technologies;

13.1.3 working together for the extension of technologies already developed and employed, such as utilization of solar energy, disaster prevention, management and relief, as well as development of water resources, so as to make them serve the economic revitalization of both China and African countries; and

13.1.4 increasing cultural exchanges, particularly the exchange of visits by high-level cultural delegations and sports and art groups, setting up more art exhibitions in each other's territory, and making a greater effort to study and promote each other's culture.

14. Co-operation in Medical Care Public Health

14.1 Recognizing the positive role of the Chinese medical teams in Africa and grateful for the efforts of the Chinese government in this regard, the African Ministers welcome the commitment made by the Chinese side to send more medical teams to African countries and

they promise to create suitable working and living conditions for these teams.

14.2 The Chinese side agrees to give positive consideration to the requests of African countries and promises to continue to provide them with medical equipment, facilities, medicine and more training to local medical personnel, and promote co-operation in the use of traditional medicine and pharmacy, so as to ensure more fruitful results in such co-operation.

14.3 The two sides agree to conduct co-operation in such areas as reducing infant and maternal mortality rates, and preventing and treating HIV/AIDS, malaria, tropical and other diseases.

15. Education and Human Resources Development

15.1 The Minister agree to expand co-operation in education and human resources development. The Chinese side pledges to:

15.1.1 grant more scholarships to African students to study in China, continue to send teachers to Africa to help local institutions of higher learning improve their disciplines and specialties, and set up channels of communications between universities of the two sides for the study of the Chinese and African civilizations; and

15.1.2 establish an African Human Resources Development Fund and gradually increase financial contribution to the Fund for the training of professionals of different disciplines for African countries.

15.2 The two sides agree to work out country-specific training plans through appropriate channels, identify specific co-operation projects and facilitate their implementation.

16. Environmental management and Bio-diversity

16.1 The Ministers support international efforts towards environmental management and sustainable human development. The two sides express their commitment to the key elements of the various environmental conventions and undertake to forge closer co-operation and joint participation in capacity building for integrating environmental management in national development.

16.2 In pursuit of this, China and Africa undertake to co-operate in all fields of environmental management, including pollution control, bio-diversity conservation, protection of forest ecosystems, fisheries and wildlife management in order to ensure economic and sustainable

human development.

17. Trilateral Co-operation

17.1 The two sides stress the importance of the development of trilateral co-operation to achieve the objectives contained in the present programme of co-operation and the promotion of Sino-African relation, notably within the framework of South-South co-operation. They note that such an initiative will lead to the effective utilization of available financial resources for the further development of human and natural resources of the countries involved.

18. Co-operation on Arms Control

18.1 The Ministers express deep concern at the large influx of small arms and light weapons to conflict areas in Africa and agree that this constitutes a threat to peace, security/stability and development on the continent. They pledge to fully co-operate at international for a to prevent and combat the problem of illicit proliferation, circulation and trafficking of small arms and light weapons.

19. Multilateral Co-operation

19.1 Convinced of the pivotal importance of closer South-South co-operation under the current circumstances, the two sides agree to:

19.1.1 strengthen co-operation and consultation at multilateral for a such as the UN System, UNCTAD, and the WTO, so as to safeguard the common interests of the developing countries; and

19.1.2 co-ordinate positions in reforming multilateral economic and trade regimes and formulating relevant rules, with a view to increasing the collective bargaining capacity of developing countries, and make joint efforts towards the democratization of international relations and the establishment of a just and equitable new international economic order.

19.2 The Ministers agree to work for the reform of the United Nations and particularly the UN Security Council that will be geographically representative. We call for the recognition of the legitimate place due to Africa in the Security Council, the organizations and specialized agencies of the United Nation system.

20. Follow-up Mechanisms

20.1 The Ministers agree to establish corresponding committees for follow-up actions of the Forum on China-Africa Co-operation at Ministerial level.

20.2 The two sides agree to set up joint follow-up mechanisms at various levels. Under these mechanisms, the Ministers will meet in three years time to evaluate progress in the implementation of the Programme, Senior Officials in two years time and Ambassadors resident in China on a regular basis. The Senior Officials Meetings and the Ministerial Conferences will be convened in China and Africa on an alternate basis within the framework of the Forum on China-Africa Co-operation.

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Priloha 4: Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006)

PREAMBLE

1.1 We, the ministers in charge of foreign affairs and international economic cooperation from China and 44 African countries, met in Addis Ababa, capital of Ethiopia from 15-16 December 2003 for the Second Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation.

1.2 In conformity with the principles and objectives of intensifying consultations and expanding cooperation as upheld by the Forum on China-Africa Cooperation (hereinafter the "Forum"), we reviewed the progress of joint implementation by China and African countries (hereinafter the "Two Sides") of the follow-up actions of the Forum on China-Africa Cooperation-Ministerial Conference Beijing 2000, held consultations on cooperation between the Two Sides in the fields listed below for the period from 2004 to 2006 and adopted unanimously this Action Plan.

1.3 We are convinced that the Action Plan will facilitate the implementation of the principles and objectives set out in the Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation and the Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development. We are determined to make the new China-Africa partnership a highly dynamic and effective one by working together to implement the Action Plan with concrete measures.

2. POLITICAL AFFAIRS, PEACE AND SECURITY

2.1 High-level Exchanges and Political Dialogue

2.1.1 We note that since the Forum on China-Africa Cooperation-Ministerial Conference Beijing 2000, the Two Sides have maintained frequent exchange of high-level visits, which has led to a high-level political dialogue and cooperation. The Forum mechanism has improved and the consultation mechanism and dialogue channels between the Two Sides are diversified with the establishment of political consultation mechanisms and joint committees on economic cooperation and trade and on science and technology between China and some African countries, laying a sound political foundation for the implementation of the follow-up actions of the Forum and development of friendly and cooperative relations between the Two Sides in different fields.

2.1.2 We recognize the importance of high-level visits and the dialogue to enhancing consultation and cooperation between the Two Sides under the new situation and agree to promote the exchange of high-level visits and meetings between our leaders, enrich the contents of such visits and political dialogues, and with regards to peace and development and other important issues, expand common ground, coordinate positions, deepen cooperation, share experiences and pursue common development.

2.1.3 We reaffirm that the principles enshrined in the Charter of the United Nations and the Constitutive Act of the African Union, the Five Principles of Peaceful Co-existence as well as other universally recognized norms governing international relations must be respected.

2.1.4 We agree to give full support to the various existing dialogue mechanisms under the overall framework of the Forum and make political dialogue more oriented towards comprehensive cooperation.

2.2 Peace and Security

2.2.1 We note with satisfaction the deepening of cooperation between the Two Sides in resolving regional conflicts and other problems in Africa. We appreciate China's participation in peacekeeping operations in Africa and express the hope that in order to make this operation fulfill the mandate early, China should consider intensifying participation. In this context also and in order to strengthen the capacity of African States to undertake Peace Keeping operations, China should give consideration to support Africa in the areas of logistics.

2.2.2 We are resolved to step up cooperation and work together to support an even greater role of the United Nations, the African Union and other sub-regional African organizations in preventing, mediating and resolving conflicts in Africa. We will continue to pay attention to the issue of African refugees and displaced persons. China will continue its active participation in the peacekeeping operations and de-mining process in Africa and provide, within the limits of its capabilities, financial and material assistance as well as relevant training to the Peace and Security Council of the African Union. In order to strengthen the capacity of African States to undertake peacekeeping operations, we look forward to the strengthening of China's cooperation with African States and Sub -regional organizations in the areas of logistics.

2.3 Non-Traditional Security Issues

2.3.1 We realize that non-traditional security issues such as terrorism, small arms trafficking, drug trafficking, illegal migration, transnational economic crimes, infectious diseases and natural disasters have become new variables affecting international and regional security, posing new challenges to international and regional peace and stability.

2.3.2 We further agree that non-traditional security issues, given their complexity and profound background, must be addressed with an integrated approach of political, economic, legal, scientific and technological means and through extensive and effective international cooperation.

2.3.3 We are determined to intensify dialogue on the way forward for our coordination and joint action in respect of new non-traditional security issues.

2.4 Terrorism

2.4.1 We agree that terrorism is a threat to peace and security of all countries and therefore must be fought through close and effective cooperation. China supports Africa's efforts to prevent and combat terrorism, including its adoption of a counter-terrorism convention and the establishment of a centre of studies and research on terrorism in Algiers.

2.4.2 We agree to further strengthen our cooperation in combating terrorism under the auspices of the United Nations and at other international fora.

3. MULTILATERAL COOPERATION

3.1 Cooperation on International Affairs

3.1.1 We note that consultations and cooperation between the Two Sides on international affairs are gaining momentum, which is evidenced by their common position, mutual support and joint efforts to safeguard their common interests on major issues of principle such as national sovereignty and territorial integrity, non-interference in internal affairs, peaceful settlement of disputes, peaceful co-existence, national dignity and right to development.

3.1.2 We recognize that the world is undergoing complex and profound changes with peace and development remaining the major themes of our era. Destabilizing factors against world peace and security are on the rise, while the unfair and inequitable international order has not seen fundamental changes. Economic globalization, on the other hand, has reinforced interdependence among countries and regions, while at the same time bringing more challenges than opportunities to developing countries. Under such new situations, both sides reaffirmed that it is necessary for them to step up their consultations and cooperation.

3.1.3 The Two Sides agree to strengthen their coordination and mutual support in multilateral fields. China reaffirms its position and commitment that as a permanent member of the UN Security Council, it will as always stand by the African countries at the United Nations and other international fora and support proposals and positions of the African Union.

3.1.4 We are resolved to intensify, within the framework of the Forum, consultations and substantial cooperation between the Two Sides in the UN system, the World Trade Organization and other international organizations. The Chinese side pledges to support those African countries that are not yet WTO members in their efforts to join the organization.

3.1.5 The Two Sides welcome the adoption by the UN General Assembly during its 57th session of Resolution 57/265 related to the effective and immediate establishment of the "World Solidarity Fund for the Struggle Against Poverty", and appeal to the regional and international organizations concerned to implement this resolution with a view to ensuring speedy and concrete operation of the Fund.

3.2 The Forum Mechanism and the AU/NEPAD

3.2.1 We note the unremitting efforts of African countries to promote their unity and revitalize their economy, particularly the general framework developed by the AU through the NEPAD process for democracy, unity, rejuvenation and development of Africa. The African side expresses its appreciation for the attention and support of China in this respect. We call upon the international community to pay greater attention to the special challenges and difficulties facing the African continent, and provide stronger support and assistance to African governments and peoples in accordance with the priorities outlined in NEPAD document.

3.2.2 The Chinese side, encouraged by the progress of the NEPAD implementation and African regional cooperation, will support and assist African countries in realizing their objectives for peace and development of the continent. China will, under the framework of the Forum on China-Africa Cooperation, take concrete measures to strengthen cooperation with African countries, African regional and sub-regional organizations in priority sectors identified under the NEPAD, such as infrastructure development, prevention and treatment of communicable and infectious diseases (HIV/AIDS, malaria and tuberculosis, etc.) human resources development and agriculture.

3.2.3 In order to promote and develop a mutually beneficial cooperation in all these sectors, both parties need to enhance consultation and coordination.

4. ECONOMIC DEVELOPMENT

4.1 Agriculture

4.1.1 We recognize that agricultural development is an effective approach to ensure food security, eradicate poverty and improve people's livelihood in Africa. To strengthen cooperation in agriculture, which will facilitate experience-sharing and promote Africa's economic development, is an important measure to consolidate follow-up actions to the Forum, to develop agriculture in order to strengthen the food security of Africa and to increase its exports to China and other markets.

4.1.2 We take note of the positive efforts and the experience thus accumulated by agricultural institutions of the Two Sides in developing exchanges, exploring new measures for agricultural cooperation and strengthening agro-technological cooperation and personnel training. We agree that a work plan on China-Africa agricultural cooperation for the period 2004-2006 is essential for enhanced agricultural cooperation in such areas as land and water resource management, agro-infrastructure development, farming, breeding, aquaculture, food security, exchange and transfer of applied agricultural technology, skills transfer, technical assistance, manufacturing of farm machinery and processing of farm produce. China will continue to support and encourage strong and viable Chinese enterprises, through financial and policy incentive schemes, to develop agricultural cooperation projects in Africa.

4.2 Infrastructure

4.2.1 We agree that underdeveloped infrastructure is still an obstacle to Africa's social and economic development. Infrastructure development and improvement have been identified by African countries as one of the priority areas under NEPAD. We note that the Chinese Government has for decades provided loans and grant assistance to African countries mainly to help them build roads, bridges, hospitals, schools and other infrastructure projects, thus making positive contribution to social and economic development of recipient countries.

4.2.2 We agree to continue to place infrastructure development on top of China-Africa cooperation agenda and actively explore diversified forms of mutually beneficial cooperation. To this effect, China will support particularly the infrastructural projects aiming at contributing to the reduction of the negative impact on land locked economies due to lack of access to the sea. China will encourage its enterprises to take an active part in Africa's

infrastructure projects and expand cooperation in transportation, telecommunication, energy, water supply, electricity and other fields.

African countries welcome China's position and will identify priority projects under the principle of friendly consultation and acting in accordance with one's capability. Enterprises on both sides are encouraged to conduct mutually beneficial cooperation, particularly in areas like roads, construction, telecommunication and power supply.

4.3 Trade

4.3.1 We take note of the rapid development of China-Africa trade, the continued growth of trade volume, the increasing movement of business people and the continued improvement of trade laws and regulations.

4.3.2 We recognize the need to expand the balanced two-way trade between the Two Sides.

4.3.3 We also recognize the importance of greater market access, which should be complemented by enhancing the supply capabilities of African countries.

4.3.4 The Chinese side has decided to grant zero-tariff treatment to some commodities of African LDCs for access to Chinese market. The Chinese side will, starting from 2004, negotiate lists of tariff-free goods and the rules of origin with the countries concerned on a bilateral basis.

African countries express their appreciation of China's gesture. The countries concerned are ready to cooperate closely with China in identifying such tariff-free goods and determining the rules of origin and to make all necessary preparations for the bilateral negotiation for that purpose.

4.4 Investment

4.4.1 We take note of the continuous increase of mutual investment between the Two Sides, particularly the rapid growth in China's investment in Africa. Our Governments' measures to support and encourage enterprise investment have produced initial results.

4.4.2 We agree that the "China-Africa Business Conference", which was held in parallel with the Ministerial Conference, has contributed to better mutual understanding between entrepreneurs on the Two Sides and will boost investment and cooperation. We reaffirm our support and encouragement to enterprises of our respective countries to implement the investment and cooperation initiatives reached at the Business Conference.

4.4.3 We are resolved to take concrete measures to continuously promote investment in both directions. China will further encourage and support its strong and viable enterprises of all ownerships to invest in Africa, including through the creation of China-Africa joint ventures aimed at encouraging the transfer of technology and the creation of employment in African countries. Both sides agree to take investment facilitation measures by also focusing on simplification of approval procedures for Chinese companies, which are interested in investing in Africa. African countries are encouraged to conclude with China bilateral agreements on investment protection and on the avoidance of double taxation.

4.4.4 African countries and regional groupings are urged to designate a competent organization to hold consultations with the China Council for the Promotion of International Trade (CCPIT) with a view to establishing a China-Africa Chamber of Industry and Commerce at an early date.

4.5 Tourism Cooperation

4.5.1 We agree that tourism development by African countries is an effective measure to boost national economic development. We note that tourism cooperation between China and some African countries have made substantive progress.

4.5.2 With a view to further enhancing China-Africa tourism cooperation and cognizant of China's significant gesture of granting Approved Destination Status (ADS) to Mauritius, Zimbabwe, Tanzania, Kenya, Ethiopia, Seychelles, Tunisia, and Zambia, African countries call on China to grant ADS to other African countries.

4.6 Debt Relief

4.6.1 African countries note with satisfaction that China has signed protocols on debt relief and cancellation with 31 least developed and heavily indebted poor countries (HIPC) in Africa ahead of its committed schedule, reducing or canceling altogether 156 matured debts totaling RMB 10.5 billion Yuan. African countries express their appreciation to China, which has heavy foreign debts of its own, for what it has done to reduce the African debts owed to the country.

4.6.2 The African debt issue constitutes one of the major obstacles to Africa's development. The Two Sides are resolved to work closely and continuously to urge the international community to pay greater attention to the issue and seek an expeditious solution. China is ready to coordinate its position with African countries at international fora and appeal to the international community, particularly developed countries, to take concrete steps to implement expeditiously the HIPC Debt Initiative. This should include the new approach for those countries with low and intermediate income that are not eligible for HIPC Debt Initiative and alleviate the burden on Africa's economic development and rejuvenation.

4.7 Development Assistance

4.7.1 African countries take note of the positive efforts of China, which is itself an assistance recipient country, to provide assistance to African countries to the best of its capability.

4.7.2 To support the development cause of African countries, China agrees to continue to provide, in light of China's financial position and economic development, economic assistance to African countries without attaching any political conditions and increase grant assistance as may be appropriate for projects to be agreed by both sides.

African countries undertake that they will, in the spirit of South-South cooperation and under the principle of acting in accordance with one's capability, propose, discuss and reach agreement with China on priority projects and strive to ensure their implementation.

4.8 Natural Resources and Energy Development

4.8.1 We recognize that the Two Sides share the same position on sustainable exploration and utilization of natural resources to promote social and economic prosperity and development of mankind. The cooperation between the Two Sides on natural resources exploration, particularly energy development, has been very productive, but the scope of such cooperation has yet to be expanded.

4.8.2 In this regard, we agree to strengthen our consultations on such cooperation and work out modalities to promote the objectives. China is ready to take an active part in resources development projects in African countries and increase its investment in this area under the principle of mutual benefit, reciprocity and sustainable development. African countries will provide all necessary information to and accord facilities for Chinese enterprises and promote the effective cooperation between enterprises on the Two Sides in accordance with international commercial rules and practice.

The Two Sides undertake to see to it that all cooperation projects comply with the principle of environmental protection and that enterprises implementing cooperation projects formulate specific plans for environmental protection in general and forestry exploitation in particular.

5. SOCIAL DEVELOPMENT

5.1 Human Resources Development and Educational Cooperation

5.1.1 We note that as a follow-up to the Forum on China-Africa Cooperation -- Ministerial Conference Beijing 2000, China has set up an African Human Resources Development Fund exclusively for African personnel training. Over the past three years, China has organized training courses or programmes of diverse forms for Africa under this special fund.

African countries, attaching great importance to stronger cooperation with China in human resources development, have initiated cooperation plans and provided logistic support for training programmes and cooperation projects.

5.1.2 We are fully aware of the vital importance of talent training and capacity building to sustainable development in Africa and of the great potential for cooperation between the Two Sides in human resources development.

5.1.3 We are resolved to take concrete measures to strengthen performance-based and result-specific cooperation between the Two Sides in human resources development. China will, in the next three years, further increase its financial contribution to the African Human Resources Development Fund for the training of up to 10,000 African personnel in different fields.

African countries undertake to contribute to such cooperation by providing necessary logistic support and facilitation and selecting the appropriate persons from their own countries for the training programmes.

5.1.4 We take note of the fact that bilateral human resources development co-operation will be coordinated by each individual country bilaterally. However, in order to make the cooperation on a multilateral basis more effective, we agree that Ethiopia, the host and co-

chair of the current conference will, in cooperation with the African diplomatic corps in Beijing, serve as a coordinator responsible for communicating with China on African countries' requests, proposals and specific arrangements concerning human resources development in the next three years.

5.1.5 We agree to step-up educational cooperation. The Two Sides will exchange teachers and new scholarships and set-up channels of communication for exchange of ideas between their institutions of higher learning and Technical and Vocational Education and Training (TVET). China will continue to help African institutions of higher learning and Technical and Vocational Education and Training (TVET) to improve and expand their academic disciplines and fields of specialization.

5.1.6 The Two Sides will strengthen their exchange of experience and cooperation in science and technology under the framework of the China-Africa Cooperation Forum with a view to promoting economic development and social progress.

5.2 Cooperation in Medical Care and Public Health

5.2.1 We take note of the new progress in the bilateral cooperation in the health field. On the one hand, China has continued to dispatch medical teams to Africa. In the past three years, 53 protocols have been concluded or renewed for this purpose. On the other is the convocation in 2002 of the China-Africa Forum on Traditional Medicine and adoption of the Plan of Action for the Cooperation of Traditional Medicine between China and African Countries.

5.2.2 We are aware of the common threat to mankind posed by the worldwide spread of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis, Ebola and SARS, and find it necessary for the Two Sides to enhance cooperation on public health contingency response mechanism and vigorously carry out activities in connection with the exchange of experience in the health and medical fields.

5.2.3 China will continue to send medical teams to Africa. In view of the current scope of its overseas medical mission and in light of its own capacity and African countries' needs, China will consider the requests of African countries for new, renewed or additional medical teams. China will endeavor to address African countries' request about the composition of the teams. China will continue to provide African countries with some free medicine, medical instruments or materials. It will step up the training of local medical workers. African countries for their part undertake to provide appropriate working and living conditions for Chinese medical teams.

5.2.4 The Two Sides, decide to extend to new areas and enhance their traditional medicine R&D cooperation, experience-sharing and technical exchanges, in particular, in the prevention and control of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis, SARS and Ebola, take the training of specialized health care personnel as a priority of their cooperation on human resources development.

5.3 Cultural Exchange and Cooperation

5.3.1 We note with pleasure the increasingly frequent cultural exchanges of diverse forms between the Two Sides. We recognize the importance of cultural exchanges and cooperation to maintaining the diversity of human culture, enhancing mutual understanding and friendship between different nations and ethnic groups, defusing the confrontations and conflicts endangering world peace and stability, and achieving common prosperity and the progress of mankind.

5.3.2 We are resolved to enhance cultural exchanges between the Two Sides. In this connection, China has decided that the annual international art festival "Meet in Beijing" to be held in 2004 will feature Africa and its arts. Eight to ten African art troupes will be invited to perform and a number of African art exhibitions will be staged in China. In addition, under bilateral cultural exchange programs, China will invite government cultural delegations from Africa to attend the art festival.

China has further decided to organize a culture programme "Voyage of Chinese Culture to Africa" in 2004. China will send its performing, acrobatic and martial arts troupes to Africa and stage a Chinese Art Festival.

African countries undertake to respond positively to the Chinese initiative and provide all necessary support and facilities for these activities.

5.4 People-to-people Exchange

5.4.1 We note that all our governments attach great importance and provide proper guidance to expanded people-to-people exchanges so as to promote understanding, trust and cooperation between peoples of the Two Sides.

5.4.2 We are resolved to continue to encourage people-to-people contacts and exchanges and to deepen the traditional friendship between the Two Sides. To this end, China proposes a "China-Africa Youth Festival" to be celebrated in China in 2004, which will serve as a channel for collective dialogue and cooperation between Chinese and African youth organizations, help boost their cooperation and exchanges and lay the groundwork for China-Africa friendship from generation to generation. African countries respond positively to China's initiative and encourage their youth organizations, statesmen and entrepreneurs to participate in this event.

6. FOLLOW-UP MECHANISM

The Two Sides are satisfied with the smooth progress of the Forum's follow-up mechanism and agree to hold the Third Ministerial Conference in China in three years' time and the Senior Officials' Meeting (SOM) in two years' time pursuant to the Procedures of the Follow-up Mechanism of the Forum on China-Africa Cooperation.

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Priloha 5: Declaration of the Beijing Summit Of the Forum on China-Africa Cooperation

We, the Heads of State, Government and delegation of the People's Republic of China and 48 African countries, met in Beijing from 4 to 5 November 2006 for the Summit of the Forum on China-Africa Cooperation.

We applaud the Summit held on the occasion of the 50th anniversary of the inauguration of diplomatic relations between the People's Republic of China and the African countries.

For the purpose of promoting "friendship, peace, cooperation and development", we have reviewed the sincere friendship, solidarity and cooperation between China and Africa over the past half century, and had fruitful discussions on the common goals and direction for growing China-Africa cooperation in the new era.

Conscious of the fact that thanks to the concerted efforts of both sides, the Forum on China-Africa Cooperation founded in 2000 has become an important platform for collective dialogue and an effective mechanism for pragmatic cooperation between the two sides, we have decided to enhance the role of the Forum and to this end, reaffirmed our commitment to the purposes and objectives set forth in the documents adopted by the Forum.

We hold that the world today is undergoing complex and profound changes, that human society is becoming increasingly interdependent, and that the pursuit of peace, development and cooperation has become the trend of the times and the priority of all countries.

We declare that the development of our friendly relations and cooperation are in accordance with the Five Principles of Peaceful Coexistence as well as all the international principles that promote multilateralism and democracy in international relations. We urge that diversity of the world should be respected and upheld, that all countries in the world, big or small, rich or poor, strong or weak, should respect each other, treat each other as equals and live in peace and amity with each other, and that different civilizations and modes of development should draw on each other's experience, promote each other and coexist in harmony.

Faced with the growing trend of economic globalization, we call for enhancing South-South cooperation and North-South dialogue and call on the World Trade Organization to resume the Doha Round of negotiations to promote balanced, coordinated and sustainable development of the global economy to enable all countries to share its benefits and realize common development and prosperity.

We call for reform of the United Nations and other multilateral international institutions to make them better meet the need of all members of the international community. Through reform, the United Nations should strengthen its role, give full scope to the function of the UN General Assembly and pay greater attention to the issue of development. Priority should be given to increasing the representation and full participation of African countries in the UN Security Council and other UN agencies.

We hold that the adherence of China, the world's largest developing country, to peaceful development and the commitment of Africa, a continent with the largest number of

developing countries, to stability, development and renaissance are in themselves significant contribution to world peace and development.

The African countries are greatly inspired by China's rapid economic development. They extend congratulations to China and wish China even greater achievements in its development endeavors. They reiterate that they adhere to the one China policy and support China's peaceful reunification.

China commends Africa's progress in safeguarding regional peace, promoting regional cooperation and accelerating economic and social development, appreciates the active role played by the African countries, the African Union and other regional and sub-regional organizations in this regard, reaffirms its support for the African countries in their efforts to strengthen themselves through unity and independently resolve African problems, supports the African regional and sub-regional organizations in their efforts to promote economic integration, and supports the African countries in implementing the "New Partnership for Africa's Development" (NEPAD) programs.

We call on the international community to encourage and support Africa's efforts to pursue peace and development and provide greater assistance to African countries in peaceful resolution of conflicts and post-war reconstruction. In particular, we urge the developed countries to increase official development assistance and honor their commitments to opening market and debt relief, and call on the related international organizations to provide more financial and technical assistance to enhance Africa's capacity in poverty and disaster reduction and prevention and control of desertification, and help Africa realize the UN Millennium Development Goals. Greater attention should be paid to the issue of development facing the least developed countries and the heavily indebted poor countries as well as the small island and landlocked countries in Africa.

We point out that China and Africa enjoy traditional solidarity and cooperation and have always treated each other with sincerity and shared weal and woe. Having stood the test of time and changing international environment, China-Africa friendship is flourishing and enjoys immense popular support.

We maintain that in the new era, China and Africa have common development goals and converging interests which offer a broad prospect for cooperation. In the new century, China and the African countries should enhance their traditional friendship and expand mutually beneficial cooperation to achieve common development and prosperity.

We hereby solemnly proclaim the establishment of a new type of strategic partnership between China and Africa featuring political equality and mutual trust, economic win-win cooperation and cultural exchanges. For this purpose, we will:

- Increase high-level visits, conduct strategic dialogue, enhance mutual political trust and promote enduring friendship;
- Deepen and broaden mutually beneficial cooperation, encourage and promote two-way trade and investment, explore new modes of cooperation and give top priority to cooperation in agriculture, infrastructure, industry, fishery, IT, public health and personnel training to draw on each other's strengths for the benefit of our peoples;

- Increase exchange of views on governance and development to learn from each other, make common progress and enhance our respective capacity for self-development;
- Increase dialogue between different cultures, promote people-to-people exchanges and interaction, particularly those between the young people, and boost exchanges and cooperation in such areas as culture, science and technology, education, sports, the environment, tourism and women affairs;
- Enhance international cooperation to jointly address global security threats and non-traditional security challenges, and uphold the common interests of the developing world in the spirit of mutual trust, mutual benefit, equality and coordination;
- Enhance the Forum on China-Africa Cooperation, strengthen collective dialogue and increase coordination and cooperation of the Action Plan with NEPAD and the social and economic development plans of African countries; and
- Properly handle issues and challenges that may arise in the course of cooperation through friendly consultation in keeping with China-Africa friendship and the long-term interests of the two sides.

We hold that the establishment of a new type of strategic partnership is both the shared desire and independent choice of China and Africa, serves our common interests, and will help enhance solidarity, mutual support and assistance and unity of the developing countries and contribute to durable peace and harmonious development in the world.

We have, in the spirit of this Declaration, formulated and adopted the Beijing Action Plan of the Forum on China-Africa Cooperation (2007-2009).

We commend the Ministers participating in the Third Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation for their dedicated efforts and outstanding work, applaud the outcome of the High-Level Dialogue between Chinese and African Leaders and Business Representatives, and express our congratulations on the full success of the Summit.

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Príloha 6: Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2007-2009)

I. Preamble

1.1 On 3-5 November 2006, the Beijing Summit and the Third Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) were held in Beijing. Heads of state, government and delegation as well as ministers of foreign affairs and ministers in charge of economic cooperation from China and 48 African countries (hereinafter referred to as "the two sides") attended the Summit and Ministerial Conference respectively.

1.2 The two sides reviewed with satisfaction the growth of friendship and cooperation between the People's Republic of China and African countries in the past 50 years since the inauguration of their diplomatic relations. Pleased and encouraged to note the good progress of their mutually beneficial cooperation that has brought benefit to their peoples in the past six years since the founding of FOCAC, and satisfied with the faithful delivery of the commitments in the Addis Ababa Action Plan (2004-2006) adopted at the Second Ministerial Conference, the two sides resolved to make joint efforts to advance the new type of strategic partnership between China and Africa in keeping with the Declaration of the Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation.

1.3 To build on the success of the Summit and Conference, chart the course for China-Africa cooperation in all areas in the next three years and promote friendship, peace, cooperation and development, the two sides have formulated and adopted this Action Plan.

II. Political Cooperation

2.1 High-level Visits and Dialogue

Taking note that contacts and exchange of visits between Chinese and African leaders have increased notably since the Second FOCAC Ministerial Conference, the two sides agreed to continue the momentum of high-level visit and dialogue to enhance traditional friendship and mutual trust, conduct regular exchange of views and close coordination and cooperation on bilateral relations and major international and regional issues and share experience on governance to pursue common development and progress.

2.2 Consultation and Cooperation Mechanisms

2.2.1 Convinced that FOCAC has become an important platform for collective dialogue and effective mechanism for pragmatic cooperation between China and Africa, the two sides decided to vigorously carry out follow-up actions, actively explore ways to strengthen the building of a follow-up mechanism and enhance communication and cooperation within the framework of FOCAC.

2.2.2 The two sides agreed to set up a mechanism of regular political dialogue between foreign ministers of the two sides within the FOCAC framework. In the following year of every FOCAC Ministerial Conference, foreign ministers from the two sides will hold political consultation in New York on the sideline of the UN General Assembly to exchange views on major issues of common interest.

2.2.3 The two sides resolved to strengthen and give full play to existing mechanisms between China and Africa, such as bilateral commissions, foreign ministries' political consultation, mixed commissions on economic and trade cooperation, and joint commissions on science and technology, expand their cooperation in the United Nations, the World Trade Organization and other international and regional organizations, and actively explore ways of pragmatic cooperation with third parties on the basis of equality, mutual benefit and win-win result.

2.3 Contacts between Legislatures and Local Governments

2.3.1 To promote mutual respect, deepen understanding and enhance cooperation, the two sides will strengthen friendly contacts in various forms between the National People's Congress of China and parliaments of African countries as well as the Pan-African Parliament.

2.3.2 The two sides will support the establishment of sister-province/state and sister-city relations between the two sides and promote exchanges and cooperation in local development and administration.

2.4 Consular and Judicial Cooperation

2.4.1 To meet the need of growing economic and trade relations and personnel exchanges between China and Africa, the two sides will strengthen consular cooperation and take effective measures to facilitate mutual visits and protect personal and property safety and lawful rights and interests of their citizens.

2.4.2 The two sides will promote exchanges and consultation between judiciaries, police and other law enforcement authorities, improve their capability to jointly prevent, investigate and combat crimes, enhance cooperation in legal assistance, extradition and repatriation of criminal suspects and management of emigrants, and work to resolve the issue of illegal migration through consultation.

2.5 Cooperation between China and the African Union as well as Sub-regional Organizations in Africa

2.5.1 The two sides applauded the positive role played and accomplishments made by the African Union (AU) and African sub-regional organizations and financial institutions in building up Africa's strength through unity, maintaining regional peace and advancing regional cooperation and economic development.

2.5.2 The Chinese Government will continue to strengthen its cooperation with the AU and sub-regional organizations and institutions in Africa, support the AU's leading role in resolving African issues, and take an active part in UN peace-keeping operations in Africa.

2.5.3 To support African countries in their efforts to strengthen themselves through unity and speed up integration, the Chinese side will help the AU to build a convention center in Addis Ababa.

2.5.4 The two sides commended cooperation between FOCAC and the New Partnership for Africa's Development (NEPAD) and resolved to strengthen such cooperation and further explore specific ways and areas of cooperation.

III. Economic Cooperation

3.1 Agriculture

3.1.1 The two sides stressed the importance of agriculture in their respective economies and that enhanced agricultural cooperation will play a positive role in eliminating poverty, promoting development and ensuring food security for both sides.

3.1.2 The two sides noted with pleasure the major progress made in China-Africa agricultural cooperation and resolved to intensify their exchanges and cooperation in farming, animal husbandry, irrigation, fishery, agricultural machinery, processing of agricultural produce, sanitary and phytosanitary measures, food safety and epidemic control, and actively explore new forms and ways of agricultural cooperation.

3.1.3 The Chinese side decided to:

--Send 100 senior experts on agricultural technologies to Africa and set up in Africa 10 demonstration centers of agricultural technology with special features;

--Give encouragement and support to Chinese enterprises in expanding their investment in agriculture in Africa and getting more involved in agricultural infrastructure development, production of agricultural machinery and processing of agricultural produce in Africa;

--Step up cooperation with Africa in extending applicable technologies and human resources training in agriculture;

--Strengthen cooperation with African countries within the framework of the Special Program for Food Security of the Food and Agriculture Organization of the United Nations.

3.2 Investment and Business Cooperation

3.2.1 The two sides noted with satisfaction the steady increase of mutual investment in a growing number of areas since the Second Ministerial Conference of FOCAC in 2003 and concluded that this will enhance bilateral economic ties and contribute to local economic development. They pledged to give continued encouragement and support for mutual investment, explore new areas and forms of expanded cooperation in investment and take concrete steps to ensure the sound growth of investment.

3.2.2 The two sides decided to facilitate the negotiation, conclusion and implementation of the Agreement on Bilateral Facilitation and Protection of Investment and the Agreement on Avoidance of Double Taxation to create an enabling environment for investment cooperation and protect the lawful rights and interests of investors from both sides. They pledged facilitation necessary in terms of administrative approval procedures, customs clearance and border entry and exit for company investors of the two sides.

3.2.3 The two sides noted with satisfaction the successful convocation of the High-Level Dialogue between Chinese and African Leaders and Business Representatives and the Second Conference of Chinese and African Entrepreneurs during the Beijing Summit, expressed congratulations on the establishment of the China-Africa Joint Chamber of Commerce and Industry and pledged their support to the Chamber. They hoped that the Chamber will become an effective platform of communication for promoting result-oriented economic, trade and investment cooperation between China and Africa.

3.2.4 The two sides agreed to strengthen cooperation among their small- and medium-sized enterprises to promote Africa's industrial development and enhance Africa's production and export capacity.

3.2.5 The Chinese Government, placing importance on facilitating investment expansion in Africa, decided to support related Chinese banks in setting up a China-Africa Development Fund whose total amount will gradually reach US\$5 billion to give encouragement and support to well-established and reputable Chinese companies in making investment in projects in Africa which will contribute to local technological progress, employment opportunities and sustainable socio-economic development.

3.2.6 China is ready to encourage, in the next three years, well-established Chinese companies to set up three to five overseas economic and trade cooperation zones in African countries where conditions permit.

3.3 Trade

Noting with pleasure the fast growth in two-way trade since the Second Ministerial Conference of the Forum and convinced that further expansion of trade serves the mutual interests of China and Africa, the two sides decided to:

--Continue to work to create favorable conditions to grow China-Africa trade in a more balanced manner. China pledged to further open up its market to Africa, increase from 190 to over 440 the number of export items to China eligible for zero-tariff treatment from the least developed countries in Africa having diplomatic relations with China and launch bilateral negotiations with countries concerned for the early conclusion and implementation of related agreements;

--Strengthen cooperation in customs, taxation, inspection and quarantine to facilitate healthy and orderly growth of China-Africa trade;

--Properly address, in a spirit of mutual understanding and accommodation, trade disputes and frictions through bilateral or multilateral friendly consultations;

--Gradually improve the mechanism of the China-Africa Joint Chamber of Commerce and Industry and give full play to its role in communication, coordination and trade facilitation.

3.4 Finance

3.4.1 Noting with pleasure the fruitful cooperation between the relevant Chinese financial institutions and the African financial institutions such as the African Development Bank, the Eastern and Southern African Trade and Development Bank and the West African

Development Bank, the two sides decided to push continuously for relevant cooperation and support business exchanges between commercial banks from both sides to enhance China-Africa economic cooperation.

3.4.2 China will encourage its financial institutions to set up more branches in Africa, and the African side agreed to provide necessary assistance in this regard. The African side wished China success in hosting the 2007 annual meeting of the African Development Bank.

3.5 Infrastructure

3.5.1 Bearing in mind the crucial role of infrastructure in Africa's development and the great potential for cooperation between the two sides with China's technology and development expertise applicable to Africa, the two sides agreed to keep infrastructure building, particularly transportation, telecommunications, water conservancy and power generation facilities, as a key area of cooperation.

3.5.2 The Chinese Government will give continued encouragement and support to Chinese companies in participating in Africa's infrastructure development while focusing on technical and managerial cooperation with African countries to help improve their capacity for self-development.

3.5.3 The African side pledged to further open the infrastructure sector. It welcomes Chinese enterprises' participation in infrastructure development in Africa and will provide them with necessary support and facilitation in this regard.

3.6 Cooperation in Energy and Resources

3.6.1 Noting that China and Africa are highly complementary in energy and resources sectors and that better information sharing and pragmatic cooperation in these sectors serves the long-term interests of both sides, the two sides resolved to give encouragement and support to their enterprises in conducting, under the principle of reciprocity, mutual benefit and common development, joint exploration and rational exploitation of energy and other resources through diversified forms of cooperation.

3.6.2 In the course of cooperation, China gives high priority to helping African countries turn their advantages in energy and resources into development strengths, protecting the local environment and promoting sustainable social and economic development in the local areas.

3.7 Cooperation in Science and Technology, Information, Air and Maritime Transport and Quality Inspection

3.7.1 The two sides agreed to promote cooperation in the development, application and transfer of technologies in accordance with the principle of mutual respect, mutual learning and mutual benefit. China will continue to provide training courses of practical technologies and carry out demonstration projects of technical assistance for extending China's scientific and technological achievements and applicable technologies in Africa.

3.7.2 The two sides agreed to step up scientific and technological cooperation in areas of common interest including agricultural bio-technology, solar energy utilization, geological survey, mining and development of new medicine.

3.7.3 The two sides agreed to strengthen cooperation in information infrastructure building, IT application, general telecommunications services, cyber and information security, and telecommunications human resources development. China supports the African countries in their efforts to narrow the digital divide and accelerate the building of an information society based on the proposals of the World Summit on the Information Society held in Tunisia.

3.7.4 The two sides agreed to encourage their aviation and shipping companies to establish more direct air and shipping links between China and Africa.

3.7.5 The two sides agreed to enhance cooperation in certification and accreditation, technology standards, measurement, consumer goods safety, quality inspection of industrial products, sanitary and phytosanitary measures, frontier health and quarantine, safety supervision on special equipment and other related areas.

IV. Cooperation in International Affairs

4.1 The two sides recognized that in the current international environment which is undergoing complex and profound changes, to strengthen consultation and cooperation between the two sides in international affairs serves the common interests of both sides and other developing countries.

4.2 The two sides reaffirmed their respect for the Charter of the United Nations, the Five Principles of Peaceful Coexistence, the principles in the Constitutive Act of the African Union and other universally recognized norms governing international relations. They pledged to work together to uphold the important role of the United Nations in international affairs and promote multilateralism and democracy in international relations. They supported increasing the authority and efficiency of the United Nations through reform, pointing out that such reform should be based on democratic negotiations and conducive to maintaining unity among UN member states and that full consideration should be given to the concerns of developing countries in carrying out such reform. In reforming the UN Security Council, priority should be given to increasing the representation of developing countries, African countries in particular, and consensus should be reached through full and in-depth consultation.

4.3 The two sides welcomed the establishment of the Human Rights Council by the United Nations and resolved to enhance cooperation in the Council and make concerted efforts to ensure that the Council respects historical, cultural and religious background of all countries and regions and is committed to advancing dialogue among different civilizations, cultures and religions. The Council should place equal emphasis on both civil and political rights and economic, social and cultural rights, with priority given to the right to development. It should handle human rights issues properly and work to eliminate double standard and the practice of politicizing human rights issues.

4.4 The two sides pledged to step up coordination and cooperation in working for the early resumption of the Doha Round of negotiations and a balanced and significant package of outcomes that will boost global economic development. They called for full consideration to be given to the development level and capacity of developing members. The special and differential treatment promised to developing members should be delivered to enable them to fully participate in the multilateral trade regime and truly benefit from it. China supported efforts by those African countries that are not yet WTO members to join the Organization.

4.5 Recognizing the difficulties and challenges Africa faces in achieving the UN Millennium Development Goals (MDGs), the two sides called on the international community to work actively to build an international environment conducive to poverty alleviation and common development, effectively implement the agreement reached at the Global Summit marking the 60th anniversary of the United Nations, and further strengthen the role of the United Nations in promoting development. The two sides will promote the establishment of a fair, proper and effective progress evaluation framework of the UN MDGs to oversee and facilitate the delivery of commitments on international cooperation and development. The two sides also called on the World Solidarity Fund for Struggle against Poverty to pay greater attention to the development of Africa and hoped that the international community pay adequate attention to the sustainable development of small island and landlocked countries in Africa.

4.6 The two sides agreed to strengthen counter-terrorism cooperation. They condemn and oppose terrorism in whatever form, and are opposed to double standard. They support the United Nations and UN Security Council in playing a leading role in the international campaign against terrorism and in helping African countries improve their counter-terrorism capability. China noted with pleasure the entry into force of the AU Convention on the Prevention and Combating of Terrorism and the establishment of the African Center for the Study and Research on Terrorism, and will explore ways of counter-terrorism cooperation with African countries.

4.7 The two sides called for increased international cooperation in promoting nuclear disarmament and non-proliferation of nuclear weapons. China supports Africa's efforts in realizing the objective of a nuclear-weapon-free zone in Africa on a voluntary basis. China pledged to continue to support and take part in the humanitarian de-mining operations in Africa and the effort to combat illicit trade in small arms and light weapons. It will provide financial and material assistance and related training for African countries within its capacity.

4.8 Recognizing the new challenge to global peace and security posed by non-traditional security issues such as natural disasters, refugees and displaced persons, illegal migration, transnational crimes, drug smuggling and communicable diseases, the two sides, guided by a new security concept with mutual trust, mutual benefit, equality and coordination at its core, agreed to strengthen exchanges and cooperation in the non-traditional security field.

4.9 The two sides vigorously pushed the international community to focus its attention on regional conflicts in Africa and take effective steps to help defuse these conflicts. The two sides will work to safeguard the fundamental interests of Africa in the UN Security Council. China will enhance cooperation with Africa in the prevention, management and resolution of regional conflicts.

V. Cooperation in Social Development

5.1 Development Assistance and Debt Relief

5.1.1 The African side recognized that China has provided development assistance to African countries over many years and that it has reduced and canceled part of the government debt owed to China by heavily indebted poor countries (HIPC) and least developed countries (LDC) in Africa that has become mature. It reaffirmed that such genuine and selfless assistance has promoted the sustainable economic and social development in Africa.

5.1.2 The Chinese Government decided to:

--Continue to provide development assistance to African countries to the best of its ability and by 2009 double the size of its assistance to African countries in 2006;

--Provide US\$3 billion of preferential loans and US\$2 billion preferential export buyer's credit to African countries in the next three years on more favorable terms, more so for HIPC's and LDC's in Africa;

--Cancel government interest free loans that had become due by the end of 2005 contracted by HIPC's and LDC's in Africa with diplomatic ties with China and take an active part in debt relief operations for Africa within the international multilateral framework;

--Actively participate in bilateral and multilateral assistance plans for African countries in post-war reconstruction, humanitarian rescue and relief and poverty reduction.

5.2 Human Resources Development

5.2.1 The two sides noted with satisfaction that through concerted efforts, the 2004-2006 China-Africa Inter-governmental Human Resources Development Plan adopted at the Second FOCAC Ministerial Conference has been successfully implemented. China has trained over 10,000 African professionals in various fields under the African Human Resources Development Fund (AHRDF).

5.2.2 The Chinese Government will continue to provide specific training of professionals and management personnel for African countries in response to their needs and will improve the follow-up monitoring mechanism to ensure the effectiveness of training. It pledged to increase input, based on AHRDF, to train 15,000 professionals for African countries in the next three years. The African side undertook to provide necessary support and assistance in terms of selecting trainees and providing logistical services.

5.3 Culture

5.3.1 The two sides expressed satisfaction with the progress made in their cultural exchanges and cooperation. Both China and Africa have a splendid history and culture. To strengthen exchanges between the Chinese and African civilizations and enhance bilateral cultural interactions will enrich the new type of China-Africa strategic partnership and will also set an example for dialogue and exchanges among different civilizations and thus advance the building of a harmonious world.

5.3.2 The two sides resolved to actively implement the bilateral government exchange programs and support and promote cultural exchanges as well as art exhibitions and performances at the local level and between the peoples. The African side expressed appreciation of China's decision to set up the African Cultural Visitors Program to enhance cultural exchanges between the two sides.

5.4 Education

5.4.1 Recognizing the importance of education as the foundation and key for achieving sustainable social and economic development, the two sides decided to expand China-Africa cooperation in education on the basis of existing sound cooperation.

5.4.2 Taking note of the success of the China-Africa Forum of Ministers of Education last November, the two sides expressed the view that holding this Forum on a regular basis will help promote their cooperation and dialogue in education.

5.4.3 The two sides resolved to encourage more exchanges and closer cooperation between institutions of higher learning of the two sides, take steps to ensure the effectiveness of the bilateral student exchange programs, and carry out consultation on concluding agreements on mutual accreditation of academic degrees.

5.4.4 The Chinese Government decided to:

--Help African countries set up 100 rural schools in the next three years;

--Increase the number of Chinese government scholarships to African students from the current 2,000 per year to 4,000 per year by 2009;

--Provide annual training for a number of educational officials as well as heads and leading teachers of universities, primary, secondary and vocational schools in Africa;

--Establish Confucius Institutes in African countries to meet their needs in the teaching of the Chinese language and encourage the teaching of African languages in relevant Chinese universities and colleges.

5.5 Medical Care and Public Health

5.5.1 The two sides expressed satisfaction at the progress in their cooperation in public health since the Second Ministerial Conference of FOCAC. The African countries concerned are particularly appreciative of the dedicated assistance provided by Chinese medical teams and pledged to provide proper working and living conditions for them.

5.5.2 The African side noted with pleasure that the Chinese Government has adopted effective measures to provide timely assistance to African countries in the prevention and treatment of malaria, HIV/AIDS and avian influenza. The two sides resolved to increase exchanges and cooperation in the prevention and treatment of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis, Ebola, Chikungunya, avian influenza and other communicable diseases and in the fields of quarantine and public health emergency response mechanism.

5.5.3 The Chinese Government decided to:

--Assist African countries in building 30 hospitals and provide RMB300 million of grant for providing anti-malaria drugs to African countries and building 30 demonstration centers for prevention and treatment of malaria in the next three years;

--Continue to send and send new and additional medical teams to Africa in the next three years on the basis of China's own capacity and the need of African countries and actively explore with African countries new ways of providing such service;

--Continue to provide medicines and medical supplies needed by African countries and help them establish and improve medical facilities and train medical workers.

5.6 Environmental Protection

5.6.1 The two sides fully recognized the importance of environmental protection for achieving sustainable development and were glad to note the success of the Conference on China-Africa Cooperation in Environmental Protection in February 2005 and the substantive progress made in their cooperation in environmental protection. The African side expressed appreciation of the fund provided by the Chinese Government for the establishment of the UNEP China-Africa Environment Center.

5.6.2 The two sides resolved to promote dialogue and exchanges in environmental protection and cooperation in human resources development. In the next three years, China will increase year after year the number of environmental protection administrators and experts from Africa to receive training in China. The two sides will work with the UNEP for multilateral cooperation in environmental protection.

5.6.3 The two sides agreed to step up cooperation in capacity building, prevention and control of water pollution and desertification, maintenance of bio-diversity and the development of environmental protection industry and demonstration projects.

5.7 Tourism

5.7.1 The two sides were pleased to note the substantive progress made in bilateral tourism cooperation. They are convinced that such cooperation will help promote understanding and friendship between their peoples.

5.7.2 The two sides noted that following the Second Ministerial Conference of FOCAC in 2003, Uganda, Madagascar, Botswana, the Kingdom of Lesotho, Namibia and Ghana acquired the Approved Destination Status (ADS) for Chinese tourists. With the new decision of the Chinese Government to extend ADS to nine African countries including Algeria, Cape Verde, Cameroon, Gabon, Rwanda, Mali, Mozambique, Benin and Nigeria, there are now 26 ADS countries in Africa. The Chinese Government will extend ADS to more qualified African countries at their request. The African side welcomes more visits by Chinese tourists and encourages more African tourists to travel to China.

5.8 News Media

5.8.1 Recognizing that increased contacts between their respective news media contribute to comprehensive and objective news coverage of the other side, the two sides encouraged their respective news media to play a positive role in enhancing mutual understanding and friendship.

5.8.2 The two sides support multi-level exchanges and cooperation in various forms between their press authorities and media and exchange more visits between media groups.

5.8.3 The two sides support and encourage more report and coverage by their news media of the other side and will provide mutual assistance and facilitation to each other's news agencies in sending resident and non-resident correspondents for news reporting.

5.8.4 The Chinese side will continue to host workshops for African correspondents and invite heads of press authorities and media groups as well as correspondents from Africa to China to exchange views, cover news and explore ways of conducting effective cooperation.

5.8.5 The two sides agreed to expand cooperation in radio and television broadcasting. China will focus on helping African countries train radio and television staff.

5.9 People-to-People, Youth and Women Exchanges

5.9.1 Recognizing the important role of people-to-people exchanges in increasing understanding and friendship between Chinese and African peoples, the two sides decided to increase people-to-people contacts and consolidate traditional friendship to ensure that the China-Africa friendship will be passed on from generation to generation.

5.9.2 The two sides expressed satisfaction at bilateral youth exchanges and recognized the positive role of the China-Africa Youth Festival in enhancing mutual understanding and friendship between Chinese and African young people. To boost cooperation in the development of Chinese and African youth, the two sides agreed to, in the next three years, develop and improve the communications network and the mechanism of collective dialogue between the youth in China and Africa and continue to hold China-Africa Youth Festivals.

5.9.3 China decided to gradually expand the "Chinese Young Volunteers Serving Africa" program. In the next three years, China will dispatch 300 young volunteers to African countries to work in medical, health, sports, agriculture, education and other fields.

5.9.4 Recognizing the importance of promoting gender equality and women's empowerment and noting with satisfaction the existing extensive exchanges between Chinese and African women, the two sides decided to continue to promote such exchanges and cooperation through various forms.

5.9.5 China attaches importance to and will expand sports exchanges and cooperation with African countries. The African countries support China in hosting the 2008 Olympic Games. They will take an active part in this sports event and wish the 2008 Olympic Games a great success.

Zdroj: Ministerstvo zahraničí ČLR

Příloha 7: China's African Policy

Foreword

The first few years of the new century witness a continuation of complex and profound changes in the international situation and further advance of globalization. Peace and development remain the main themes of our times. Safeguarding peace, promoting development and enhancing cooperation, which is the common desire of all peoples, represents the irresistible historical trend. On the other hand, destabilizing factors and uncertainties in the international situation are on the rise. Security issues of various kinds are interwoven. Peace remains evasive and development more pressing.

China, the largest developing country in the world, follows the path of peaceful development and pursues an independent foreign policy of peace. China stands ready to develop friendly relations and cooperation with all countries on the basis of the Five Principles of Peaceful Coexistence so as to contribute to peace, stability and common prosperity around the world.

The African continent, which encompasses the largest number of developing countries, is an important force for world peace and development. China-Africa traditional friendly relations face fresh opportunities under the new circumstances. By this African Policy Paper, the Chinese Government wishes to present to the world the objectives of China's policy towards Africa and the measures to achieve them, and its proposals for cooperation in various fields in the coming years, with a view to promoting the steady growth of China-Africa relations in the long term and bringing the mutually-beneficial cooperation to a new stage.

Part I:

Africa's Position and Role

Africa has a long history, vast expanse of land, rich natural resources and huge potential for development. After long years of struggle, the African people freed themselves from colonial rule, wiped out apartheid, won independence and emancipation, thus making significant contribution to the progress of civilization.

Following their independence, countries in Africa have been conscientiously exploring a road to development suited to their national conditions and seeking peace, stability and development by joint efforts. Thanks to the concerted efforts of African countries and the Organization of African Unity (OAU)/the African Union (AU), the political situation in Africa has been stable on the whole, regional conflicts are being gradually resolved and economy has been growing for years. The NEPAD has drawn up an encouraging picture of African rejuvenation and development. African countries have actively participated in the South-South cooperation and worked for the North-South dialogue. They are playing an increasingly important role in international affairs.

Africa still faces many challenges on its road of development. However, with the persistent efforts of African countries and the continuous support of the international community, Africa will surely surmount difficulties and achieve rejuvenation in the new century.

Part II:

China's Relations with Africa

China-Africa friendship is embedded in the long history of interchange. Sharing similar historical experience, China and Africa have all along sympathized with and supported each other in the struggle for national liberation and forged a profound friendship.

The founding of the People's Republic of China and the independence of African countries ushered in a new era in China-Africa relations. For over half a century, the two sides have enjoyed close political ties and frequent exchange of high-level visits and people-to-people contacts. Our bilateral trade and economic cooperation have grown rapidly; cooperation in other fields has yielded good results; and consultation and coordination in international affairs have been intensified. China has provided assistance to the best of its ability to African countries, while African countries have also rendered strong support to China on many occasions.

Sincerity, equality and mutual benefit, solidarity and common development-these are the principles guiding China-Africa exchange and cooperation and the driving force to lasting China-Africa relations.

Part III:

China's African Policy

Enhancing solidarity and cooperation with African countries has always been an important component of China's independent foreign policy of peace. China will unswervingly carry forward the tradition of China-Africa friendship, and, proceeding from the fundamental interests of both the Chinese and African peoples, establish and develop a new type of strategic partnership with Africa, featuring political equality and mutual trust, economic win-win cooperation and cultural exchange. The general principles and objectives of China's African policy are as follows:

- Sincerity, friendship and equality. China adheres to the Five Principles of Peaceful Coexistence, respects African countries' independent choice of the road of development and supports African countries' efforts to grow stronger through unity.
- Mutual benefit, reciprocity and common prosperity. China supports African countries' endeavor for economic development and nation building, carries out cooperation in various forms in the economic and social development, and promotes common prosperity of China and Africa.
- Mutual support and close coordination. China will strengthen cooperation with Africa in the UN and other multilateral systems by supporting each other's just demand and reasonable propositions and continue to appeal to the international community to give more attention to questions concerning peace and development in Africa.
- Learning from each other and seeking common development. China and Africa will learn from and draw upon each other's experience in governance and development, strengthen exchange and cooperation in education, science, culture and health. Supporting African countries' efforts to enhance capacity building, China will work together with Africa in the exploration of the road of sustainable development.

The one China principle is the political foundation for the establishment and development of China's relations with African countries and regional organizations. The Chinese Government appreciates the fact that the overwhelming majority of African countries abide by the one China principle, refuse to have official relations and contacts with Taiwan and support China's great cause of reunification. China stands ready to establish and develop state-to-state relations with countries that have not yet established diplomatic ties with China on the basis of the one China principle.

Part IV

Enhancing All-round

Cooperation Between

China and Africa

1. The political field

(1) High-level visits

China will maintain the momentum of mutual visits and dialogues between Chinese and African leaders, with a view to facilitating communication, deepening friendship and promoting mutual understanding and trust.

(2) Exchanges between legislative bodies

China favors increased multi-level and multi-channel friendly exchanges on the basis of mutual respect between China's National People's Congress (NPC) on the one hand and parliaments of African countries and the Pan-African Parliament of the AU on the other, for the purpose of deepening understanding and cooperation.

(3) Exchanges between political parties

The Communist Party of China (CPC) develops exchanges of various forms with friendly political parties and organizations of African countries on the basis of the principles of independence, equality, mutual respect and non-interference in each other's internal affairs. The purpose of such exchanges is to increase understanding and friendship and seek trust and cooperation.

(4) Consultation mechanisms

Mechanisms such as national bilateral committees between China and African countries, political consultation between foreign ministries, joint(mixed) committees on trade and economic cooperation and mixed committees on science and technology should be established and improved, so as to institutionalize dialogue and consultation in a flexible and pragmatic manner.

(5) Cooperation in international affairs

China will continue to strengthen solidarity and cooperation with African countries on the international arena, conduct regular exchange of views, coordinate positions on major international and regional issues and stand for mutual support on major issues concerning state sovereignty, territorial integrity, national dignity and human rights. China supports African nations' desire to be an equal partner in international affairs. China is devoted, as are African nations, to making the UN play a greater role, defending the purposes and principles of the UN Charter, establishing a new international political and economic order featuring justice, rationality, equality and mutual benefit, promoting more democratic international relationship and rule of law in international affairs and safeguarding the legitimate rights and interests of developing countries.

(6) Exchanges between local governments

China's Central Government attaches importance to the exchanges between local governments of China and African countries, vigorously supports twin province/state and twin city relationship aimed at facilitating bilateral exchanges and cooperation in local development and administration.

2. The economic field

(1) Trade

The Chinese Government will adopt more effective measures to facilitate African commodities' access to Chinese market and fulfill its promise to grant duty-free treatment to some goods from the least developed African countries, with a view to expanding and balancing bilateral trade and optimizing trade structure. It intends to settle trade disputes and frictions properly through bilateral or multilateral friendly consultation, mutual understanding and mutual accommodation. Efforts will be made to encourage business communities on both sides to set up China-Africa Joint Chamber of Commerce and Industry. When conditions are ripe, China is willing to negotiate Free Trade Agreement (FTA) with African countries and African regional organizations.

(2) Investment

The Chinese Government encourages and supports Chinese enterprises' investment and business in Africa, and will continue to provide preferential loans and buyer credits to this end. The Chinese Government is ready to explore new channels and new ways for promoting investment cooperation with African countries, and will continue to formulate and improve relevant policies, provide guidance and service and offer convenience. African countries are welcome to make investment in China. The Chinese Government will continue to negotiate, conclude and implement the Agreement on Bilateral Facilitation and Protection of Investment and the Agreement on Avoidance of Double Taxation with African Countries. The two sides should work together to create a favorable environment for investment and cooperation and protect the legitimate rights and interests of investors from both sides.

(3) Financial cooperation

To further develop China-Africa cooperation in the area of finance, the Chinese Government will support the effort of Chinese financial institutions to increase exchanges and cooperation with their counterparts in African countries as well as regional financial institutions in Africa.

(4) Agricultural cooperation

China intends to further promote its agricultural cooperation and exchanges with African nations at various levels, through multiple channels and in various forms. Focus will be laid on the cooperation in land development, agricultural plantation, breeding technologies, food security, agricultural machinery and the processing of agricultural and side-line products. China will intensify cooperation in agricultural technology, organize training courses of practical agricultural technologies, carry out experimental and demonstrative agricultural technology projects in Africa and speed up the formulation of China-Africa Agricultural Cooperation Program.

(5) Infrastructure

The Chinese Government will step up China-Africa cooperation in transportation, communication, water conservancy, electricity and other infrastructures. It will vigorously encourage Chinese enterprises to participate in the building of infrastructure in African countries, scale up their contracts, and gradually establish multilateral and bilateral mechanisms on contractual projects. Efforts will be made to strengthen technology and management cooperation, focusing on the capacity-building of African nations.

(6) Resources cooperation

The Chinese Government facilitates information sharing and cooperation with Africa in resources areas. It encourages and supports competent Chinese enterprises to cooperate with African nations in various ways on the basis of the principle of mutual benefit and common development, to develop and exploit rationally their resources, with a view to helping African countries to translate their advantages in resources to competitive strength, and realize sustainable development in their own countries and the continent as a whole.

(7) Tourism cooperation

China will implement the program of Chinese citizens' group tour to some African nations and, grant more African countries, as they wish and as far as feasible, Approved Destination Status for out-bound Chinese tourist groups. China welcomes citizens from African nations for a tour of the country.

(8) Debt reduction and relief

China is ready to continue friendly consultation with some African countries with a view to seek solution to, or reduction of, the debts they owe to China. It will urge the international community, developed countries in particular, to take more substantial action on the issue of debt reduction and relief for African nations.

(9) Economic assistance

In light of its own financial capacity and economic situation, China will do its best to provide and gradually increase assistance to African nations with no political strings attached.

(10) Multilateral cooperation

China is ready to enhance consultation and coordination with Africa within multilateral trade systems and financial institutions and work together to urge the UN and other international organizations to pay more attention to the question of economic development, promote South-South cooperation, push forward the establishment of a just and rational multilateral trade system and make the voices of developing countries heard in the decision-making of international financial affairs. It will step up cooperation with other countries and international organizations to support the development of Africa and help realize Millennium Development Goals in Africa.

3. Education, science, culture, health and social aspects

(1) Cooperation in human resources development and education

The Chinese Government will give full play to the role of its "African Human Resources Development Foundation" in training African personnel. It will identify priority areas, expand areas of cooperation and provide more input according to the needs of African countries so as to achieve greater results.

Exchange of students between China and Africa will continue. China will increase the number of government scholarships as it sees fit, continue to send teachers to help African countries in Chinese language teaching and carry out educational assistance project to help develop Africa's weak disciplines. It intends to strengthen cooperation in such fields as vocational education and distance learning while encouraging exchanges and cooperation between educational and academic institutions of both sides.

(2) Science and technology cooperation

Following the principles of mutual respect, complementarity and sharing benefits, China will promote its cooperation with Africa in the fields of applied research, technological development and transfer, speed up scientific and technological cooperation in the fields of common interest, such as bio-agriculture, solar energy utilization, geological survey, mining and R&D of new medicines. It will continue its training programs in applied technologies for African countries, carry out demonstration programs of technical assistance, and actively help disseminate and utilize Chinese scientific and technological achievements and advanced technologies applicable in Africa.

(3) Cultural exchanges

China will implement agreements of cultural cooperation and relevant implementation plans reached with African countries, maintain regular contacts with their cultural departments and increase exchanges of artists and athletes. It will guide and promote cultural exchanges in diverse forms between people's organizations and institutions in line with bilateral cultural exchange programs and market demand.

(4) Medical and health cooperation

China is ready to enhance medical personnel and information exchange with Africa. It will continue to send medical teams and provide medicines and medical materials to African countries, and help them establish and improve medical facilities and train medical personnel. China will increase its exchanges and cooperation with African countries in the prevention

and treatment of infectious diseases including HIV/AIDS and malaria and other diseases, research and application of traditional medicine and experience concerning mechanism for public health emergencies.

(5) Media cooperation

China wishes to encourage multi-tiered and multi-formed exchange and cooperation between the media on both sides, so as to enhance mutual understanding and enable objective and balanced media coverage of each other. It will facilitate the communication and contacts between relevant government departments for the purpose of sharing experiences on ways to handle the relations with media both domestic and foreign, and guiding and facilitating media exchanges.

(6) Administrative cooperation

China will carry out exchange and cooperation with African countries in civil service system building, public administration reform and training of government personnel. The two sides may study the feasibility of setting up a mechanism for personnel and administrative cooperation.

(7) Consular cooperation

China will hold regular/irregular consular consultations with African countries during which the two sides may have amicable discussions on urgent problems or questions of common interest in bilateral or multilateral consular relations in order to improve understanding and expand cooperation. The Chinese side will work with Africa to facilitate personnel flow and ensure the safety of their nationals.

(8) People-to-people exchange

China will encourage and facilitate the exchanges between people's organizations of China and Africa, especially the youth and women, with a view to increasing the understanding, trust and cooperation of people on both sides. It will encourage and guide Chinese volunteers to serve in African countries.

(9) Environmental cooperation

China will actively promote China-Africa cooperation in climate change, water resources conservation, anti-desertification, bio-diversity and other areas of environmental protection by facilitating technological exchange.

(10) Disaster reduction, relief and humanitarian assistance

China will actively carry out personnel exchange, training and technological cooperation in the fields of disaster reduction and relief. It will respond quickly to African countries' request for urgent humanitarian aid, encourage and support exchange and cooperation between the Red Cross Society of China and other NGOs on the one side and their African counterparts on the other side.

4. Peace and security

(1) Military cooperation

China will promote high-level military exchanges between the two sides and actively carry out military-related technological exchanges and cooperation. It will continue to help train African military personnel and support defense and army building of African countries for their own security.

(2) Conflict settlement and peacekeeping operations

China supports the positive efforts by the AU and other African regional organizations and African countries concerned to settle regional conflicts and will provide assistance within our own capacity. It will urge the UN Security Council to pay attention to and help resolve regional conflicts in Africa. It will continue its support to and participation in UN peacekeeping operations in Africa.

(3) Judicial and police cooperation

China is prepared to promote exchange and cooperation between Chinese and African judicial and law enforcement departments. The two sides may learn from each other in legal system building and judicial reform so as to be better able to prevent, investigate and crack down on crimes. China will work together with African countries to combat transnational organized crimes and corruption, and intensify cooperation on matters concerning judicial assistance, extradition and repatriation of criminal suspects.

China will cooperate closely with immigration departments of African countries in tackling the problem of illegal migration, improve exchange of immigration control information and set up an unimpeded and efficient channel for intelligence and information exchange.

(4) Non-traditional security areas

In order to enhance the ability of both sides to address non-traditional security threats, it is necessary to increase intelligence exchange, explore more effective ways and means for closer cooperation in combating terrorism, small arms smuggling, drug trafficking, transnational economic crimes, etc.

Part V:

Forum on China-Africa

Cooperation And Its

Follow-up Actions

Launched in 2000, the Forum on China-Africa Cooperation has become an effective mechanism for the collective dialogue and multilateral cooperation between China and Africa and put in place an important framework and platform for a new type of China-Africa partnership featuring long-term stability, equality and mutual benefit.

China attaches importance to the positive role of the Forum on China-Africa Cooperation in strengthening political consultation and pragmatic cooperation between China and Africa,

and stands ready to work with African countries to conscientiously implement the Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation, the Program for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development and the Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006) and its follow-up action plans. China will work with African countries within the framework of the Forum to explore new ways to enhance mutual political trust, promote the comprehensive development of pragmatic cooperation, further improve the mechanism of the forum, and try to find the best way for furthering cooperation between the Forum and the NEPAD.

Part VI:

China's Relations with African

Regional Organizations

China appreciates the significant role of the AU in safeguarding peace and stability in the region and promoting African solidarity and development. China values its friendly cooperation with the AU in all fields, supports its positive role in regional and international affairs and stands ready to provide the AU assistance to the best of its capacity.

China appreciates and supports the positive role of Africa's sub-regional organizations in promoting political stability, economic development and integration in their own regions and stands ready to enhance its amicable cooperation with those organizations.

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Příloha 8: Vzájemný obchod USA-Afrika 2000-2008 (v mil USD)					
zdroj: Bureau of Economic Analysis					
	2008		2007		2006
Nigérie	42170,2	Nigérie	35548,1	Nigérie	30096,6
Angola	21027,7	Alžírsko	19468,5	Alžírsko	16557,8
Alžírsko	20598	JAR	14575,5	Angola	13269,3
JAR	16468,9	Angola	13787,7	JAR	11962,5
Egypt	8401,3	Egypt	7723,5	Egypt	6528,5
Kongo	5258,3	Libye	3896	Kongo	3235,2
Libye	4899,8	Kongo	3210,7	Libye	2907,1
Rovníková Guinea	3551,8	Gabon	2659,4	Rovníková Guinea	2284,5
Čad	3396,8	Čad	2211,6	Čad	1979,3
Gabon	2571,4	Rovníková Guinea	2013,3	Gabon	1496,5
Maroko	2397,5	Maroko	1952,6	Maroko	1399,8
Pobřeží slonoviny	1345,7	Keňa	903,3	Keňa	879,7
Tunisko	1146,5	Tunisko	860,6	Pobřeží slonoviny	849,1
Benin	877,2	Pobřeží slonoviny	761,7	Tunisko	833,3
Ghana	831,1	Ghana	615,2	Ghana	481,7
Keňa	818	Lesotho	450,6	Lesotho	412,4
Kamerun	739	Kamerun	430,2	Kamerun	393,3
Namibie	581,5	Madagaskar	370	Madagaskar	325,8
Etiopie	453,8	Namibie	347,5	Botswana	279
KDR	396,5	KDR	319,4	Mauritius	254,5
Madagaskar	395,2	Benin	294,5	Niger	252,9
Lesotho	375,4	Togo	282,6	Namibie	242,7
Libérie	300,1	Etiopie	255,7	Etiopie	218,4
Botswana	281	Botswana	241,3	Libérie	207,7
Mozambik	230,2	Mauritius	237,1	Tanzánie	195,3
Mauritius	227,7	Tanzánie	220,2	Svazijsko	168
Tanzánie	225,1	Libérie	191	Guinea	158,7
Guinea	208,4	Zimbabwe	177,8	KDR	155,8
Zimbabwe	204,9	Svazijsko	174,3	Zimbabwe	150,9
Senegal	155	Guinea	172,7	Mauritánie	141,3
Mauritánie	152,9	Senegal	168,9	Senegal	117,6
Súdán	148,3	Mozambik	120,4	Benin	116,1
Džibutsko	147,8	Zambie	118,2	Togo	112
Svazijsko	146	Malawi	110,7	Malawi	105,2
Uganda	141,2	Uganda	107	Súdán	83,1
Zambie	130,2	Sierra Leone	103,6	Mozambik	80
Togo	128,2	Mauritánie	103,4	Zambie	80
Malawi	108,3	Súdán	86,6	Sierra Leone	75,3
Sierra Leone	107,2	Niger	78,9	Uganda	72,4
Niger	94,3	Džibutsko	63,4	Mali	51,1
Somálsko	64,5	Mali	41,4	Džibutsko	50,9
Mali	36	Burkina Faso	34,6	Středoafriická rep.	29,4
Rwanda	34,1	Rwanda	28,8	Gambie	21,5
Středoafriická rep.	31,9	Středoafriická rep.	22,6	Rwanda	20,6
Gambie	29,5	Somálsko	20,9	Somálsko	20,3
Seychely	29,4	Gambie	20,1	Seychely	19,6
Burkina Faso	25,1	Seychely	19,8	Burkina Faso	19,1
Eritrea	15	Sv. Tomáš	8,8	Kapverdy	14,6
Kapverdy	12,6	Burundi	8	Eritrea	9,7
Burundi	10,1	Kapverdy	7,8	Burundi	7,8
Sv. Tomáš	3,4	Guinea Bissau	6,6	Guinea Bissau	6

Guinea Bissau	2,3	Eritrea	6,5	Sv. Tomáš	3,9
Komory	1,3	Komory	0,9	Komory	1,6
	2005		2004		2003
Nigérie	25860,6	Nigérie	17802,8	Nigérie	11410,5
Alžírsko	11613,8	JAR	9123,3	JAR	7443,7
JAR	9792,5	Alžírsko	8381,1	Alžírsko	5235,8
Angola	9413,4	Angola	5115,1	Angola	4757,7
Egypt	5250,5	Egypt	4361,6	Egypt	3749,7
Gabon	2914,7	Gabon	2559,7	Gabon	2032,5
Rovníková Guinea	1842,6	Rovníková Guinea	1385,7	Rovníková Guinea	1239,2
Kongo	1727	Maroko	1040,9	Maroko	853,7
Libye	1674,1	Kongo	923,2	Pobřeží slonoviny	592,1
Čad	1551,9	Pobřeží slonoviny	832,8	Kongo	511,4
Pobřeží slonoviny	1322,2	Čad	797,6	Keňa	445,8
Keňa	980,5	Keňa	746,1	Etiopie	439,6
Maroko	970,8	Madagaskar	505,2	Madagaskar	430
Etiopie	571,9	Lesotho	472,4	Lesotho	398,2
Tunisko	525	Tunisko	467,3	Mauritius	329,9
Ghana	495,8	Ghana	455	Kamerun	304,7
Lesotho	407,6	Kamerun	407,8	Ghana	291,1
Madagaskar	351,8	Etiopie	396	Tunisko	272,9
KDR	328,6	Libye	370,8	KDR	205,1
Mauritius	252,8	Namibie	312,8	Svazijsko	170,4
Botswana	245,5	Mauritius	298,8	Namibie	151,2
Namibie	241,8	Svazijsko	211,2	Senegal	106,3
Svazijsko	210,8	KDR	191	Guinea	105
Kamerun	175,5	Tanzánie	151,8	Zimbabwe	98,3
Guinea	168,3	Libérie	145,2	Malawi	93,1
Senegal	162,2	Botswana	127,6	Libérie	92,8
Libérie	160,1	Zimbabwe	123,5	Tanzánie	88,9
Niger	144	Guinea	123	Eritrea	87,4
Malawi	143,5	Senegal	92,4	Čad	86,9
Zimbabwe	139,8	Uganda	89,3	Uganda	76,5
Tanzánie	130,1	Mozambik	87,3	Mozambik	70,5
Súdán	121,7	Malawi	82,3	Botswana	39,6
Uganda	88,4	Súdán	72,1	Niger	37,6
Mauritánie	86,9	Niger	60,9	Mauritánie	35,8
Mozambik	74,7	Zambie	58,9	Sierra Leone	34,7
Benin	72,8	Kapverdy	54,7	Mali	33,8
Zambie	60,8	Eritrea	54,5	Džibutsko	32,3
Džibutsko	48,7	Sierra Leone	51,5	Zambie	32
Sierra Leone	47,1	Benin	47,3	Benin	30,8
Mali	36	Mali	46,6	Súdán	29
Togo	34,3	Džibutsko	44,7	Gambie	26,8
Eritrea	32,4	Mauritánie	41,7	Togo	21
Gambie	31	Středoafriická rep.	38,8	Seychely	20,2
Burkina Faso	27,2	Guinea Bissau	27,8	Kapverdy	14,7
Seychely	23,8	Togo	25,3	Burkina Faso	11,9
Středoafriická rep.	20,5	Gambie	23,6	Rwanda	10,5
Rwanda	16,8	Burkina Faso	22,6	Středoafriická rep.	9,4
Burundi	12,5	Burundi	20,7	Burundi	8,9
Kapverdy	12,5	Seychely	19,8	Somálsko	7,2
Sv. Tomáš	10,4	Komory	17,2	Komory	4,6
Somálsko	9,1	Rwanda	16,6	Guinea Bissau	3,1
Guinea Bissau	2,2	Somálsko	9,8	Sv. Tomáš	1,5
Komory	1,7	Sv. Tomáš	3,8	Libye	0,2

	2002		2001		2000
Nigérie	7003	Nigérie	9730	Nigérie	11259,5
JAR	6559,8	JAR	7391,9	JAR	7299,4
Egypt	4224,5	Egypt	4446,8	Egypt	4221,9
Angola	3496,9	Alžírsko	3739,9	Angola	3780,6
Alžírsko	3344,6	Angola	3371,7	Alžírsko	3586
Gabon	1653	Gabon	1732,8	Gabon	2260
Maroko	957,9	Maroko	716,5	Maroko	964,1
Rovníková Guinea	610,9	Keňa	705,7	Kongo	613,6
Keňa	459,9	Kongo	563,6	Pobřeží slonoviny	478,8
Pobřeží slonoviny	452,8	Rovníková Guinea	544,1	Ghana	395,8
Kamerun	328,1	Pobřeží slonoviny	430,1	Tunisko	383,2
Lesotho	323,9	Tunisko	397,8	Keňa	347,7
Ghana	308,9	Ghana	386,7	Mauritius	309,9
Mauritius	308,2	Mauritius	306,9	Rovníková Guinea	250,3
Tunisko	287,8	Namibie	292,9	KDR	225,1
Kongo	234,4	Madagaskar	292,7	Kamerun	214,5
KDR	232,2	Kamerun	285,7	Etiopie	193,8
Madagaskar	231,1	Lesotho	215,9	Madagaskar	173,1
Zimbabwe	152,2	Seychely	200,1	Zimbabwe	164,8
Guinea	134,6	Senegal	183,6	Guinea	156,4
Čad	132,9	KDR	172,7	Lesotho	141,2
Svazijsko	126,1	Guinea	161,1	Namibie	125,3
Namibie	115,2	Čad	142,9	Svazijsko	119,7
Mozambik	103,1	Zimbabwe	122	Libérie	88,5
Malawi	100,7	Tanzánie	91,7	Senegal	86,1
Tanzánie	87,2	Malawi	90,7	Mozambik	81,2
Etiopie	86,1	Etiopie	90,1	Tanzánie	76,9
Senegal	78,2	Libérie	79,1	Botswana	72,5
Libérie	73,5	Svazijsko	77	Malawi	69
Botswana	61	Niger	68	Uganda	57,3
Džibutsko	60,4	Botswana	64,1	Niger	43,6
Zambie	43,6	Uganda	49,4	Mali	41,8
Niger	41,7	Mali	38,6	Zambie	36,8
Uganda	39,2	Mozambik	35,7	Benin	28,9
Benin	35,6	Benin	33,6	Rwanda	24,1
Seychely	34,6	Sierra Leone	32,2	Sierra Leone	22,6
Eritrea	29	Zambie	31,4	Súdán	19
Sierra Leone	28,9	Togo	29,1	Burkina Faso	18,4
Mauritánie	23,7	Mauritánie	25,8	Libye	18
Burkina Faso	21,5	Rwanda	24,5	Džibutsko	17,1
Libye	18,3	Eritrea	21,6	Eritrea	16,9
Togo	16,5	Súdán	20,3	Togo	16,6
Mali	13,6	Džibutsko	19,5	Mauritánie	16,5
Rwanda	13,3	Komory	12	Čad	15,3
Súdán	12,1	Sv. Tomáš	11	Seychely	14,9
Kapverdy	11,5	Burkina Faso	9,4	Kapverdy	11,4
Gambie	9,8	Kapverdy	9,2	Burundi	9,8
Středoafriická rep.	8,6	Gambie	9	Gambie	9,3
Somálsko	6,4	Libye	9	Somálsko	5,2
Komory	5,3	Burundi	7,9	Středoafriická rep.	4,8
Guinea Bissau	2,4	Somálsko	6,9	Komory	3,9
Burundi	2,3	Středoafriická rep.	6,2	Sv. Tomáš	1,5
Sv. Tomáš	2,2	Guinea Bissau	0,8	Guinea Bissau	0,7

Příloha 9: Americká rozvojová pomoc Africe (2002-2007)					
zdroj: USAID, v tisících USD, hodnoty za rok 2007 jsou požadavkem USAID na Kongres					
	2002		2003		2004
Egypt	658839	Egypt	913349	Egypt	573953
Etiopie	105792	Etiopie	405736	Súdán	338149
Súdán	91321	Uganda	145793	Etiopie	332875
Angola	89182	Súdán	137187	Uganda	157521
Uganda	87182	Angola	120660	Keňa	114541
Nigérie	66534	Keňa	88012	Angola	86145
Keňa	64792	Eritrea	77105	JAR	75576
Mozambik	58416	KDR	75622	Zambie	73690
JAR	58308	Nigérie	75146	KDR	70887
Zambie	54382	Mozambik	67584	Mozambik	70144
Ghana	47025	JAR	62958	Eritrea	69870
KDR	44543	Tanzánie	61144	Nigérie	65257
Malawi	43567	Ghana	60741	Tanzánie	61042
Sierra Leone	41834	Zambie	54230	Ghana	55056
Zimbabwe	40484	Mali	40812	Rwanda	44134
Mali	37531	Rwanda	39862	Mali	39542
Rwanda	35500	Sierra Leone	35187	Malawi	38963
Senegal	30745	Guinea	33636	Madagaskar	33220
Madagaskar	29768	Senegal	32327	Guinea	29843
Tanzánie	29635	Madagaskar	31178	Senegal	29246
Guinea	29610	Malawi	30931	Burundi	26330
Somálsko	24246	Burundi	30138	Somálsko	24835
Benin	21090	Libérie	28489	Libérie	24351
Eritrea	16472	Džibutsko	25348	Sierra Leone	21709
Libérie	12118	Somálsko	22500	Benin	20460
Namibie	10733	Benin	20583	Čad	18102
Maroko	10366	Zimbabwe	18892	Namibie	17713
Burundi	9096	Namibie	13652	Zimbabwe	15457
Alžírsko	2009	Maroko	6644	Burkina Faso	9162
Džibutsko	1059	Alžírsko	0	Pobřeží slonoviny	8776
Botswana		Botswana		Mauritánie	8486
Burkina Faso		Burkina Faso		Niger	8160
Čad		Čad		Maroko	5400
Gabon		Gabon		Kapverdy	4362
Gambie		Gambie		Lesotho	1339
Guinea Bissau		Guinea Bissau		Středoafriická rep.	996
Kamerun		Kamerun		Džibutsko	994
Kapverdy		Kapverdy		Alžírsko	931
Komory		Komory		Gambie	485
Kongo		Kongo		Botswana	177
Lesotho		Lesotho		Gabon	
Libye		Libye		Guinea Bissau	
Mauritánie		Mauritánie		Kamerun	
Mauritius		Mauritius		Komory	
Niger		Niger		Kongo	
Pobřeží slonoviny		Pobřeží slonoviny		Libye	
Rovníková Guinea		Rovníková Guinea		Mauritius	
Seychely		Seychely		Rovníková Guinea	
Středoafriická rep.		Středoafriická rep.		Seychely	
Sv. Tomáš		Sv. Tomáš		Sv. Tomáš	
Svazijsko		Svazijsko		Svazijsko	
Togo		Togo		Togo	

Tunisko		Tunisko		Tunisko	
	2005		2006		2007
Egypt	530720	Egypt	490050	Egypt	455000
Etiopie	432241	JAR	190833	Keňa	159507
Súdán	414042	Keňa	163654	Súdán	150400
Uganda	180015	Uganda	142989	Uganda	146591
Keňa	162933	Etiopie	141937	Etiopie	130319
JAR	105340	Súdán	134117	JAR	128099
Zambie	104138	Zambie	122158	Zambie	113210
Nigérie	97333	Tanzánie	98155	Nigérie	99489
Tanzánie	84757	Nigérie	94102	Mozambik	93334
KDR	76392	Mozambik	82486	Tanzánie	92903
Mozambik	66204	Libérie	75769	Libérie	72500
Libérie	58875	Rwanda	66433	Rwanda	68332
Rwanda	56145	Ghana	65846	Ghana	58994
Ghana	54877	KDR	39580	Malawi	44276
Eritrea	53632	Malawi	39580	KDR	39258
Malawi	49236	Senegal	37304	Madagaskar	37608
Angola	44277	Madagaskar	35555	Angola	33418
Mali	38041	Namibie	32641	Mali	32825
Madagaskar	33567	Mali	31110	Namibie	31749
Somálsko	31386	Angola	22061	Senegal	30929
Senegal	30039	Maroko	19107	Maroko	23400
Namibie	27269	Guinea	17626	Burkina Faso	21000
Guinea	26858	Burundi	17175	Sierra Leone	17620
Čad	25678	Sierra Leone	17044	Guinea	15500
Maroko	25540	Zimbabwe	15319	Zimbabwe	15222
Burundi	24936	Burkina Faso	14057	Benin	11803
Sierra Leone	23929	Benin	13471	Burundi	9523
Zimbabwe	17144	Pobřeží slonoviny	12963	Pobřeží slonoviny	9500
Benin	17022	Čad	11246	Niger	6000
Burkina Faso	14995	Somálsko	7042	Botswana	5022
Mauritánie	13638	Botswana	5022	Mauritánie	5000
Pobřeží slonoviny	13523	Džibutsko	3800	Kapverdy	4500
Niger	12368	Kapverdy	3679	Čad	3000
Botswana	4703	Gambie	2621	Somálsko	2571
Kapverdy	3650	Niger	2449	Džibutsko	2240
Džibutsko	3496	Mauritánie	1328	Alžírsko	
Kongo	1364	Alžírsko		Eritrea	
Středoafriická rep.	428	Eritrea		Gabon	
Alžírsko		Gabon		Gambie	
Gabon		Guinea Bissau		Guinea Bissau	
Gambie		Kamerun		Kamerun	
Guinea Bissau		Komory		Komory	
Kamerun		Kongo		Kongo	
Komory		Lesotho		Lesotho	
Lesotho		Libye		Libye	
Libye		Mauritius		Mauritius	
Mauritius		Rovníková Guinea		Rovníková Guinea	
Rovníková Guinea		Seychely		Seychely	
Seychely		Středoafriická rep.		Středoafriická rep.	
Sv. Tomáš		Sv. Tomáš		Sv. Tomáš	
Svazijsko		Svazijsko		Svazijsko	
Togo		Togo		Togo	
Tunisko		Tunisko		Tunisko	

